

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (อุทยาน นันทนาการ และการท่องเที่ยว)

ปริญญา

อุทยาน นันทนาการ และการท่องเที่ยว

อนุรักษ์วิทยา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

Valuing Protected Area by Users: A Case Study of Khao Yai National Park

نامผู้วิจัย นางสาวศิริดา นัยพ่องศรี

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภวรรณ สุานะกาญจน์ พงษ์เจริญ, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์สันต์ เกตุปราณีต, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ชนิ เอ็มพันธุ์, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา วีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

Valuing Protected Area by Users: A Case Study of Khao Yai National Park

โดย

นางสาวศิรดา นัยพ่องศรี

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยาน นันทนาการ และการท่องเที่ยว)

พ.ศ. 2554

ศิรดา นัยพ่องศรี 2554: การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยาน นันทนาการ และการท่องเที่ยว) สาขาอุทยาน นันทนาการ และการท่องเที่ยว ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เจียว, Ph.D. 162 หน้า

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อศึกษาพฤติกรรม การตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และเพื่อศึกษาอิทธิพลของการให้คุณค่าที่มีต่อพฤติกรรม การตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยเก็บข้อมูลจากผู้นำเขื่อนในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 200 คนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยรอบเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 247 คน ด้วยแบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ปัจจัย การทดสอบที การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัย พบว่าสามารถจำแนกการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองได้ 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) คุณค่าด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ 2) คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่น และความหลากหลายทางชีวภาพ 3) คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต 4) คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิต นักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย โดยทั้ง 4 กลุ่มปัจจัย อธิบายค่าความแปรปรวนในกลุ่มตัวอย่างได้ประมาณร้อยละ 57 (Cumulative Percentage of Variance = 56.571) ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนรวมของการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์ 2 กลุ่ม ด้วยวิธีการทดสอบที พบว่าการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองทางบวกมาก คิดเป็นร้อยละ 81.5 และ 93.4 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าด้านต่างๆที่ผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีต่อพื้นที่คุ้มครองกับพฤติกรรม การตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครอง พบว่าการให้คุณค่าทั้ง 4 ด้านมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การตอบสนองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม และเมื่อทดสอบความมีอิทธิพลต่อกัน พบว่าคุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิมฯ และคุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิต นักศึกษาฯ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การตอบสนองของผู้นำเขื่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยก่อให้เกิดความแปรปรวนร้อยละ 16 ($F=9.381$; $P\text{-value}=0.000$; $R^2=0.16$) ในขณะที่คุณค่าด้านการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิมฯ และคุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การตอบสนองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น โดยก่อให้เกิดความแปรปรวนร้อยละ 15 ($F=10.220$; $P\text{-value}=0.000$; $R^2=0.15$)

Sirada Naipongsri 2011: Valuing Protected Area by Users: A Case Study of Khao Yai National Park. Master of Science (Parks, Recreation, and Tourism), Major Field: Parks, Recreation, and Tourism, Department of Conservation. Thesis Advisor: Assistant Professor Noppawan Tanakanjana Phongkhieo, Ph.D. 162 pages.

The objectives of this research were to investigate the characteristics of protected area valuing by visitors to Khao Yai National Park and local people associated with the park, behavioral responses toward protected area management of those users and to study about the influence of protected area valuation on behavioral responses toward protected area management. Data were collected through personal interview survey. Two hundred park visitors and 247 local people participated in the survey. The survey data were analyzed using descriptive statistics, factor analysis, t-test, correlation analysis and multiple regression analysis.

Factor analysis found 4 groups of protected area valuation. These included recreational value, natural resource and biodiversity conservation value, environmental service and life support value, and nature and historical learning value. The 4 groups of protected area values accounted for 57% of variance in protected area users. T-test found that the average score of protected area valuation by park visitors and local people were not significantly different. The majority of park visitor and local people had moderate level of behavioral responses toward protected area management with 81.5% and 93.4%, respectively. Correlation analysis found that the 4 groups of protected area values significantly correlated to the behavioral responses of both visitors and local people groups. While multiple regression analyses found different results. Natural resource and biodiversity conservation value and nature and historical learning value significantly influenced the behavioral responses of park visitors and accounted for 16% of variance in the responses ($F=9.381$; $P\text{-value}=0.000$; $R^2=0.16$). Nature resource and biodiversity conservation value and environmental service and life support value significantly influenced the behavioral responses of local people and accounted for 15% of variance in the responses ($F=10.220$; $P\text{-value}=0.000$; $R^2=0.15$)

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร. นภวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เขียว ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาแนะนำแนวทางกระบวนการในการวิจัยและให้คำปรึกษาในทุกๆด้านจนเสร็จสมบูรณ์ด้วยดีในการวิจัยครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร. สันต์ เกตุปราณีต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมที่กรุณาชี้แนะแนวทางในปรับแก้ไขวิทยานิพนธ์ และกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร. วันชัย อรุณประภารัตน์ ประธานการสอบ และ ผศ.ดร. สุวิทย์ แสงทองพราว ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจแก้วิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนในด้านวิชาการและจริยธรรมเสมอมา

ขอขอบพระคุณหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านที่ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการประสานงานในการเข้าทำวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ตอบสอบถามทุกท่านที่เสียสละเวลา ให้ความร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคุณนิตินารถ อินฤดี คุณยุทธภูมิ เกียรติอุ้มสม คุณสิตา ปรีดานนท์ คุณสุจินดา สมหมาย ที่สละเวลามาร่วมเหน็ดเหนื่อยในการเก็บข้อมูล และขอขอบคุณ เพื่อน พี่น้อง นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาอุทยาน นันทนาการและการท่องเที่ยวทุกท่านที่ให้คำปรึกษา กำลังใจ และความช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณ คุณปัทมา สอนวิทย์ และพี่ๆ กองเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คุณสิริลักษณ์ สินไชย คุณปณิดา มโนการ คุณสาธิณี จองเคน คุณอุมาพร อนันตคามิช ที่คอยถามไถ่และให้กำลังใจเสมอ

และขอขอบพระคุณกำลังใจที่สำคัญยิ่งจากคุณพ่อศรี คุณแม่ดารา น้ำด้อม น้ำแต้ว และญาติพี่น้องทุกท่าน ที่ผลักดันให้ผู้วิจัยมีกำลังใจ และความมุ่งมั่นะ ตลอดจนการสั่งสอนและอบรมเลี้ยงดูและสนับสนุนด้านการศึกษาให้ผู้วิจัยได้สำเร็จการศึกษา

ศิริดา นัยผ่องศรี

เมษายน 2554

สารบัญ

หน้า

สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(2)
สารบัญภาพ	(5)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์	3
การตรวจเอกสาร	7
อุปกรณ์และวิธีการ	56
อุปกรณ์	56
วิธีการ	56
ผลและวิจารณ์	70
สรุปและข้อเสนอแนะ	129
สรุป	129
ข้อเสนอแนะ	131
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	133
ภาคผนวก	138
ภาคผนวก ก เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	139
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ (reliability) ของแบบสอบถาม	151
ภาคผนวก ค ค่าความยากของคำถามวัดความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง	158
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	162

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	คุณค่าของพื้นที่คุ้มครองและกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าแต่ละประเภท	29
2	จำนวนและเขตการปกครองชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	51
3	รายชื่อหมู่บ้านและจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่อยู่โดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	59
4	ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของกลุ่มตัวอย่าง	72
5	ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครองของกลุ่มตัวอย่าง	76
6	ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองของกลุ่มตัวอย่าง	81
7	ระดับความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองของกลุ่มตัวอย่าง	84
8	ทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติโดยผู้มาเยือน	86
9	ทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติโดยประชาชนในชุมชนท้องถิ่น	88
10	ระดับทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติของกลุ่มตัวอย่าง	90
11	การให้คุณค่าด้านต่างๆของผู้มาเยือนที่มีต่อพื้นที่คุ้มครอง	93
12	การให้คุณค่าด้านต่างๆของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อพื้นที่คุ้มครอง	97
13	ค่า Factor loading ของการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครอง	103
14	ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการให้คุณค่าต่อพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น	106
15	การให้คุณค่าด้านต่างๆ ต่ออุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง	112
16	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองในด้านต่างๆ	116
17	พฤติกรรมการปฏิบัติตัวในพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือน	118
18	ระดับคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติตัวในพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือน	120

สารบัญตาราง (ต่อ)

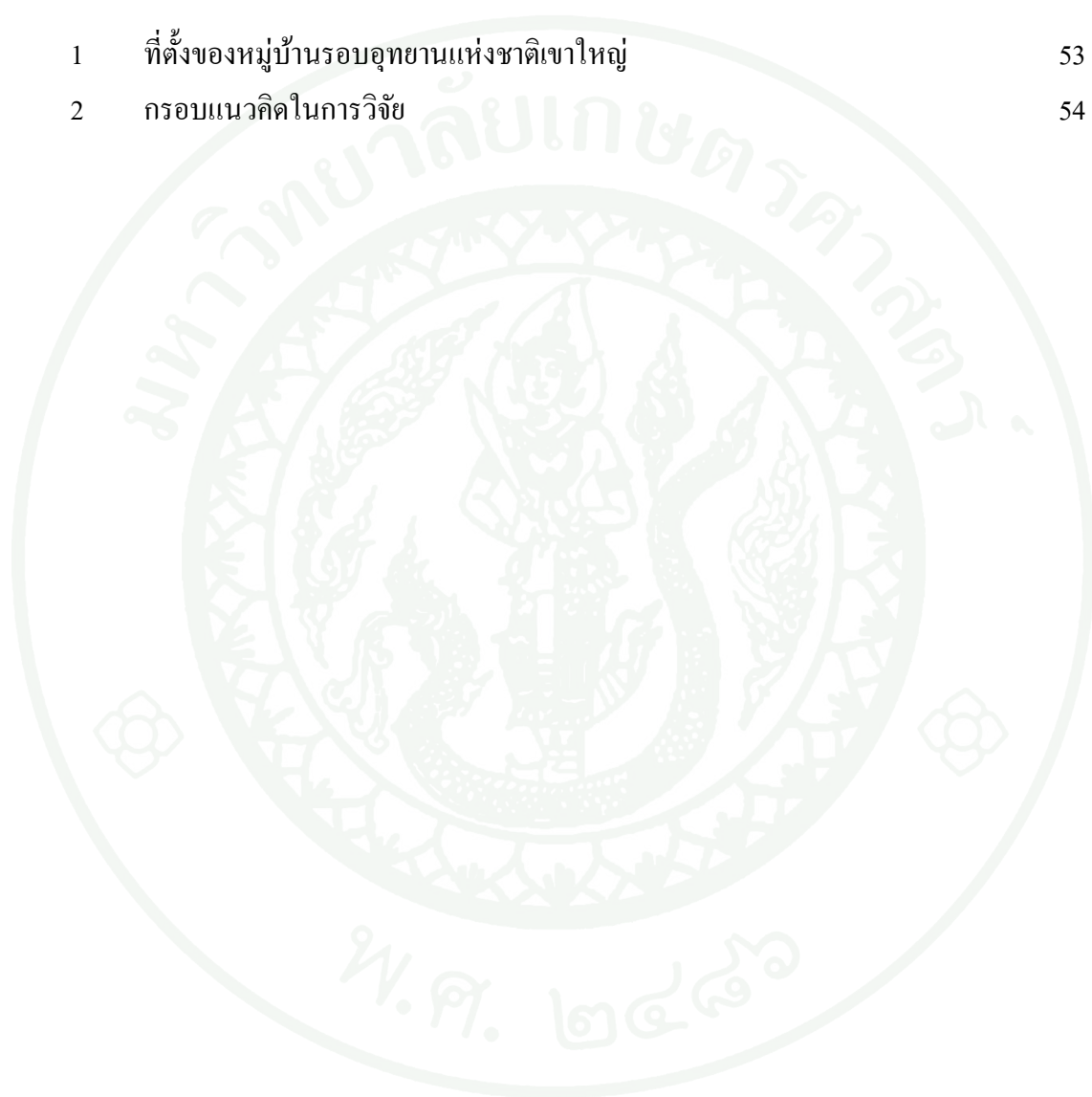
ตารางที่		หน้า
19	พฤติกรรมการปฏิบัติตัวในพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น	121
20	ระดับคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติตัวในพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น	122
21	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าแต่ละด้านของผู้มาเยือนกับพฤติกรรมตอบสนองการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือน	124
22	ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุระหว่างการให้คุณค่าในแต่ละด้านกับพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือน	125
23	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าแต่ละด้านของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นกับพฤติกรรมตอบสนองการจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น	127
24	ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุระหว่างการให้คุณค่าในแต่ละด้านกับพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น	128
ตารางผนวกที่		
ข1	ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของคำถามการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครอง	153
ข2	ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของคำถามทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	154
ข3	ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของการให้คุณค่าด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ	155
ข4	ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของการให้คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์ สภาพธรรมชาติดั้งเดิมทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพ	156

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
ข5	ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของการให้คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต	157
ข6	ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของการให้คุณค่าด้านคุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิต นักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย	157
ค1	ค่าความยากของคำถามทดสอบความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง	160

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ที่ตั้งของหมู่บ้านรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	53
2	กรอบแนวคิดในการวิจัย	54

การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

Valuing Protected Area by Users: A Case Study of Khao Yai National Park

คำนำ

พื้นที่คุ้มครองเป็นพื้นที่ที่ประกาศจัดตั้งเพื่อคุ้มครองและบำรุงความหลากหลายทางชีวภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งมีระบบการจัดการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายหรือวิธีการอื่นที่มีประสิทธิภาพ (Lucas, 1994) จึงเป็นพื้นที่ทางธรรมชาติที่มีคุณค่าและให้ประโยชน์ต่อสังคมน่านับการ สำหรับประเทศไทยพื้นที่คุ้มครองส่วนใหญ่ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นประเภทอุทยานแห่งชาติ ซึ่งกองอุทยานแห่งชาติ (2529) ได้กำหนดความหมายของอุทยานแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติไว้ว่าเป็นที่สงวนไว้เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงามให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิมมิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไปและถูกใช้ไปในทางที่ผิด เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ใช้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าธรรมชาติ

การรับรู้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของสังคมส่วนใหญ่มักเป็นผลประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางตรงและทางอ้อมที่คิดเป็นรูปเงินตราหรือสิ่งที่สัมผัสจับต้องได้ เช่น เป็นพื้นที่ที่สวยงาม สภาวะแวดล้อมดี เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว เป็นต้น ในต่างประเทศมีการศึกษาการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองทางด้านสังคม หรือเรียกว่า คุณค่าที่ไม่ใช่ทางด้านวัตถุ ได้แก่ คุณค่าด้านจิตใจ คุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์ คุณค่าด้านวัฒนธรรม คุณค่าต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสร้างสรรค์ความเป็นอยู่ในสังคมให้ดีขึ้น ซึ่งการศึกษาคุณค่าจะนำไปสู่ความเข้าใจพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก ในด้านการให้ความสำคัญของพื้นที่คุ้มครอง คุณค่าดังกล่าวบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่คุ้มครองและการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์นั้นพื้นฐานได้ อีกทั้งยังสะท้อนถึงพื้นฐานของจิตใจมนุษย์ที่มีแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว และทำให้ทราบว่าสังคมมีความรู้สึกอยากปกป้องทรัพยากรในพื้นที่คุ้มครองมากน้อยเพียงใด (WCPA, 2000) ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาวิจัยในเรื่องเหล่านี้โดยตรง ทั้งนี้การให้คุณค่าเป็นความเชื่อพื้นฐานของปัจเจกบุคคลที่สะท้อนถึงการให้ความสำคัญ หรือการตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีความเชื่อมโยงเป็น

พฤติกรรมภายในของบุคคลที่สะท้อนถึงความรู้สึกนึกคิด วัฒนธรรม และการหล่อหลอมทางสังคม (นภวรรณ, 2550) การศึกษาการให้คุณค่าด้านต่างๆ ของพื้นที่คุ้มครองจึงมีความสำคัญ จะทำให้ทราบว่าผู้ใช้ประโยชน์ให้ความสำคัญที่พื้นที่คุ้มครองมากน้อยเพียงใด และการให้คุณค่าดังกล่าวมีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางการพื้นที่คุ้มครองอย่างไรบ้าง ซึ่งคำตอบที่ได้จะช่วยสร้างความเข้าใจในมิติทางสังคมให้แก่ผู้จัดการพื้นที่ในการกำหนดนโยบายและมาตรการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การประกาศจัดตั้งของอุทยานแห่งชาติและสถานการณ์การใช้ทรัพยากรในพื้นที่คุ้มครองที่เหมาะสมต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นพื้นที่ตัวอย่าง เนื่องจากเป็นอุทยานแห่งชาติที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ เป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์เข้มข้นจะเห็นได้จากสถิตินักท่องเที่ยวที่มาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในช่วง 10 ปี (พ.ศ. 2542- 2551) พบว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปี 738,662 คน (ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ, 2551) เนื่องจากเป็นอุทยานฯ ที่เข้าถึงได้สะดวก นักท่องเที่ยวสามารถประกอบกิจกรรมนันทนาการได้หลากหลาย ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงอยู่ และเป็นพื้นที่คุ้มครองที่มีคุณค่าของทรัพยากรที่มีความหลากหลาย ทั้งยังให้ประโยชน์ด้านบริการระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมที่ดีแก่ชุมชนในท้องถิ่น อีกทั้งบริเวณพื้นที่กันชนยังเป็นแหล่งทรัพยากรที่ชุมชนท้องถิ่นพึงพิงในการดำรงชีวิต ทั้งนี้จำนวนชุมชนท้องถิ่นและการกระจายตัวของชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด 11 อำเภอ และ 27 ตำบล นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้รับการประกาศจากองค์การยูเนสโกให้เป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ และเป็นมรดกของกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งนับว่าเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าความสำคัญในระดับนานาชาติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการให้คุณค่าที่มีต่อพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นศึกษาการให้คุณค่าด้านต่างๆของพื้นที่คุ้มครองและศึกษาพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครอง จากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ ผู้นำเขื่อนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่เป็นชาวไทย และประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ผู้นำเขื่อนแหล่งนันทนาการภายในเขตบริการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และสอบถามประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในแนวเขตกันชนห่างจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 5 กิโลเมตร โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 10 หมู่บ้าน จาก 301 หมู่บ้าน โดยพิจารณาจากความคาบเกี่ยวกับพื้นที่และปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ บ้านท่าด่าน บ้านชะอม บ้านตะคร้อใต้ บ้านโนนแสนสุข บ้านมวกเหล็กใน บ้านเลียดไทย บ้านตะเคียนงาม บ้านคลองสะทอน บ้านเขาน้อย บ้านท่ามะปราง

นิยามศัพท์

พื้นที่คุ้มครอง หมายถึง พื้นที่ธรรมชาติที่ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมาย ประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า วนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ สวนรุกขชาติ พื้นที่สงวนชีวลัย พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ป่าชายเลนอนุรักษ์ พื้นที่มรดกโลก ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งในการศึกษานี้ หมายถึง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระบุรี

ผู้มาเยือน หมายถึง ชาวไทยอายุ 15 ขึ้นไปที่เดินทางมาเยือนพื้นที่นันทนาการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น หมายถึง ประชาชนที่อาศัยในหมู่บ้านในแนวเขตกันชนระยะห่างจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 5 กิโลเมตร และเป็นชุมชนที่มีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 10 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านท่าด่าน บ้านชะอม บ้านตะคร้อใต้ บ้านโนนแสนสุข บ้านมวกเหล็กใน บ้านเลียดไทย บ้านตะเคียนงาม บ้านคลองสะท้อน บ้านเขาน้อย บ้านท่ามะปราง

ระดับการศึกษา หมายถึง จำนวนปีที่ใช้ในการศึกษาในแต่ละระดับของกลุ่มตัวอย่าง

อาชีพ หมายถึง ลักษณะการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง

รายได้ หมายถึง จำนวนเงินที่ได้รับในแต่ละเดือนจากการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะชุมชนที่อาศัยอยู่ในวัยเด็ก หมายถึง ถิ่นที่อยู่อาศัยที่เกิดและเจริญเติบโตในวัยเด็กของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีลักษณะความเป็นอยู่แบบสังคมเมืองจนถึงสังคมแบบชนบท

ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง หมายถึง ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การประกาศจัดตั้งพื้นที่คุ้มครอง ความหมายพื้นที่คุ้มครองแต่ละประเภท กฎระเบียบการเข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่คุ้มครอง การจัดการพื้นที่คุ้มครอง ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับจากการสังเกต การเรียนรู้ และประสบการณ์ที่สามารถระลึกได้ ซึ่งวัดจากคำถามทดสอบความรู้ที่พัฒนาขึ้นภายใต้งานวิจัยนี้

การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง หมายถึง จำนวนครั้ง หรือความถี่ที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้ข่าวสารทางด้านต่างๆ ของพื้นที่คุ้มครอง เช่น การจัดการพื้นที่คุ้มครอง การปฏิบัติตัวในพื้นที่คุ้มครอง สถานการณ์ของการใช้ทรัพยากรหรือภัยคุกคามที่เกิดขึ้นกับพื้นที่คุ้มครอง เป็นต้น

ประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ หมายถึง จำนวนครั้ง หรือความถี่ที่กลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมใดๆ ที่สร้างความรู้ ความเข้าใจในการดูแลรักษาพื้นที่ธรรมชาติ อีกทั้งฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่า การทำโป่งเทียม การทำฝายชะลอน้ำ การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ สัตว์ป่าที่หายาก การช่วยกันเก็บขยะหรือกำจัดสิ่งปฏิกูล ซึ่งจัดโดยองค์กรใดก็ตาม ทั้งในส่วนภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

ทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ หมายถึง ผลคะแนนรวมของการประเมินระดับความรู้สึกรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เช่น ประสิทธิภาพของการจัดการอุทยานแห่งชาติ การเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับการจัดการอุทยานแห่งชาติ การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว การจัดการกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ให้แก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น การสำรวจลาดตระเวนพื้นที่ และการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว

การให้คุณค่า หมายถึง ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่สะท้อนการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็นการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองทั้งทางด้านเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น การใช้เป็นแหล่งทรัพยากรในการดำรงชีวิตของชุมชน และทางด้านสังคม เป็นการให้ความสำคัญถึงผลประโยชน์ที่พื้นที่คุ้มครองมีต่อสังคมในด้านต่างๆ ได้แก่ คุณค่าทางนันทนาการ ทำให้รู้สึกสบายใจและผ่อนคลายความเครียด เป็นแหล่งท่องเที่ยว คุณค่าเป็นแหล่งการศึกษาเรียนรู้ การวิจัยของนิสิต นักศึกษา คุณค่าทางจิตใจ ทำให้มนุษย์มีแรงบันดาลใจในการดูแลใส่ใจธรรมชาติ คุณค่าการคงอยู่ไว้ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติดั้งเดิมได้มีใช้ในปัจจุบันและในอนาคต คุณค่าด้านการให้บริการระบบนิเวศ เช่น การช่วยรักษาสมดุลของสภาวะแวดล้อม การให้อากาศบริสุทธิ์ ลดภาวะโลกร้อน คุณค่าความสวยงามทางธรรมชาติ คุณค่าการบำบัด/ฟื้นฟู รักษาทางด้านจิตใจ และคุณค่าด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว

พฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครอง หมายถึง ระดับคะแนนที่กลุ่มตัวอย่างได้ระบุตามความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของตนเองขณะเข้าไปในพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งเป็นการกระทำใดๆ ก็ตามที่กลุ่มตัวอย่างแสดงออกมาภายนอกต่อแนวทางการจัดการและการปฏิบัติตัวของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ไม่เคยทำ ทำเป็นบางครั้ง และทำเป็นประจำ

การตรวจเอกสาร

การศึกษาการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองกรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการตรวจเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการให้คุณค่า
3. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของพื้นที่คุ้มครอง

การประชุม The World Congress on National Parks and Protected Area ครั้งที่ 4 ณ กรุง Caracas ประเทศเวเนซุเอลา ปี ค.ศ.1992 (International Union For Conservation of Nature and Natural Resources หรือ IUCN ได้ให้คำจำกัดความของพื้นที่คุ้มครองว่า เป็นพื้นที่บกและ/หรือทางทะเลที่ประกาศจัดตั้งโดยเฉพาะเพื่อการคุ้มครองและบำรุงรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม พร้อมมีระบบการจัดการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายหรือวิธีการอื่นที่มีประสิทธิภาพ (Lucas, 1994)

พื้นที่คุ้มครอง (protected area) ถือกำเนิดมากกว่า 100 ปีในดินแดนตะวันตกของอเมริกาเหนือ เมื่อชนเผ่าดั้งเดิมหรืออินเดียนแดงถูกบุกรุกขับไล่โดยผู้อพยพจากทวีปยุโรป ซึ่งมองว่าดินแดนดังกล่าวเป็น wilderness ที่จะต้องพิชิตและครอบครองให้ได้ รัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกาจึงได้ประกาศจัดตั้งพื้นที่ Yellowstone เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของโลก เมื่อ ค.ศ. 1872 เพื่อรักษาและคงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมและให้เกิดการรบกวนน้อยที่สุด นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นวิวัฒนาการของแนวคิดอุทยานแห่งชาติที่กลายเป็นอุทยานเพื่อประชาชนมากกว่าเขตสงวนของกลุ่ม

ชนชั้นสูง หรือพื้นที่ล่าสัตว์ของกษัตริย์ในอดีต และในค.ศ.1920 เป็นต้นมา ประเทศต่างๆ ทั่วโลกก็เริ่มประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติมากขึ้น นอกจากประกาศจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองในรูปของอุทยานแห่งชาติแล้ว ยังได้ประกาศจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พื้นที่ป่าต้นน้ำ แหล่งสงวนธรรมชาติ ป่าเพื่อการนันทนาการและพื้นที่คุ้มครองประเภทอื่นๆ อีกมากมาย (สุรเชษฐ์, 2539)

วคิน (2548) ให้นิยามพื้นที่คุ้มครองว่าเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางด้านโบราณคดีโบราณสถาน แหล่งอารยธรรมในอดีต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการและความเป็นไปของการพัฒนาอารยธรรมต่างๆ ของมนุษย์ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสงวนรักษาสภาพตามธรรมชาติของพื้นที่ ซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรมของมนุษย์ในอดีต

พื้นที่คุ้มครองแต่ละประเทศทั่วโลกมีการแบ่งประเภทแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์การประกาศจัดตั้ง ตลอดจนปัจจัยแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่ของประเทศนั้นๆ สำหรับประเทศไทยพื้นที่คุ้มครองส่วนใหญ่เป็นประเภทอุทยานแห่งชาติ ซึ่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2504 ได้ให้นิยามของอุทยานแห่งชาติ คือ ที่ดิน ซึ่งรวมความทั้งพื้นที่ดินทั่วไป ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเล ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ลักษณะที่ดิน ดังกล่าวเป็นที่ที่มีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจและมีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใด ซึ่งมีเขตหวง การเมือง ทั้งนี้การกำหนดดังกล่าวก็เพื่อให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม เพื่อสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและความรื่นรมย์ของประชาชนสืบไป นอกจากนี้กองอุทยานแห่งชาติ (2529) ได้กำหนดความหมายของอุทยานแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติไว้ว่า พื้นที่ที่สงวนไว้เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้และสัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงาม อันเป็นที่ดึงดูดตาจริงใจแก่ผู้พบเห็นให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไปและถูกใช้ไปในทางที่ผิด เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้อนุชนรุ่นหลังๆ ได้ชมได้ศึกษาค้นคว้าธรรมชาตินั้นๆ ต่อไป

จากนิยามข้างต้นสรุปได้ว่า มีการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติและพื้นที่คุ้มครองประเภทอื่นๆ เพื่อเป็นแหล่งสงวนและคุ้มครองสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการค้นคว้า วิจัย นันทนาการและการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

สุรเชษฐ์ (2539) กล่าวว่าไว้ว่าสำหรับวัตถุประสงค์ของพื้นที่คุ้มครองสามารถแบ่งเป็น 12 ประการ ดังนี้

1) ระบบนิเวศตัวอย่าง (sample ecosystems): เพื่อคงไว้ซึ่งพื้นที่ธรรมชาติขนาดใหญ่ที่ไม่ถูกเปลี่ยนแปลง อีกทั้งให้เป็นที่ยั่งยืนของประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการ ความสมดุลในระบบนิเวศธรรมชาติ และพัฒนาการทางนิเวศวิทยา รวมไปถึงการอพยพย้ายถิ่นของสัตว์ป่าและการไหลเวียนทางสายพันธุ์ ซึ่งทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ

2) ความหลากหลายทางนิเวศวิทยา (ecological diversity): เพื่อคงไว้ซึ่งลักษณะต่างๆ กันของธรรมชาติ ภูมิทัศน์ ธรณีสัณฐาน และลักษณะเฉพาะทางนิเวศวิทยาของพื้นที่แต่ละแห่ง เช่น ชารน้ำแข็ง น้ำพุร้อน น้ำตก แนวปะการัง ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองความหลากหลายที่เป็นตัวแทน และความเป็นเอกลักษณ์ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเป็นการคุ้มครองทางอุทกวิทยาและควบคุมสภาพแวดล้อม

3) ทรัพยากรพันธุกรรม (genetic resources): เพื่อคงไว้ซึ่งทรัพยากรพันธุกรรมที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมธรรมชาติ และป้องกันการสูญเสยชนิดพันธุ์นาชนิดทั้งพืชและสัตว์

4) การศึกษาและวิจัย (education and research): เพื่อเป็นสถานที่ที่สำคัญในการวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและวิทยาศาสตร์สังคม ทำให้สามารถศึกษาวิจัย เรียนรู้ และตรวจสอบ ติดตามผลสภาพแวดล้อม อีกทั้งจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมต่อพื้นที่คุ้มครอง

5) การอนุรักษ์น้ำและดิน (water and soil conservation): เพื่อคงไว้ซึ่งทรัพยากรที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และจัดการต้นน้ำให้ได้คุณภาพที่เหมาะสม ตลอดจนควบคุมและป้องกันการกร่อนของดิน และการตกตะกอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ การลงทุนซึ่งอาศัยน้ำเพื่อการขนส่ง การชลประทาน การเกษตรกรรม การประมง นันทนาการ และการท่องเที่ยว

6) การจัดการสัตว์ป่า (wildlife management): เพื่อคงไว้ซึ่งการจัดการทรัพยากรประมง และสัตว์ป่า เพื่อให้มีบทบาทในการควบคุมสภาพแวดล้อม การผลิตในห่วงโซ่อาหาร และเป็นฐานทรัพยากรเพื่อการอุตสาหกรรม การกีฬา นันทนาการ และการท่องเที่ยว

7) นันทนาการ และการท่องเที่ยว (recreation and tourism): เพื่อเปิดโอกาสให้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และท่องเที่ยวในสถานที่ธรรมชาติ สำหรับประชาชนในประเทศและนักท่องเที่ยวต่างชาติ อีกทั้งเกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมของประเทศ

8) การทำไม้ใช้สอย (timber): เพื่อจัดการและพัฒนาทรัพยากรไม้ สำหรับใช้เป็นแหล่งผลิตไม้ใช้ในการก่อสร้าง ทำเฟอร์นิเจอร์ และกิจการอื่นๆ ที่จำเป็นอย่างยั่งยืน

9) มรดกทางวัฒนธรรม (cultural heritage): เพื่อคุ้มครองวัตถุ โครงสร้างทางโบราณคดี และสถานที่ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยาของประเทศสำหรับการเยี่ยมชมและการศึกษาของสาธารณชน

10) ความงามด้านทัศนียภาพ (scenic beauty): เพื่อคุ้มครองและจัดการทรัพยากรทัศนียภาพเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณใกล้ชุมชน ตลอดจนทางหลวง แม่น้ำลำธาร และบริเวณรอบๆ แหล่งนันทนาการและสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

11) ทางเลือกสำหรับอนาคต (options for the future): เพื่อคงไว้และจัดการพื้นที่ขนาดใหญ่ภายใต้วิธีการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบยืดหยุ่น ซึ่งสามารถอนุรักษ์กระบวนการทางธรรมชาติ และเป็นทางเลือกสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อสนองตอบความต้องการของสังคม

12) การพัฒนาแบบผสมผสาน (integrated development): เพื่อให้กิจกรรมการอนุรักษ์ช่วยสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกระจายรายได้ และการจ้างงานหรือการมีงานทำของคนท้องถิ่นและภูมิภาค

นอกจากนี้ Eagle and McCool (2002) ยังได้กล่าวถึงเป้าหมายของการจัดการพื้นที่คุ้มครองโดยสรุปได้ดังนี้

1) การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม การสงวนรักษาความงามตามธรรมชาติภายในพื้นที่คุ้มครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นความงามที่มนุษย์ไม่สามารถประดิษฐ์ขึ้นได้ มีการปรับปรุงพื้นที่ตัวแทนของ

พื้นที่ธรรมชาติ ตามลักษณะชีวภูมิศาสตร์ (biogeography) ของพื้นที่ต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและภูมิภาค เพื่อดำเนินการรักษาสถานภาพ ลักษณะชีวภูมิศาสตร์ให้คงความหลากหลายไว้

2) รักษาความสมดุลของระบบนิเวศธรรมชาติและคุณภาพของสิ่งแวดล้อม รักษาองค์ประกอบของระบบนิเวศให้สมดุล ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่ไม่มีชีวิตและองค์ประกอบที่มีชีวิต โดยคำนึงถึงความสมดุล และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งหมด

3) การศึกษาวิจัยทางธรรมชาติวิทยาและรากเหง้าทางวัฒนธรรมของมนุษย์ โดยการปรับปรุงพื้นที่ เพื่อการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เพื่อเปรียบเทียบองค์ประกอบต่างๆ ของระบบนิเวศ ภายในพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของห้องสมุดธรรมชาติที่จะให้ความรู้ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และธรรมชาติวิทยา

4) การพักผ่อนหย่อนใจ โดยมีการปรับปรุงและดูแลรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อตอบสนองการพักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยว การชื่นชมความงามตามธรรมชาติ

5) พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่นและประเทศชาติ โดยให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์พื้นที่คุ้มครองอย่างต่อเนื่อง

การจัดตั้งและประเภทพื้นที่คุ้มครอง

IUCN (1994) จำแนกข้อจำกัดในการคัดเลือก และจัดตั้งพื้นที่คุ้มครอง โดยอาศัยหลายปัจจัยในการพิจารณา ซึ่งพื้นที่คุ้มครองแต่ละพื้นที่จะมีข้อจำกัดที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้มีปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณาการกำหนดพื้นที่คุ้มครอง ประกอบด้วย

1. ปัจจัยด้านชีวกายภาพ (bio-physical factors)

1.1 พืชพรรณและสัตว์ป่า (flora and fauna) โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะและการแพร่กระจายของพืชพรรณและสัตว์ป่า พื้นที่คุ้มครองต้องให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์พืชพรรณและสัตว์ป่าในลักษณะระบบนิเวศโดยให้ความสำคัญกับพืช หรือสัตว์ที่เป็นตัวแทนของสังคมต่างๆ นอกจากนี้ต้องให้ความสำคัญกับพืช หรือสัตว์ ที่เป็นตัวแทนของสังคมต่างๆ นอกจากนี้ต้องให้

ความสำคัญต่อคุณค่าทางเศรษฐกิจของพืชและสัตว์ คุณค่าของพืชพรรณในการควบคุมการกร่อนของดิน และความสำคัญของพื้นที่ในการตอบสนองการอยู่รอดของสัตว์ป่า

1.2 ธรณีวิทยาและปฐพีวิทยา (geology and soil) ข้อมูลที่ใช้ในการคัดเลือกพื้นที่คุ้มครอง ที่เกี่ยวกับลักษณะทางธรณีวิทยาและปฐพีวิทยา คือ การจัดการที่ดิน ซึ่งครอบคลุมถึงการแพร่กระจายของแร่ธาตุทางธรณีวิทยา และคุณค่าทางเศรษฐกิจของแร่ธาตุต่างๆ ความคงทนของดิน และวัตถุดิบกำเนิด ความอุดมสมบูรณ์ของดิน

1.3 อุทกวิทยา (hydrology) มีความสัมพันธ์กับการจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งต้องคำนึงถึงคุณภาพและความสำคัญของการอนุรักษ์น้ำในระดับภูมิภาค ความต้องการพรรณพืชเพื่อป้องกันและควบคุมการไหลบ่าหน้าดิน ความต้องการน้ำเพื่อการชลประทาน และการบริโภคของชุมชน ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ต้นน้ำ

1.4 คุณภาพของทิวทัศน์ตามธรรมชาติ (scenic quality) ในการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองธรรมชาติ มีการประเมินคุณภาพของลักษณะภูมิสถาปัตยกรรมตามธรรมชาติของพื้นที่เพื่อจำแนกประเภทและลักษณะของทิวทัศน์ เพื่อใช้เป็นตัวแทนของพื้นที่คุ้มครองธรรมชาติ รวมทั้งการป้องกันการสูญเสียความงามตามธรรมชาติของทิวทัศน์ต่างๆ

2. ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ (social and economic factors)

2.1 สิทธิครอบครองที่ดิน (land tenure) มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนการใช้ที่ดิน บางครั้งมีสิทธิครอบครองที่ดินก่อนการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครอง จึงเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานพื้นที่คุ้มครองและการอนุรักษ์ ดังนั้นจึงต้องพิจารณาถึงตำแหน่งที่ตั้งและรูปแบบการครอบครองที่ดินตามกฎหมาย

2.2 การกระจายของประชากร (population distribution) มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ความต้องการการนันทนาการ ความต้องการด้านสาธารณสุข โภค รวมทั้งคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง

2.3 สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ (social and economic) การจัดการพื้นที่คุ้มครองและมาตรการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีผลโดยตรงต่อสังคม และเศรษฐกิจ ทั้งในทาง

ที่ส่งเสริมและทำลาย ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ตัวอย่างเช่น การจ้างแรงงาน ความต้องการไม้ฟืน การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ การพัฒนาการท่องเที่ยว การป้องกันน้ำท่วม ผลผลิตของสังคมป่าไม้ เป็นต้น

3. ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม (cultural factors) มีความสำคัญต่อการวางแผนในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนสถาน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ประเทศต่างๆ ทั่วโลก ได้มีการพัฒนาระบบพื้นที่คุ้มครองในลักษณะที่สอดคล้อง กับสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ การเมืองของแต่ละประเทศ โดยประเทศต่างๆ ทั่วโลก มีการเรียกชื่อพื้นที่คุ้มครองแตกต่างกันไปไม่ต่ำกว่า 140 ประเทศ ดังนั้น สหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN, 1994) ได้จำแนกพื้นที่คุ้มครองออกเป็น 6 ประเภท โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประเภทที่ 1: พื้นที่สงวนธรรมชาติเข้มงวด/สันโดษ (strict nature reserve/ wilderness area) แบ่งเป็น 2 ประเภทย่อย คือ

ประเภทที่ 1a: แหล่งสงวนธรรมชาติเข้มงวด (strict nature reserve) เป็นพื้นที่ทางบก และ/หรือ ทางทะเลที่มีระบบนิเวศหรือลักษณะทางธรณีวิทยาหรือลักษณะทางกายภาพ และ/หรือ ชนิดพันธุ์ที่โดดเด่น หรือเป็นพื้นที่ตัวแทนของระบบนิเวศธรรมชาติ เพื่อการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ และ/หรือ การตรวจสอบติดตามผลด้านสภาวะแวดล้อม สำหรับวัตถุประสงค์การจัดการของพื้นที่คุ้มครองประเภทนี้ คือ 1) เพื่อสงวนถิ่นที่อยู่อาศัย ระบบนิเวศ และชนิดพันธุ์ในลักษณะที่ไม่ถูกรบกวนเท่าที่จะเป็นไปได้ 2) เพื่อคงไว้ซึ่งทรัพยากรพันธุกรรมเพื่อให้มีสถานะเป็นพลวัตและวิวัฒนาการ 3) เพื่อคงไว้ซึ่งกระบวนการทางนิเวศวิทยาดั้งเดิม 4) เพื่อคุ้มครองลักษณะโครงสร้างด้านภูมิทัศน์หรือปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยา 5) เพื่อเป็นตัวอย่างของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ สำหรับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ การตรวจสอบติดตามผลและการศึกษาเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม 6) เพื่อให้เกิดการรบกวนน้อยที่สุดโดยการวางแผน ดำเนินการวิจัย และกิจกรรมอื่นๆ ที่ได้รับอนุญาตด้วยความระมัดระวัง และ 7) จำกัดปริมาณการเข้าถึงของสาธารณชน

ประเภทที่ 1b: พื้นที่สงวนธรรมชาติสันโดษ (wilderness area) เป็นพื้นที่ทางบก และ/หรือ ทางทะเลที่ไม่เคยถูกเปลี่ยนแปลงหรือมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก และยังคงความเป็นธรรมชาติ

และอิทธิพลของธรรมชาติโดยปราศจากการอยู่อาศัยของมนุษย์อย่างถาวรเพื่อคุ้มครองและจัดการให้คงสภาพความเป็นธรรมชาติตลอดไป วัตถุประสงค์การจัดการของพื้นที่คุ้มครองประเภทนี้ คือ 1) เพื่อให้ชนรุ่นต่อไปได้มีโอกาสหาประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ และความเพลิดเพลินกับพื้นที่ที่ไม่เคยถูกรบกวนโดยมนุษย์มาก่อน 2) เพื่อคงไว้ซึ่งลักษณะและคุณภาพของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในระยะยาว 3) เพื่อเปิดให้สาธารณชนมีโอกาสเข้าไปใช้ในลักษณะและระดับที่ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพความเป็นธรรมชาติ และ 4) เพื่อให้ชุมชนดั้งเดิมอาศัยอยู่ได้ และอยู่ในสภาพสมดุลกับทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อดำรงชีวิต

ประเภทที่ 2: อุทยานแห่งชาติ (national park) เป็นพื้นที่ธรรมชาติทางบก และ/หรือ ทางทะเล จัดตั้งขึ้นเพื่อ 1) คุ้มครองรักษาระบบนิเวศที่ปรากฏในพื้นที่เพื่อประชาชนรุ่นปัจจุบันและอนาคต 2) ไม่ให้มีการใช้ประโยชน์หรืออนุญาตเข้าครอบครองเพื่อการอื่นที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 3) เปิดโอกาสให้มีการใช้ประโยชน์ด้านวิจัย ศึกษาหาความรู้และนันทนาการที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น วัตถุประสงค์การจัดการของพื้นที่คุ้มครองประเภทนี้ คือ 1) เพื่อคุ้มครองพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ และมีสภาพทิวทัศน์ที่มีความสำคัญระดับชาติ และระดับนานาชาติเพื่อวัตถุประสงค์ด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษาเรียนรู้และนันทนาการ/การท่องเที่ยว 2) เพื่อรักษาสภาพธรรมชาติ สภาพทางภูมิศาสตร์ตัวแทน ชุมชนสิ่งมีชีวิต ทรัพยากรพันธุกรรมและชนิดพันธุ์ เพื่อให้มีความมั่นคงและความหลากหลายทางนิเวศวิทยา 3) เพื่อควบคุมจัดการการใช้ประโยชน์ของผู้มาเยือน/นักท่องเที่ยว ด้านการศึกษาเรียนรู้ และนันทนาการในระดับซึ่งคงความเป็นธรรมชาติหรือใกล้เคียงความเป็นธรรมชาติได้ 4) เพื่อกำจัดและป้องกันการใช้ประโยชน์หรือบุกรุกยึดครองพื้นที่ที่จะเป็นอันตรายต่อวัตถุประสงค์ของการประกาศจัดตั้ง 5) เพื่อคงไว้ซึ่งลักษณะทางนิเวศวิทยา ธรณีวิทยา และความงามซึ่งเป็นเหตุผลของการประกาศจัดตั้งและ 6) เพื่อให้ความสำคัญต่อชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรเพื่อการยังชีพที่ไม่ส่งผลกระทบในทางลบต่อวัตถุประสงค์ของการจัดการข้ออื่นๆ

ประเภทที่ 3: อนุสาวรีย์ธรรมชาติ (natural monument) เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะทางธรรมชาติ หรือธรรมชาติ/วัฒนธรรม หนึ่งอย่างหรือมากกว่าที่มีความโดดเด่น หรือมีคุณค่า มีความเป็นเอกลักษณ์ ในลักษณะที่เป็นสภาพแวดล้อมที่หายาก หรือมีความสวยงาม หรือมีความสำคัญทางวัฒนธรรม วัตถุประสงค์การจัดการของพื้นที่คุ้มครองประเภทนี้ คือ 1) เพื่อคุ้มครองหรือสงวนรักษาลักษณะเด่นทางธรรมชาติ หรือมีความสำคัญในแง่อื่นๆ ให้คงอยู่ตลอดไป 2) เพื่อเปิดโอกาสให้มีการวิจัย ศึกษาหาความรู้ การสื่อความหมายและเป็นที่ชื่นชมของสาธารณชน 3) เพื่อกำจัดและ

ป้องกันการใช้ประโยชน์และการยึดถือครอบครองที่จะเป็นอันตรายต่อวัตถุประสงค์ของการประกาศจัดตั้ง และ 4) เพื่อให้คนท้องถิ่นได้ใช้ประโยชน์แต่ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการข้ออื่นๆ

ประเภทที่ 4: พื้นที่สำหรับการจัดการที่อยู่อาศัยและชนิดพันธุ์ (habitat/species management area) เป็นพื้นที่ทางบก และ/หรือทางทะเล ที่ประกาศจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการเพื่อคงไว้ซึ่งถิ่นที่อยู่อาศัยที่มีความอุดมสมบูรณ์ และ/หรือชนิดพันธุ์ที่สำคัญ วัตถุประสงค์การจัดการของพื้นที่คุ้มครองประเภทนี้ คือ 1) เพื่อคุ้มครองรักษาสภาพถิ่นที่อยู่อาศัยซึ่งจำเป็นต่อการคุ้มครองชนิดพันธุ์ที่สำคัญ กลุ่มชนิดพันธุ์ สัตว์มีชีวิตร หรือลักษณะทางกายภาพของสิ่งแวดล้อมโดยมีการจัดการในระดับที่เหมาะสม 2) เพื่ออำนวยความสะดวก การศึกษาวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และการตรวจสอบติดตามผลด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นกิจกรรมหลักของพื้นที่ 3) เพื่อพัฒนาพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดสำหรับให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้ ชื่นชมธรรมชาติ และการดำเนินงานจัดการสัตว์ป่า 4) เพื่อกำจัดและป้องกันการใช้ประโยชน์และการยึดถือครอบครองที่เป็นอันตรายต่อวัตถุประสงค์ของการประกาศจัดตั้ง และ 5) เพื่อให้คนท้องถิ่นได้ใช้ประโยชน์แต่ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการข้ออื่นๆ

ประเภทที่ 5: พื้นที่ภูมิทัศน์คุ้มครอง/ทะเลทัศน์คุ้มครอง (protected landscape/ seascape) เป็นพื้นที่ทางบก และ/หรือทางทะเล ที่เกิดกิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติมาอย่างยาวนาน ทำให้พื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะไปจนมีความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ และเกิดคุณค่าทางด้านนันทนาการ นิเวศวิทยา และคุณค่าทางวัฒนธรรม วัตถุประสงค์การจัดการของพื้นที่คุ้มครองประเภทนี้ คือ 1) เพื่อคงไว้ซึ่งการปฏิสัมพันธ์อย่างกลมกลืนของธรรมชาติกับวัฒนธรรมโดยการคุ้มครองสภาพภูมิทัศน์ และ/หรือ ทะเลทัศน์ และการใช้ที่ดินแบบดั้งเดิม รูปแบบของสิ่งปลูกสร้างและวิถีชีวิตที่ปรากฏ 2) เพื่อสนับสนุนวิถีชีวิตและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ และการสงวนรักษายองค์ประกอบทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน 3) เพื่อคงไว้ซึ่งความหลากหลายของสภาพภูมิทัศน์และถิ่นที่อยู่อาศัยชนิดพันธุ์และระบบนิเวศที่เกี่ยวข้อง 4) เพื่อกำจัดและป้องกันการใช้ประโยชน์ที่ดินและกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่เหมาะสมทั้งขนาดและลักษณะ 5) เพื่อเปิดโอกาสให้มีกิจกรรมนันทนาการ และการท่องเที่ยวที่มีขนาด และรูปแบบที่เหมาะสมกับคุณภาพสำคัญของพื้นที่ 6) เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และการศึกษาหาความรู้ที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ท้องถิ่นและกระตุ้นให้สาธารณชนสนับสนุนการคุ้มครองรักษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และ 7) เพื่อ

นำประโยชน์มาสู่ชุมชนท้องถิ่นจากผลผลิตจากธรรมชาติ และจากการบริการในรายได้ด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ประเภทที่ 6: พื้นที่คุ้มครองแบบมีการจัดการทรัพยากร (managed resource protected area) หมายถึง พื้นที่ซึ่งประกอบด้วยระบบนิเวศธรรมชาติ ที่มีการบริหารจัดการ เพื่อการป้องกันรักษาให้คงความอุดมสมบูรณ์ของความหลากหลายทางชีวภาพ ในขณะที่เดียวกันสามารถตอบสนองความต้องการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง วัตถุประสงค์การจัดการของพื้นที่คุ้มครองประเภทนี้ คือ 1) เพื่อคุ้มครองและรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและคุณค่าของธรรมชาติอื่นๆในระยะยาว 2) เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการดำเนินงานจัดการที่เหมาะสมสำหรับจุดมุ่งหมายที่ให้ผลผลิตอย่างยั่งยืน 3) เพื่อคุ้มครองฐานทรัพยากรธรรมชาติจากการใช้ประโยชน์ที่ดินที่อาจเป็นอันตรายต่อความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ และ 4) เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาภูมิภาคและประเทศ

การจัดตั้งอุทยานแห่งชาติหรือพื้นที่คุ้มครองอื่นๆ ของประเทศต่างๆ ทั่วโลกยังมีวัตถุประสงค์การจัดการที่ไม่เหมือนกัน แม้จะมีการจัดตั้งในรูปแบบเดียวกัน อีกทั้งมีระดับการคุ้มครองทางกฎหมายที่แตกต่างกัน แต่ทั้งหมดล้วนอยู่ในระบบสากลระบบเดียวกัน ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการจัดการพื้นที่คุ้มครองแต่ละแห่งจะสอดคล้องกับคุณค่าและความสำคัญของลักษณะเด่นของพื้นที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดการที่แตกต่างกันจะแปรผันตามรูปแบบของวัฒนธรรม องค์การทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ (วสิน, 2548) รวมทั้งระดับการจัดการและการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่แตกต่างกัน

สำหรับการแบ่งพื้นที่คุ้มครองในประเทศไทยนั้น เพื่อให้สอดคล้องกันระหว่างฐานทรัพยากรและระดับความเข้มข้นของการใช้ประโยชน์พื้นที่ต่างๆ จึงถูกจัดเป็นประเภทตามศักยภาพของทรัพยากรนั้นๆ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วพื้นที่คุ้มครองในประเทศไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคุ้มครองพื้นที่ต่างๆอยู่บ้างแล้ว (คณะวนศาสตร์, 2530) พื้นที่คุ้มครองในประเทศไทยจึงถูกแบ่งออกเป็นหลายประเภท ดังนี้

1) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (wildlife sanctuary) หมายถึง พื้นที่ที่คุ้มครองและรักษาไว้ให้ปลอดภัยจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่อาจรบกวนถิ่นอาศัยและการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า ทั้งนี้รวมไปถึงกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว เพื่อว่าสัตว์ป่าจะได้มีโอกาสสืบพันธุ์และขยายพันธุ์ตามธรรมชาติได้มากขึ้น

2) อุทยานแห่งชาติ (national park) หมายถึง พื้นที่ที่ได้รับการประกาศจัดตั้งให้เป็นแหล่งสงวนและคุ้มครองสถานะแวดล้อมตามธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการศึกษาวิจัย นันทนาการและการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

3) เขตห้ามล่าสัตว์ป่า (non-hunting area) หมายถึง พื้นที่ที่รัฐประกาศขึ้นเพื่อคุ้มครองสัตว์ป่าบางชนิดที่กำหนด ไม่หวงห้ามการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เพื่อกิจกรรมอื่นๆ แต่อย่างใด

4) วนอุทยาน (forest park) หมายถึง พื้นที่ธรรมชาติที่มีทิวทัศน์สวยงามซึ่งจัดไว้สำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับสาธารณชน

5) สวนพฤกษศาสตร์ (botanical garden) หมายถึง พื้นที่ที่รัฐได้รวบรวมพันธุ์ไม้ทุกชนิดทั้งในและนอกประเทศที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ความสวยงามหรือหายากมาปลูกไว้ โดยจัดเป็นระดับหมวดหมู่และสกุล เพื่อการศึกษาวิจัยเผยแพร่ขยายพันธุ์ ให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติ

6) สวนรุกขชาติ (arboretum) หมายถึง พื้นที่ที่มีการรวบรวมพันธุ์ไม้ต่างๆ ไว้ โดยเฉพาะไม้ยืนต้นที่มีค่าทางเศรษฐกิจและไม้ดอกซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่นนั้นมาปลูก แต่ไม่ได้มีการจัดหมวดหมู่ แต่มีชื่อพันธุ์ไม้ติดไว้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยและเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ

7) พื้นที่สงวนชีวมณฑล (biosphere reserve) หมายถึง พื้นที่ระบบนิเวศทางบกและ/หรือทางทะเล ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนานาชาติภายใต้กรอบโปรแกรมด้านมนุษย์และชีวมณฑล มีบทบาทในการอนุรักษ์ระบบนิเวศที่เป็นธรรมชาติ เพื่อรักษาความหลากหลายทางพันธุกรรม และใช้เป็นแหล่งศึกษาวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ รวมทั้งช่วยส่งเสริมพัฒนาด้านเศรษฐกิจและทรัพยากรอย่างยั่งยืน (สุรเชษฐ์, 2549)

8) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 (watershed class I) หมายถึง พื้นที่ป่าที่ป้องกันไว้เพื่อเป็นต้นน้ำลำธาร เป็นแหล่งให้น้ำต่อพื้นที่ตอนล่าง มักเป็นพื้นที่ตอนบนที่มีความลาดชันมาก ดินมีสมรรถนะในการกักเก็บน้ำ เป็นพื้นที่ที่ควรเก็บไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร

9) ป่าชายเลนอนุรักษ์ (conservation mangrove forest) หมายถึง ป่าชายเลนที่หวงห้ามไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ประโยชน์ใด ๆ นอกจากปล่อยให้สภาพธรรมชาติ เพื่อคงไว้ซึ่ง

สภาพแวดล้อม และระบบนิเวศซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์พืช และเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ รวมทั้งเป็นแหล่งผลิตอาหารให้แก่ทรัพยากรการประมงชนิดต่างๆ

10) พื้นที่มรดกโลก (world heritage) หมายถึง พื้นที่ธรรมชาติที่มีคุณค่าโดดเด่นระดับสากล (outstanding universal value) และเป็นที่ยอมรับให้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกภายใต้กรอบอนุสัญญามรดกโลก เพื่อนำสู่ความร่วมมือระหว่างนานาชาติ ในการปกป้องคุ้มครองแหล่งธรรมชาติที่สำคัญเหล่านี้ (สุรเชษฐ์, 2549)

11) พื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติ (nature conservation) หมายถึง พื้นที่ธรรมชาติที่ประกอบด้วย เกาะ แก่ง ภูเขา หนอง บึง ทะเลสาบ ชายหาด ซากดึกดำบรรพ์ และธรณีสัณฐานที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์เพื่อประโยชน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจ

ประโยชน์และคุณค่าของพื้นที่คุ้มครองในประเทศไทย

การประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติและพื้นที่คุ้มครองประเภทอื่นๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ ในการดำรงชีพ ซึ่งนับวันมีความต้องการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มสูงขึ้น ในประเทศไทย การเพิ่มจำนวนพื้นที่คุ้มครองมากขึ้นนับว่ามีคุณค่าและเอื้อประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่สังคม และชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากพื้นที่คุ้มครองมีบทบาทสำคัญในการดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ต้องมีการบริหารและการจัดการพื้นที่ที่เหมาะสม รวมถึงการมีศักยภาพของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันไป อีกทั้งลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ แต่ละพื้นที่ที่จะสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (คณะวนศาสตร์, 2530; สุรเชษฐ์ และคณะ, 2532; สุรเชษฐ์ และคณะ, 2534)

1. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่สำคัญ

อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำสายสำคัญซึ่งมีบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในด้านอุปโภคบริโภค เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำสำคัญถึง 4 สาย คือ แม่น้ำนครนายก ปราณบุรี ลำตะคอง และลำพระเพลิง เขตรักษา

พันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 อีกรวมมาย ประกอบกันเป็นพื้นที่ต้นน้ำของอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนภูมิพล เป็นต้น

2. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งสร้างความมั่นคงด้านอุทกวิทยา

เนื่องจากมีทรัพยากรป่าไม้ และพืชคลุมดินตามธรรมชาติ ช่วยดูดซับน้ำฝนและควบคุมการไหลบ่าของน้ำตามผิวดิน อีกทั้งช่วยลดความรุนแรงของอุทกภัยที่อาจเกิดขึ้นในที่ต่างๆ ได้ เช่น ป้องกันการถล่มทลายดินที่อาจมีอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ป้องกันการทับถมของตะกอนตามแหล่งเกษตรกรรม รวมทั้งสร้างความคงทนให้ชายฝั่งทะเลและฝั่งแม่น้ำ และป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดกับแนวปะการัง และการประมงชายฝั่ง ซึ่งความสำคัญด้านอุทกวิทยา ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนมหาศาล มีมูลค่าคิดเป็นตัวเงินนับร้อยพันล้านบาทต่อปีต่ออุทยาน

3. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งรักษาความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพ

เนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตกึ่งร้อนซึ่งเป็นเขตชีวภูมิศาสตร์ (biogeographical province) ที่สำคัญของโลกแห่งหนึ่ง จึงอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสิ่งมีชีวิตอันหลากหลายทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ซึ่งในปัจจุบันแหล่งความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพที่สำคัญ ยังคงเหลืออยู่ในพื้นที่คุ้มครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติขนาดใหญ่ที่สภาพธรรมชาติยังอุดมสมบูรณ์อยู่ ซึ่งนับว่าพื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรทางชีวภาพที่มีคุณค่าและประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติในประเทศและทั่วโลก ซึ่งจัดว่าเป็นแหล่งของพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์หลายชนิดที่หายาก (rare species) และที่กำลังจะสูญพันธุ์ (endangered species) รวมทั้งเป็นถิ่นที่อาศัยตามธรรมชาติที่สำคัญทั้งพืชและสัตว์ชนิดต่างๆ ที่สามารถเข้ามาหลบภัยและมารวมตัวกันสร้างเป็นระบบนิเวศ ดังปรากฏให้เห็นในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหลายแห่ง เช่น ควายป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง กระต๊อ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร เป็นต้น

4. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งท่องเที่ยวและนันทนาการ

อุทยานแห่งชาติเป็นพื้นที่คุ้มครองที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยว เพื่อพักผ่อนและเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ อีกทั้งหากอุทยานแห่งชาติได้รับการวางแผนที่ดีในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการ ก็จะส่งผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจต่อชุมชนท้องถิ่นอย่างมาก สำหรับในระดับชาติ การท่องเที่ยวจะเป็นการนำเงินตราต่างประเทศมาสู่

ประเทศจำนวนมาก และในระดับท้องถิ่นจะช่วยกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากมาย เช่น การโรงแรม ร้านอาหาร ระบบการขนส่ง ของที่ระลึก และบริการนำเที่ยว

5. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งยังชีพของชุมชนท้องถิ่นและภูมิภาค

ชุมชนท้องถิ่นและภูมิภาคใกล้เคียงพื้นที่คุ้มครองยังคงพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติชนิดต่างๆ ภายในพื้นที่คุ้มครองเพื่อการดำรงชีพ ใช้ในการบริโภค เช่น เก็บตัดไม้มาทำฟืน อาศัยไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติ เพื่อสร้างและซ่อมแซมบ้านเรือนและขายเป็นรายได้

6. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์และให้ความรู้ด้านนิเวศวิทยา

อุทยานแห่งชาติในประเทศไทยเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าต่อการศึกษาและเรียนรู้ของคนทุกกลุ่ม ได้แก่ ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว นักเรียน และนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับสาขาวิชาเฉพาะ เช่น ชีววิทยา นิเวศวิทยา ธรณีวิทยา ภูมิศาสตร์ และเศรษฐสังคม ฯลฯ โดยเฉพาะเป็นแหล่งให้ความรู้และการศึกษาด้านนิเวศวิทยาแก่นักวิจัย หรือผู้สนใจได้เป็นอย่างดี โดยทางอุทยานแห่งชาติ จะให้บริการโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติรูปแบบต่างๆ เช่น นิทรรศการในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ ฯลฯ ซึ่งให้ความรู้ความเข้าใจถึงลักษณะเด่นทางธรรมชาติของพื้นที่แก่ผู้มาเยือน อีกทั้งมีการจัดค่ายเพื่อให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่เยาวชน เพื่อกระตุ้นการมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น

7. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งคุ้มครองรักษาทรัพยากรพันธุกรรม

จากการสำรวจของนักวิจัย พบว่าพื้นที่คุ้มครองบางแห่งของประเทศยังอุดมไปด้วยทรัพยากรทางพันธุกรรมของพืชและสัตว์ ที่มีศักยภาพในการนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพของมนุษย์ ไม่จะเป็นอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น นับว่าคุณค่าของทรัพยากรพันธุกรรมมีคุณค่าต่อมนุษยชาติมากมาย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นการสงวนรักษาแหล่งธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไป เพื่อรอการศึกษาค้นคว้าทดลองที่จะนำทรัพยากรพันธุกรรมในเขตพื้นที่คุ้มครองไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ในอนาคตต่อไป

8. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งอำนวยความสะดวกด้านนันทนาการ

พื้นที่คุ้มครองให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ แก่ชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อการประกอบกิจกรรมนันทนาการ ทั้งนี้ประโยชน์ด้านนันทนาการส่งผลดีต่อสภาพร่างกายและจิตใจของผู้มาเยือน

9. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งจ้างงาน

หน่วยงานของพื้นที่คุ้มครองสามารถรับคนเข้ามาทำงานเป็นเจ้าหน้าที่หรือลูกจ้าง ทำให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่นของงานด้านต่างๆ เช่น การจ้างงานเกี่ยวกับงานบริการต่างๆ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค เช่น สร้างถนนหนทาง ตลอดจนการจ้างงานเป็นไกด์หรือผู้นำเที่ยว เป็นต้น

10. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยและติดตามผล

อุทยานแห่งชาติและพื้นที่คุ้มครองประเภทอื่นๆ สามารถใช้เป็นห้องปฏิบัติการธรรมชาติ เพื่อให้ผู้คนสนใจเข้าไปศึกษาวิจัยหรือทดลองทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ ชีวภาพ และสังคม ตลอดจนการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่คุ้มครองกับพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคและประเทศโดยรวมด้วย

11. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งช่วยรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและควบคุมสภาพภูมิอากาศ

การมีพื้นที่คุ้มครองทางธรรมชาติที่ไม่ถูกทำลายมากนัก จะช่วยทำให้ฝนตกในบริเวณใกล้เคียงอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งยังช่วยควบคุมอุณหภูมิให้อยู่ในระดับต่ำ ทำให้บริเวณโดยรอบมีอากาศเย็นสบาย ประชากรรอบๆ พื้นที่คุ้มครองจึงได้รับประโยชน์จากการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี เช่น อุทยานแห่งชาติสร้างความร่มรื่น และดูดซับมลพิษบริเวณใกล้เคียง ตลอดจนเป็นแหล่งสงบเงียบต่างไปจากสิ่งแวดล้อมแบบอื่นๆ จะเห็นได้จากมูลค่าของที่ดินที่อยู่ติดกับพื้นที่คุ้มครองราคาสูงขึ้น และมีแนวโน้มพัฒนาเป็นรีสอร์ท หรือโรงแรม เพิ่มจำนวนมากขึ้นเพราะคุณภาพของสิ่งแวดล้อมรอบพื้นที่คุ้มครองที่ดึงดูดผู้มาเยือน

12. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

การมีพื้นที่คุ้มครองจะช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ใกล้เคียงและภูมิภาค เพราะพื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและขยายพันธุ์ของสัตว์นานาชนิด ตัวอย่างเช่น ประชากรนกจะช่วยควบคุมแมลงและโรคที่มีผลร้ายต่อพื้นที่เกษตรที่อยู่รอบๆ ค้างคาวนก และผึ้งในป่าธรรมชาติจะช่วยให้มีการผสมเกสรในไม้ผลของเกษตรกรที่อยู่ใกล้เคียง เป็นต้น

13. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชากรในภูมิภาค

พื้นที่คุ้มครองทำให้คนในชุมชนท้องถิ่น มีโอกาสได้บำรุงรักษาพื้นที่คุ้มครอง เช่น การบริจาคทรัพย์หรือวัสดุ อุปกรณ์อื่นๆ เพื่อบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติโดยบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ซึ่งให้เห็นว่าคนเหล่านั้นมีความยินดีและพึงพอใจในสมบัติส่วนรวมในภูมิภาคของตน เป็นต้น

แนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาตินับเป็นพื้นที่คุ้มครองประเภทหลักที่สำคัญของประเทศไทยและของโลก สุรเชษฐ์และดรชนี (2539) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติยึดปรัชญาของการอนุรักษ์ไว้ซึ่งธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน และสามารถเอื้อประโยชน์แก่สาธารณชนในเรื่องต่างๆ เช่น นันทนาการและการท่องเที่ยว การศึกษา วิจัยและการพัฒนาชนบทตลอดไป ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้นำมาใช้ในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการบริหารและจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยมีมาตรการและวิธีการจัดการ ดังนี้

1. การวางแผนจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ

มาตรการของการดำเนินงานเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ เพื่อจะใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและพัฒนาสิ่งต่างๆ อย่างมีระบบ โดยคำนึงถึงศักยภาพและข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศรวมทั้งรูปแบบการใช้ประโยชน์และความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม ทั้งนี้ในแผนการจัดการดังกล่าวจะต้องมีสาระสำคัญในการจัดการและการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ ดังนี้

1.1 การป้องกันและการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งยุทธการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย ตลอดจนการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

1.2 การจัดการเกี่ยวกับนันทนาการและการสื่อความหมาย โดยโปรแกรมสื่อความหมายในพื้นที่ท่องเที่ยวมีการระบุถึงแหล่งท่องเที่ยวและวิธีการในการบำรุงรักษาพื้นที่ไม่ให้เสื่อมโทรม อีกทั้งให้ความรู้ความเข้าใจและความเพลิดเพลิน ตลอดจนสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ ให้แก่นักท่องเที่ยว

1.3 การบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวก และฟื้นฟูทรัพยากรที่ทรุดโทรม โดยคำนึงถึงบุคลากรและงบประมาณที่เหมาะสม ตลอดจนจะต้องระบุถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว และแนวทางในการบำรุงรักษาหรือฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิมด้วย

1.4 การอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติและการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของชุมชนท้องถิ่นที่อยู่รอบอุทยานแห่งชาติ และภายในอุทยานแห่งชาติเอง ตลอดจนหน่วยงานในพื้นที่ที่มีผลโดยตรงต่อการดำเนินงานของอุทยานแห่งชาติ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความร่วมมือระหว่างประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีวิธีการดำเนินการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้เอื้อประโยชน์และพัฒนาเศรษฐกิจ ให้กับชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น เพื่อประชาชนจะได้ช่วยกันอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติไว้

1.5 การจัดการด้านบริหารและบุคลากร โดยมีการวางแผนทางในการกำหนดบุคลากร ตลอดจนหน้าที่ความรับผิดชอบครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้างต่างๆ และงบประมาณในการดำเนินงานด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 การกำหนดความสำคัญก่อนหลัง เนื่องจากดำเนินงานพื้นที่อุทยานแห่งชาติครอบคลุมถึงสิ่งต่างๆ มากมาย ดังนั้นแผนงานที่จัดขึ้นต้องมีการกำหนดความจำเป็นอย่างยิ่งว่ากิจกรรมใดบ้างที่สำคัญมาก ก็ควรดำเนินการและอะไรบ้างที่สำคัญรองลงมา ก็ควรดำเนินการภายหลังตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณและกำลังคนซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด

2. การแบ่งเขตการจัดการ

การแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตต่างๆ เพื่อสะดวกในการบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการแบ่งเขตพื้นที่เป็นกระบวนการกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติให้สอดคล้องกับสถานภาพและศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และใช้เป็นแนวทางในการควบคุมกิจกรรมการจัดการ โดยเขตการจัดการของอุทยานแห่งชาติโดยทั่วไปจะมีเขต 3 เขต ได้แก่ 1) เขตบริการ (service zone) หรือเรียกว่า เขตใช้ประโยชน์อย่างเข้มข้น 2) เขตนันทนาการ (recreation zone) 3) เขตสันโดษ/เขตป่าเปลี่ยว (primitive zone) หรืออาจเรียกว่า เขตอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติ นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติอาจจำเป็นต้องแบ่งเขตจัดการเพิ่มขึ้นมากกว่า 3 เขต เพื่อประโยชน์ในการจัดการที่เหมาะสม ซึ่งได้แก่ เขตฟื้นฟูธรรมชาติ (natural recovery zone) เขตการใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์พิเศษ (special use zone) เขตกันชน (buffer zone)

3. การวางผังบริเวณและการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

การวางผังบริเวณเป็นกิจกรรมหนึ่งของการวางแผนการจัดการและการพัฒนาอุทยานแห่งชาติที่เน้นถึงการกำหนดตำแหน่งของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และสอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ของนันทนาการ นอกจากนี้ผังบริเวณยังใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวด้วย

4. การจัดการผู้มาเยือน/นักท่องเที่ยว

การจัดการผู้มาเยือน หมายถึง การนำเอากฎระเบียบ ข้อมูลและการให้การศึกษาไปเป็นตัวควบคุมจำนวน ประเภท และพฤติกรรมของผู้มาเยือนเพื่อให้ดำเนินกิจกรรมนันทนาการของผู้มาเยือนเอื้อประโยชน์ด้านต่างๆ แก่ตนเอง และขณะเดียวกัน เพื่อเป็นการป้องกันและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ โดยเทคนิคต่างๆ ที่นำมาใช้ต้องพิจารณาให้มีรูปแบบที่เหมาะสม ในแต่ละพื้นที่หรือแต่ละสถานการณ์ ซึ่งเทคนิคในการจัดการผู้มาเยือน ได้แก่ 1) การจำกัดปริมาณการใช้ประโยชน์ 2) การกระจายการใช้ประโยชน์ 3) การรวมการใช้ประโยชน์ 4) การจำกัดเวลาการใช้ประโยชน์ 5) การจำกัดฤดูกาลในการใช้ประโยชน์ 6) การจำกัดขนาดของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ 7) การให้การศึกษาเรื่องผลกระทบ

5. การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่น

อุทยานแห่งชาติในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาด้านการอนุรักษ์พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ อันเนื่องมาจากการบุกรุกทำลาย และความต้องการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ จึงมีมาตรการที่จะช่วยลดปัญหา ดังนี้

5.1 จัดมวลชนสัมพันธ์ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบและเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติเอาไว้

5.2 ขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในการสนับสนุนให้มีการดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยเฉพาะการควบคุมดูแลมิให้ชาวบ้านบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อเป็นที่ทำกิน

5.3 ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติ เช่น การสนับสนุนให้ชาวบ้านได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ

5.4 อนุญาตให้มีการเก็บหาของป่าที่สามารถทดแทนได้ โดยควรอนุญาตตามความเหมาะสมและกำลังในการผลิตทดแทนของป่าต่างๆ ซึ่งได้รับการศึกษาอย่างรอบคอบแล้ว

5.5 เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพของแผนการจัดการ ในการตอบสนองความต้องการของประชาชนท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังทำให้กลุ่มคนดังกล่าวมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

แนวคิดเกี่ยวกับการให้คุณค่า

นิยามและความหมาย

คำว่า value ภาษาไทยมีคำที่เทียบเคียงได้อยู่ 2 คำ คือ คำว่า “ค่านิยม” และ “คุณค่า” หรือ “ค่า” (นภวรรณ, 2550) เฉพาะคำว่า “ค่านิยม” ก็ยังมีมุมมองหลากหลายนัย โดยอาจมองว่าบุคคล “มีค่านิยม” (has a value) และสิ่งของ “มีค่า” (has value) นักวิชาการบางกลุ่มมองค่านิยมจากแง่ของ

วัตถุ คือ มองวัตถุทุกอย่างว่ามีค่าในแง่มุมเดียวหรือมิติเดียว คือ มีค่าจากบวกไปหาลบ นักวิชาอีกกลุ่มหนึ่ง มองค่านิยมในแง่ที่ตัวบุคคลมีค่านิยม (สุนทรีและสนิท, 2522)

ค่านิยมของคนทำหน้าที่เป็นเกณฑ์หรือมาตรฐาน สำหรับประเมินสิ่งต่างๆ ค่านิยมในฐานะที่เป็นเกณฑ์นั้น มีประโยชน์มากสำหรับการวิเคราะห์วิจัยเพื่อหากฎเกณฑ์ทางสังคม ซึ่งแนวคิดที่ว่า “คนมีค่านิยม” หรือมองค่านิยมจากทางด้านบุคคลจะเป็นประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ทางสังคมในเรื่องต่าง ๆ (William, 1968)

Rokeach (1973) เป็นนักวิชาการที่สำคัญอีกคนหนึ่ง que ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมอย่างเป็นระบบ โดยได้ให้นิยามของ “ค่านิยม” ว่าหมายถึงความเชื่ออย่างหนึ่งที่ชี้นำพฤติกรรมของผู้คน เป็นสิ่งเฉพาะของแต่ละบุคคล หรือรวมเป็นความเชื่อของสังคม ที่เชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่างหรือเป้าหมายของชีวิตบางอย่างนั้น เป็นสิ่งที่ตัวเองหรือสังคมเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สมควรที่จะยึดถือหรือปฏิบัติมากกว่าวิธีปฏิบัติหรือเป้าหมายชีวิตอย่างอื่น โดยเขามองค่านิยมเป็น 2 กลุ่ม คือวิถีปฏิบัติของคนในสังคม (instrumental value) และเป้าหมายในชีวิต (terminal value) โดยค่านิยมวิถีปฏิบัติ สามารถจำแนกออกเป็น 2 ศูนย์รวม คือ ศูนย์รวมอยู่ที่ด้านจริยธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และอีกศูนย์รวมหนึ่งเป็นด้านความสามารถ มีศูนย์รวมอยู่ที่ตนเอง ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ความมีหรือไม่มีจริยธรรม ส่วนค่านิยมจุดหมายปลายทางนั้น สามารถจำแนกออกเป็น 2 ศูนย์รวม คือ ศูนย์รวมอยู่ที่ตัวบุคคล และศูนย์รวมอยู่ที่สังคม เช่น ความสงบสุขทางใจเป็นค่านิยมที่มีศูนย์รวมอยู่ภายในตัวบุคคล ส่วนการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เป็นค่านิยมที่มีศูนย์รวมระหว่างบุคคล

ค่านิยม (value) คือ ความสามารถของสิ่งใดก็ตาม ซึ่งเชื่อว่าสนองความปรารถนาของมนุษย์ได้ หรือคุณสมบัติของสิ่งใดก็ตาม ซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นประโยชน์น่าสนใจแก่บุคคลหรือกลุ่ม คำนี้ต่างจากคำว่า รรถประโยชน์ (utility) เพราะคำนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อของมนุษย์ ของอย่างหนึ่งซึ่งโดยเนื้อแท้ไม่มีประโยชน์อย่างใดเลย อาจเป็นที่ยอมรับว่ามีค่าสูงส่งได้ เพราะมนุษย์เชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์กับตน นอกจากนี้ของอย่างเดียวกันอาจจะมีค่าสำหรับแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน เราจึงไม่สามารถวัดออกมาได้แน่นอนว่าของนั้นมีค่าอย่างไร ในทางสังคมวิทยานิยมใช้คำ “คุณค่า” หรือ “ค่านิยม” ให้หมายถึงสิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจและกำหนดการกระทำของตนเอง เป็นแผนชีวิตให้แก่บุคคล โดยที่ค่านิยมทั้งหมดที่ยึดถืออยู่จะช่วยบอกให้บุคคลทราบว่าควรดำเนินชีวิตเช่นไร และค่านิยมทำหน้าที่เป็นเครื่องคุ้มกันมิให้บุคคลประพฤตินอกระเบียบของสังคม (สุนทรีและสนิท, 2522)

นภวรรณ (2550) กล่าวว่าค่านิยม (values) เป็นความเชื่อพื้นฐานของมนุษย์ที่สะท้อนถึงการให้ความสำคัญหรือการตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ในชีวิตของปัจเจกบุคคล มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม การเลี้ยงดู การหล่อหลอมทางสังคม อีกทั้งค่านิยมจะแสดงจุดยืนของทัศนคติ หรือพฤติกรรม วิถีปฏิบัติ หรือเป้าหมายของชีวิต เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าบางสิ่งบางอย่างมีคุณค่ามากหรือน้อยแค่ไหน

สาโรช (2527) กล่าวว่าค่านิยมสามารถจำแนกออกได้หลายประเภทด้วยวิธีการต่างๆ ขึ้นอยู่กับการยึดอะไรเป็นพื้นฐานในการแบ่งประเภท หากพิจารณาเรื่องค่านิยมในรูปของประเภทและกลุ่มย่อยของค่านิยม สามารถแบ่งค่านิยมเป็น 2 ประเภทหลัก 3 ประเภทย่อย (พล, 2537) ดังนี้

ประเภทหลักของค่านิยม มีอยู่ 2 ประเภท คือ

1) คุณค่าในด้านการใช้สอย หรือเป็นเครื่องมือ (instrumental values) หมายถึง คุณค่าที่เกิดขึ้นจากการที่เราจะใช้เพื่อให้เกิดผลอย่างอื่นตามมา

2) คุณค่าภายใน (intrinsic value) หมายถึง คุณค่าที่มีอยู่ในตัวเองของสิ่งต่างๆ ค่านิยมนั้นๆ มีอยู่ในตัวของมันเอง ไม่ได้พึ่งสิ่งอื่น และมีลักษณะโดยเฉพาะของตัวเอง

ประเภทย่อยของค่านิยม มี 3 ประเภท คือ

1) คุณค่าด้านจริยธรรม (ethical value) พิจารณาถึงคุณค่าในด้านความประพฤติของมนุษย์ทางด้านจริยธรรม

2) คุณค่าด้านสุนทรียภาพ (aesthetic value) พิจารณาถึงคุณค่าในด้านความงามที่แสดงออกมาโดยสื่อต่างๆ เช่น ศิลปะ ดนตรี การแสดง

3) คุณค่าด้านสังคม-การเมือง (socio-political value) พิจารณาถึงคุณค่าในด้านสังคมและการเมืองรวมทั้งด้านเศรษฐกิจที่มีอยู่ในแต่ละสังคม ซึ่งมีลักษณะเปลี่ยนแปลงได้ง่าย และมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของมนุษย์อีกด้วย

สำหรับการให้คุณค่าสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นอีกนัยหนึ่งของคำว่า value นั้น Stanley and Hopkin (1972) ได้แสดงทรรศนะว่าการศึกษาถึงความคิดที่มีลักษณะเป็นความชอบหรือความรู้สึกต่อเรื่องหนึ่งเรื่องใดในบุคคล จะทราบถึงความต้องการ ความพอใจ หรือแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่จะเกิดขึ้นจากแรงจูงใจเหล่านั้น ความชอบหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจของแต่ละบุคคลนี้เรียกว่า “เจตพิสัย” (affective) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ความสนใจ เจตคติ และการให้คุณค่า

โดยการให้คุณค่า การรู้สึกถึงคุณค่า หรือการมองเห็นคุณค่า (value) เป็นความชอบหรือการให้ความสำคัญของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายในชีวิต หรือวิถีการดำเนินชีวิต การให้คุณค่าเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการตอบสนองของจิตวิญญาณต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด จึงแตกต่างจากเจตคติ เพราะเป็นบรรทัดฐานของมนุษย์ที่ครอบคลุมทั้งเจตคติ ความชอบ และการตอบสนองทางอารมณ์ของมนุษย์ การให้คุณค่าหรือความรู้สึกถึงคุณค่าเป็นส่วนหนึ่งของคุณลักษณะเฉพาะของบุคคล ซึ่งมีแหล่งที่มา 2 ทาง คือ แนวคิดที่มาจากภายนอกตัวบุคคล และแนวคิดที่เกิดขึ้นภายในบุคคล แนวคิดที่มาจากภายนอกบุคคลจะได้รับอิทธิพลมาจากญาติพี่น้อง พ่อแม่ ครู เพื่อน และคนรอบข้าง รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมและศาสนา การเลี้ยงดูของพ่อแม่ ส่วนแนวคิดที่เกิดภายในบุคคลเป็นความรู้สึกชอบหรือให้ความสำคัญ ซึ่งเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ที่เกิดกับสังคม ประสบการณ์จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 การคิดพิจารณา อารมณ์ ความรู้สึก รวมทั้งสิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นที่ยึดทางใจ การให้คุณค่าต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดจะเป็นการประสมประสานแนวคิดทั้งสองส่วนนี้ โดยมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งนั้นตามการให้น้ำหนักความสำคัญของบุคคล

Allport (1961) กล่าวว่าความรู้สึกถึงคุณค่าหรือการให้คุณค่าของบุคคลในเรื่องใดๆ จะเป็นการให้ระดับความสำคัญมาก-น้อย ขึ้นอยู่กับความชอบของบุคคลในเรื่องนั้นๆ และการให้คุณค่าต่อเรื่องหนึ่งเรื่องใดของบุคคลแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือการให้คุณค่าโดยมุ่งเน้นที่การได้รับการตอบสนองอย่างสมบูรณ์แบบ ลักษณะนี้อธิบายได้ว่า เมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองอย่างสมบูรณ์ การให้คุณค่าต่อสิ่งนั้นจะลดลงและการให้คุณค่าโดยมุ่งเน้นที่กระบวนการเป็นลักษณะของการให้คุณค่าในระหว่างปฏิบัติ ซึ่งจะตอบสนองตามแบบแผนที่กำหนดและจะปฏิบัติต่อไปโดยไม่ลดลง

นอกจากนั้นภววรรณ (2550) ได้จัดกลุ่มประเภทคุณค่าด้านต่างๆ ของพื้นที่ธรรมชาติและกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าแต่ละประเภทตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 คุณค่าของพื้นที่คุ้มครองและกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าแต่ละประเภท

ประเภทของคุณค่า	กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์
1. คุณค่าทางการตลาด (market value) ที่ได้จากการใช้ประโยชน์จากไม้ของป่า สัตว์ป่า แร่ธาตุ ฯลฯ	- ราษฎรท้องถิ่น - ผู้บริโภครักษาพยาบาลในระบบตลาด
2. คุณค่าในแง่ของการเกื้อหนุนสิ่งมีชีวิตต่างๆ (life support value) เช่น น้ำ, อากาศที่บริสุทธิ์สมดุลของระบบนิเวศโดยรวม ฯลฯ	- มนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ
3. คุณค่าทางค่านันทนาการ (recreational value) ที่เปิดโอกาสให้คนได้สัมผัสและเป็นพื้นที่รองรับกิจกรรม	- นักท่องเที่ยว - นักนิยมธรรมชาติ
4. คุณค่าทางวิทยาศาสตร์ (scientific value) เป็นห้องปฏิบัติการทางธรรมชาติสำหรับนักวิจัย	- นักเรียน นิสิต นักวิจัย
5. คุณค่าในการเป็นแหล่งความหลากหลายทางพันธุกรรม (genetic diversity value) พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์	คนทุกกลุ่มในสังคม
6. คุณค่าด้านความงาม (aesthetic value) ความสวยงามของภูมิทัศน์	คนทุกกลุ่มในสังคม
7. คุณค่าด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (historical and cultural symbolization value) แหล่งประวัติศาสตร์/โบราณคดี แหล่งอารยธรรมเก่าแก่คุณค่า	คนทุกกลุ่มในสังคม
8. คุณค่าด้านบำบัดรักษา (therapeutic value) บำบัดทางด้านจิตใจสำหรับผู้ที่มีความเครียดสูง	นักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม

ที่มา: นภวรรณ (2550)

จากความหมายของค่านิยมที่กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปได้ว่า “ค่านิยม คือความนิยมว่ามีค่า หมายถึง ความเชื่อของตัวบุคคลที่เชื่อว่าสิ่งใดมีค่า มีความสำคัญ เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของเขา ในขณะที่สิ่งอื่นไม่มีค่า ไม่มีความสำคัญและไม่เป็นที่ต้องการ” ลักษณะดังกล่าวค่านิยมจึงเป็นมาตรฐานในการรับรู้และการประเมิน การเลือก การตัดสินใจของบุคคลว่าอะไร มีค่า-ไม่มีค่า

สำคัญ-ไม่สำคัญ นอกจากนี้ค่านิยมยังทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดเป้าหมายและสร้างแรงจูงใจ ผลักดันให้บุคคลมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

แนวคิดการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครอง

นิยามและแนวคิดการให้คุณค่าได้รวบรวมจากกลุ่มสมาชิกของ The World Commission on Protected Area [WCPA] 38 กลุ่ม 16 ประเทศ จากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะและมีคุณค่าที่หลากหลายต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ เช่น การมีอุทยานแห่งชาติ ทำให้รู้สึกว่าได้เติมเต็มบางอย่างให้กับชีวิต ทำให้มีความเชื่อในการปกป้องรักษาพื้นที่คุ้มครอง ในแต่ละบุคคลการให้คุณค่ามีสิ่งพึงปรารถนาที่แตกต่างกัน เช่น บางคนจะระลึกถึงทัศนียภาพที่สวยงามของธรรมชาติที่ควรรักษาไว้เมื่อไปเยือนพื้นที่คุ้มครอง บางคนมีความทรงจำเรื่องของสมาชิกในครอบครัวที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในวันหยุดของแต่ละปี หรือประชาชนท้องถิ่นมีรู้สึกผูกพันกับพื้นที่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม หรือมีความเชื่อว่าเป็นพื้นที่ที่พระเจ้าได้เสวยบุญ เป็นต้น ซึ่งคุณค่าของพื้นที่คุ้มครองที่มีต่อสังคมนั้น บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างอุทยานแห่งชาติและประชาชน จากคุณค่าที่มีภายในของอุทยานแห่งชาติ แสดงให้เห็นว่าสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ขั้นพื้นฐานได้

จากการศึกษาการให้คุณค่าที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครอง ที่รวบรวมจากผู้ทำการศึกษาหลายท่านได้ให้คุณค่าในแต่ละด้าน สามารถอธิบายความหมายของคุณค่า ดังนี้

นิวัติ (2533) กล่าวว่าคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่คุ้มครองในทางเศรษฐศาสตร์ เป็นคุณค่าที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญต่อคุณค่าที่เกิดจากการใช้ ซึ่งสามารถประเมินคุณค่า 2 ทาง คือ คุณค่าทางตรงและคุณค่าทางอ้อมที่ได้จากทรัพยากรธรรมชาติ

1. คุณค่าโดยตรงที่ได้รับจากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่คุ้มครอง ดังนี้

1.1 คุณค่าทางด้านการให้บริการจากระบบนิเวศ (ecosystem services) และความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ โดยช่วยรักษาสภาพภูมิอากาศในพื้นที่

และพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้อากาศบริสุทธิ์ ช่วยในการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ไว้ ทำให้ช่วยลดสถานะโลกร้อน อีกทั้งมีน้ำสะอาดไว้อุปโภค บริโภค

1.2 คุณค่าทางเศรษฐศาสตร์ของชนิดพันธุ์และพันธุกรรม (economically useful species, gene and genomes) เช่น การใช้ประโยชน์จากสมุนไพร สกัดตัวยารักษาโรค

2. คุณค่าโดยอ้อมที่ได้รับจากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่คุ้มครอง มีดังนี้

2.1 คุณค่าในลักษณะของการเป็นพื้นที่ เพื่อการป้องกันรักษาพื้นที่ในด้านการอนุรักษ์ หรือเสริมศักยภาพให้กับพื้นที่ใกล้เคียงอื่นๆ ในด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำต่อพื้นที่เกษตรกรรม ใกล้เคียง เนื่องจากหากอุทยานแห่งชาติมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ย่อมมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ ทำให้มีศักยภาพในการให้บริการด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

2.2 คุณค่าด้านการอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมสัตว์ป่า พบว่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของอุทยานแห่งชาติ ที่มีพันธุ์สัตว์ป่าที่หายากที่พบ ได้แก่ กระต๊อ วัวแดง อีกทั้งยังมีลักษณะทางนิเวศของสัตว์ป่าที่หายาก เช่น การอยู่ร่วมกันของชะนีมือขาวกับชะนีมิงกุก

อุทยานแห่งชาติและพื้นที่คุ้มครองประเภทอื่นๆ มีคุณค่ามากมาย คุณค่าทางด้านสังคมได้ให้คุณค่าทางจิตใจ วัฒนธรรม คุณค่าความงามทางศิลปะและมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานของจิตใจมนุษย์ที่มีแรงบันดาลใจ ในการให้คุณค่าความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และผลที่ตามมาของการให้คุณค่ามีความสำคัญมากต่อพื้นที่คุ้มครองในระยะยาว ซึ่งนำไปสู่การเชื่อมโยงสังคมเมืองกับธรรมชาติมากขึ้น (WCPA, 2000)

การให้คุณค่าของพื้นที่คุ้มครองเป็นจุดเริ่มต้นในการทำงานของ WCPA ที่มีกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหลากหลายสาขา ซึ่งมีบทบาทในการเคลื่อนไหวของพื้นที่คุ้มครองสากล การให้คุณค่าทางสังคมของพื้นที่คุ้มครองมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการให้คุณค่าของมนุษย์ในทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนความอยู่รอดของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (Kellert, 1996)

WCPA (2000) ได้ให้นิยามคุณค่าพื้นที่คุ้มครองที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ หรือที่เรียกว่าคุณค่าที่ไม่ใช่ทางด้านวัตถุ (intangible values) ว่าเป็นคุณค่าทางสังคม ที่สามารถสะท้อนถึงความคิด จิตวิทยา อารมณ์ วัฒนธรรม และคุณค่าที่สร้างสรรค์ความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ดีขึ้น

จากการรวบรวมแนวคิดการให้คุณค่าทางสังคม จากกลุ่มสมาชิกของ WCPA 38 กลุ่ม 16 ประเทศ สามารถแบ่งคุณค่าเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. คุณค่าทางนันทนาการ (recreational values) คุณลักษณะที่มีอยู่ภายในของพื้นที่ธรรมชาติ ซึ่งเป็นคุณค่าที่เกิดจากประโยชน์ทางด้านนันทนาการที่พื้นที่คุ้มครองมีให้ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ทำให้รู้สึกสดชื่นเพลิดเพลินหรือเป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และเป็นการผ่อนคลายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งมีความสำคัญ 3 องค์ประกอบดังนี้

1.1 ประโยชน์ที่มีต่อปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล ด้านการพัฒนาและปรับปรุงสถานะ เช่น การได้พัฒนาทางด้านทักษะ ด้านสรีระวิทยาของร่างกาย ด้านจิตใจสามารถป้องกันความโศกเศร้า ความกังวล ความโกรธ ที่เกิดขึ้น และมีความรู้สึกเปลี่ยนไปทางแง่บวกได้มากขึ้น

1.2 ประโยชน์ในด้านส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวได้มีกิจกรรมทำร่วมกันในช่วงวันหยุดพักผ่อน สร้างความผูกพันกับพื้นที่และในครอบครัว

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับประสบการณ์ที่ปรารถนา ที่ส่งผลทางด้านจิตวิทยาต่อปัจเจกบุคคลโดยตรง เช่น การได้ปลดปล่อยความเครียดโดย McNeely and Miller (1984) กล่าวถึงคุณค่าของพื้นที่คุ้มครองว่าเป็นพื้นที่ที่ก่อให้เกิดความสุขทางด้านการพักผ่อนหย่อนใจรูปแบบต่างๆ ที่จะส่งผลดีต่อการพัฒนาจิตใจของสมาชิกในสังคม ช่วยลดความตึงเครียดด้านการประกอบอาชีพและการประกอบกิจวัตรประจำวัน ตลอดจนช่วยในการลดปัญหาสังคมได้ ขณะที่ Haas and Diver (1987) ได้วิเคราะห์ประโยชน์ของพื้นที่ธรรมชาติ ตามคุณค่าที่ผู้ใช้พื้นที่ได้รับ พบว่าผู้ใช้พื้นที่ได้พักผ่อนหย่อนใจ ได้ผ่อนคลายความเครียด และยังได้รับความเพลิดเพลินจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพทางกายภาพ การได้หลีกเลี่ยงความเจริญในเมือง หรือสิ่งแวดล้อมที่บ้าน การได้มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ได้เรียนรู้กิจกรรมกลางแจ้งจากสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัว อีกทั้งได้ทำกิจกรรมที่มีความท้าทายได้สำเร็จ Korple *et al.* (2001) กล่าวว่าอุทยานแห่งชาติเป็นพื้นที่ที่มี

ระบบนิเวศที่มีความหลากหลาย อาทิ ระบบนิเวศป่าไม้ ระบบนิเวศทะเลสาบ นิเวศวิทยาทรัพยากร สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ซึ่งนับว่าเป็นสถานที่ที่สร้างประสบการณ์ที่หลากหลายให้กับผู้มาเยือนนั่นเอง นอกจากนี้ Schwartz (2002) ได้เรียบเรียงคุณค่าของพื้นที่สาธารณะไว้มากมาย ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวกับบทบาทพื้นที่สาธารณะตั้งแต่ระดับเทศบาล รัฐ ประเทศ และระดับนานาชาติในสหรัฐอเมริกา ที่กล่าวถึงความจำเป็นต่อบทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดูแลพื้นที่สาธารณะ ซึ่งได้ให้ความสำคัญ ในเรื่องคุณค่าทางนันทนาการที่สะท้อนถึงหน้าที่ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่หลากหลายในการให้บริการกับสาธารณะชน กล่าวคือ คุณค่าที่เห็นได้ชัดเจนของสังคมประชาธิปไตย คือ การมีพื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นรากฐานบ่งบอกถึงความเจริญของคนในอดีตนับเนื่องจากพื้นที่สาธารณะมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของสาธารณชนเป็นจุดกำเนิดความเจริญของเมืองสมัยก่อน ซึ่งในสมัยก่อนการมีพื้นที่สาธารณะมีการให้บริการเฉพาะคนชั้นสูง แต่ในปัจจุบันพื้นที่สาธารณะให้คุณค่าแก่สังคมด้วยความเสมอภาคแก่ทุกคนในสังคมที่สามารถมาใช้บริการได้

2. คุณค่าทางจิตใจ (spiritual values) เป็นคุณลักษณะของพื้นที่คุ้มครองที่ทำให้มนุษย์มีแรงบันดาลใจในการดูแลใส่ใจธรรมชาติ ซึ่งการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองบางพื้นที่สะท้อนความเชื่อด้านศาสนาของปัจเจกบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในด้านการเป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การแสวงบุญ หรือมีความเชื่อเรื่องการเคารพบูชาพระเจ้าในพื้นที่อนุรักษ์ที่เชื่อว่าจะปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ตลอดไป

3. คุณค่าทางวัฒนธรรมและคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ (cultural values and identity values) เมื่อมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่คุ้มครอง ชุมชนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนา เพื่อให้สิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความสอดคล้องกับสภาพภูมิทัศน์และวัฒนธรรมในท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยการให้คุณค่าด้านวัฒนธรรมเป็นสำคัญ และในการพิจารณาเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่ธรรมชาติ เพื่อเสนอรายชื่อเป็นมรดกโลกนั้นองค์กรยูเนสโก ได้ให้ความสำคัญต่อคุณค่าทางวัฒนธรรม คุณค่าของเอกลักษณ์ที่โดดเด่น แสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่เป็นพื้นที่คุ้มครองมีความผสมผสานระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้สึกหวงแหน และต้องการปกป้องรักษาพื้นที่คุ้มครองนี้ไว้ คุณลักษณะของพื้นที่ที่ผสมผสานความแตกต่างระหว่างกลุ่มคนในสังคม ที่มีความเชื่อทั้งทางบวกและทางลบ มีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ หรือคุณค่าที่ทำให้เข้าใจความต้องการของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม Kimmel (2002) ได้กล่าวว่าอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในการให้คุณค่าด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เนื่องจากบทบาทด้านการสื่อความหมายธรรมชาติของอุทยาน

แห่งชาติมีความสำคัญในการเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ซึ่งสร้างความเจริญงอกงามในจิตใจของมนุษย์ และสังคม ทำให้เข้าใจและรู้จักปกป้องแหล่งทรัพยากรทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อให้เป็นมรดกของการเรียนรู้ที่ได้จากการมาเยือนอุทยานแห่งชาติ ทั้งนี้ภูมิหลังเรื่องราวประวัติศาสตร์เป็นจุดที่เริ่มต้นของการเรียนรู้วิชาทางด้าน โบราณคดี มานุษยวิทยา และเรื่องราวจากสถาปัตยกรรม ที่มีความสัมพันธ์กัน

4. คุณค่าของการคงไว้/มีอยู่ (existence values) คุณลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์ ที่มนุษย์ได้รับรู้ถึงความโดดเด่นของธรรมชาติ เป็นความรู้สึกที่พึงพอใจและต้องการให้มีพื้นที่คุ้มครองไว้ อีกทั้งมีความรู้สึกอยากปกป้อง คุ้มครองความโดดเด่นของภูมิทัศน์ตามธรรมชาติและวัฒนธรรมให้คงอยู่ ซึ่งความหมายทางเศรษฐศาสตร์ได้หมายถึงการเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียม เพื่อรักษาและอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาตินั้นไว้ แม้ว่าไม่ทราบว่าจะเงินที่จ่ายไปได้ใช้ในงานอนุรักษ์หรือพัฒนาหรือไม่ คุณค่าของการคงไว้จึงเป็นพื้นฐานการให้คุณค่าที่ไม่ใช่ด้านวัตถุของพื้นที่คุ้มครองด้านอื่นๆ อีกด้วย

5. คุณค่าความสวยงามทางสุนทรียภาพ (aesthetic values) คุณลักษณะของธรรมชาติที่เป็นแรงบันดาลใจ ให้มนุษย์มีจินตนาการ และมีความคิดที่สร้างสรรค์ผลงานด้านต่างๆ ในส่วนคุณค่าทางศิลปะ (artistic values) คุณลักษณะของความหยั่งรู้คุณค่าที่สอดคล้องกันระหว่างความสวยงามและความหมายลึกซึ้งของธรรมชาติ โดยความสวยงามทางธรรมชาติทำให้มนุษย์มีความรู้สึกต้องการจะรักษาไว้ และยินดีต่อการปกป้องธรรมชาติ ซึ่งคุณค่าความสวยงามเกิดจากความซาบซึ้งในความสวยงามของทัศนียภาพ เช่น การได้เห็นภูเขาหินะ น้ำตกที่มีน้ำชัดใสด พื้นที่ธรรมชาติที่มีพื้นที่ของป่าไม้หนาแน่น อีกทั้งได้สัมผัสกลิ่น และได้ยินเสียงธรรมชาติ ซึ่งเหล่านี้สามารถพบได้ที่พื้นที่คุ้มครอง ซึ่งเป็นสถานที่ที่ทำให้รู้สึกถึงความเป็นธรรมชาติ อาทิ การได้รับกลิ่นหอมจากดอกไม้ป่า กลิ่นน้ำมันยางของต้นสน กลิ่นหอมที่เกิดจากตอม่น้ำมันหน้าท้องของสัตว์บางชนิด การได้ยินเสียงนกกร้อง เสียงลมพัดจากหุบเขาที่มีสายน้ำไหลผ่าน เสียงคลื่นจากทะเล หรือแม้แต่ความเงียบสงบที่มีในพื้นที่คุ้มครองนี้ เป็นประสบการณ์ที่ได้รับจากธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถสร้างขึ้นเองได้ ดังนั้นประสบการณ์เหล่านี้สร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือนเป็นอย่างดี การรับรู้ถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพ แสดงให้เห็นว่าภูมิทัศน์ทางธรรมชาติมีคุณค่าที่จะได้รับการปกป้องไว้ รวมไปถึงการปกป้องความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีตัวแทนของระบบนิเวศที่สำคัญ ความสวยงามของธรรมชาติเป็นแรงบันดาลใจให้กับงานศิลปะหลากหลายแขนง อุทยานแห่งชาติทำให้ศิลปินได้มีความคิดสร้างสรรค์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสามารถผลิตผลงานทางด้านดนตรี วรรณกรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรม ได้เป็นอย่างดี

6. คุณค่าทางการศึกษา (educational values) เป็นคุณลักษณะของธรรมชาติที่ทำให้มนุษย์ได้ศึกษาเรียนรู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งพื้นที่คุ้มครองเป็นสถานที่ที่ผู้มาเยือนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว ซึ่งทำให้เปิดโลกทัศน์กว้างขึ้น กระตุ้นให้เกิดความคิดที่อยากรู้เรื่องใหม่ๆ นับว่าเป็นคุณค่าที่มีต่อประชาชน นอกจากนี้พื้นที่คุ้มครองยังมีศักยภาพเป็นแหล่งเรียนรู้เทียบเท่ากับการมีพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (living museum) และสวนสัตว์ขนาดใหญ่ของโลก ซึ่งผู้มาเยือนสามารถเรียนรู้ได้จากการบริการด้านการสื่อความหมายธรรมชาติที่พื้นที่คุ้มครองจัดไว้ให้ นอกจากนี้ Davis *et al.* (2003) ที่ปรึกษาอาวุโสของ Kings Canyon National Parks ได้กล่าวว่า พื้นที่คุ้มครองมีคุณค่าทางการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ที่มีความหลากหลายมากที่สุด เนื่องจากเป็นสถานที่ทำให้เกิดผลงานวิจัยที่เกิดประโยชน์ต่อสังคม อีกทั้งเพื่อขยายความเข้าใจงานทุกด้านของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น งานวิจัยที่มีการตรวจติดตามปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ

7. คุณค่าด้านความสงบ/ความมั่นคง (peace values) เป็นคุณลักษณะของพื้นที่คุ้มครองที่มีหน้าที่รักษาความสงบและความมั่นคง บริเวณรอยต่อชายแดนของประเทศ หรือเป็นช่องว่างทางวัฒนธรรม สำหรับการพัฒนาความเข้าใจระหว่างประเพณีดั้งเดิมและสังคมสมัยใหม่ พื้นที่คุ้มครองมีทำหน้าที่ในการดูแลรักษาความสงบ และดูแลด้านความมั่นคงบริเวณรอยต่อของขอบเขตประเทศ อีกทั้งมีเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทด้านการป้องกันและปราบปรามผู้ที่บุกรุกพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อปกป้องทรัพยากรธรรมชาติของประเทศชาติไว้

8. คุณค่าทางการบำบัดรักษา (therapeutic values) มีคุณลักษณะความสัมพันธ์ของประชาชนกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ที่พื้นที่คุ้มครองมีศักยภาพด้านการบำบัด รักษาฟื้นฟูสุขภาพทางร่างกายและจิตใจของประชาชน ซึ่งการที่ประชาชนเข้ามาใช้พื้นที่ธรรมชาติในการบำบัด ฟื้นฟูสภาพจิตใจของบุคคล ดังเช่น การใช้พื้นที่ธรรมชาติบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจของประชาชนมากขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1990 นักจิตวิทยาบำบัดได้ใช้พื้นที่ธรรมชาติฟื้นฟูสภาพจิตใจของกลุ่มวัยรุ่นที่มีปัญหาด้านพฤติกรรม ปัจจุบันในอเมริกามีมากกว่า 500 องค์กร ที่ใช้พื้นที่ธรรมชาติในการบำบัดรักษา โดยมีแม่แบบของการรักษารวมทั้งการดูแลบำบัดจากนักบำบัดทั้งนี้ Moore *et al.* (2000) กล่าวว่าทฤษฎีการฟื้นฟูจิตใจโดยใช้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติบำบัด ได้รับความสนใจอย่างมาก เนื่องจากทำให้คนรู้สึกผ่อนคลายจากความเหนื่อยล้าโดยตรง นับว่าเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งจะเห็นได้จากการใช้พื้นที่ธรรมชาติรวมไปถึงพื้นที่คุ้มครองในการเป็น

สถานที่พักผ่อนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับสถานที่ และมีความพึงพอใจต่อของสถานที่มากขึ้นอีกด้วย

9. คุณค่าด้านการวิจัยและการติดตามผล (research and monitoring values) พื้นที่คุ้มครองเป็นสถานที่ที่ช่วยกระตุ้นกระบวนการความคิดทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญ ซึ่งทำให้ผู้มาเยือนมีความสนใจ และอยากเรียนรู้กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากธรรมชาติมีจุดเริ่มต้น จากการสำรวจและการสำรวจทำให้มีการค้นพบ ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ รอบตัวนั่นเอง รวมทั้งเมื่อสภาพแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลง ย่อมต้องมีการตรวจติดตามผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดงานวิจัยที่หลากหลายในการตรวจติดตามการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศในพื้นที่ธรรมชาติ ปัจจุบันงานวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ในพื้นที่อนุรักษ์ ช่วยสร้างความเข้าใจและทำให้สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาสังแวดล้อมได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คุณลักษณะของพื้นที่คุ้มครองที่นักวิทยาศาสตร์ใช้เป็นสถานที่ศึกษาวิจัยระบบนิเวศธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ อีกทั้งใช้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มีผลมาจากการกระทำของมนุษย์ และใช้ตรวจติดตามการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ธรรมชาติ

นอกจากนี้นักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ Tom Power ได้กล่าวว่าพื้นที่สาธารณะมีคุณค่าด้านเศรษฐศาสตร์ที่หลากหลาย การมีพื้นที่สาธารณะมีความสำคัญด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนอาศัยในบริเวณนั้น รวมทั้งให้คุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ลดความแออัดในตัวเมือง ได้สัมผัสธรรมชาติและสัตว์ป่า มีโอกาสได้เพลิดเพลินกับความสวยงามของภูมิทัศน์ รวมทั้งทำให้คุณภาพของน้ำและอากาศดีขึ้น ยังเป็นสถานที่ที่ได้พักผ่อนและพบปะผู้คน ตลอดจนการมีพื้นที่สาธารณะแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและประชาชน ในการมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับคนในท้องถิ่นได้ประกอบกิจกรรมต่างๆ เช่น การได้เดินเล่น พุดคุย พายเรือ และได้เพลิดเพลินกับกิจกรรมต่างๆ อีกทั้งมีความสำคัญทางเศรษฐศาสตร์ซึ่งเห็นได้จากการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของคนบริเวณรอบพื้นที่สาธารณะ ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อคนที่สูงขึ้น การได้ใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะจึงเป็นสัญลักษณ์ของความเท่าเทียมกันทางสังคม (Schwartz, 2002)

สรุปได้ว่าแนวคิดของการให้คุณค่าที่มีต่อพื้นที่คุ้มครอง นอกจากจะให้คุณค่าด้านเศรษฐศาสตร์ที่วัดในรูปตัวเงินแล้ว ยังให้คุณค่าทางสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่วัดได้ยากแต่จะมีผลดีในด้านที่ทำให้สามารถเข้าใจคุณสมบัติทางกายภาพและความสัมพันธ์ของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติกับผู้ใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งแนวคิดนี้จะนำไปสู่การจัดการอุทยานแห่งชาติที่มีความยั่งยืนต่อไป

การวัดการให้คุณค่า

การสร้างเครื่องมือในการวัดการให้คุณค่านั้น สามารถวัดได้จากพฤติกรรมภายในของปัจเจกบุคคล เช่น ทศนคติ ความรู้สึกพึงพอใจ ความคิดเห็นที่สะท้อนถึงความเชื่อในสิ่งที่บุคคลเลือก ในการวัดคุณค่า นอกจากความหมายทางภาษาที่ตรงกันและตีความหมาย (meaning) ตรงกันหรือไม่ สิ่งที่สำคัญมากกว่านี้ คือ ความสำคัญทางจิตวิทยา (psychological significance) ของแต่ละคนที่จะให้ความสำคัญต่างกัน ซึ่งการสร้างเครื่องมือวัดนี้ อยู่ที่ได้มาซึ่งความหมายของคุณค่าที่ได้ให้ไว้ของแต่ละบุคคล หลังจากนั้นเป็นการกำหนดนิยามหรือกรอบความหมายของสิ่งที่ต้องการวัดว่ามีลักษณะอย่างไร การสร้างเครื่องมือการวัดจึงประกอบด้วย 1) การจัดกลุ่มคุณค่า (value categories) โดยจัดกลุ่มคุณค่าที่มีความหมายเหมือนกัน ตัดลักษณะที่มีความหมายกำกวมไม่ชัดเจน ตัดลักษณะที่มีความหมายเหมือนกันมากออก 2) กำหนดหลักเกณฑ์ (criteria) สำหรับวัดให้คะแนน (rating scale) โดยออกแบบสอบถามที่สามารถกำหนดลักษณะของคำตอบได้ เช่น ให้ตอบว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เป็นต้น ซึ่งจะต้องกำหนดคะแนนของแนวคำตอบแต่ละแนว หลังจากนั้นจึงจะนำข้อความที่ตอบมาให้ผู้ที่มีความชำนาญช่วยตรวจสอบในการจัดกลุ่มลักษณะของการให้คุณค่าต่อไป (Khomlin and Samakkan, 1979)

นอกจากนี้ Zeithaml (1988) ได้ศึกษาการพัฒนารับรู้คุณค่าที่หลากหลายมิติจากการรับรู้คุณค่าของการบริการ พบว่าแนวคิดเรื่องการรับรู้คุณค่ามีความคล้ายคลึงกับกลยุทธ์ทางการตลาด ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบว่าอะไรที่ลูกค้าได้รับกับอะไรที่ลูกค้าให้ เพื่อบรรลุเป้าหมายของสินค้าและบริการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพและราคา การรับรู้ความสัมพันธ์กับคุณค่าของสินค้าและบริการ พฤติกรรมลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของคุณค่าที่ได้รับจากสินค้าและบริการ โดยใช้มิติเหล่านี้ เป็นโมเดลการรับรู้คุณค่าการบริการ ซึ่งการรับรู้คุณภาพของการบริการที่นำไปสู่การซื้อและประสบการณ์ที่ได้รับ 5 มิติ คือ 1) พฤติกรรมทางด้านราคา 2) ราคาที่ในอยู่รูปเงินตรา 3) การตอบสนองทางด้านอารมณ์ 4) คุณภาพ 5) ชื่อเสียง ซึ่งในปัจจุบันการวัดปริมาณการรับรู้คุณค่า ได้เน้นถึงการพัฒนาการวัดที่หลากหลายมิติ ซึ่งได้แก่ 1) คุณค่าทางสังคม ในส่วนของผลประโยชน์จากสินค้าที่มีต่อสังคม 2) คุณค่าทางประสบการณ์มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกที่มีต่อสินค้า เช่น การได้กลิ่น รสชาติ 3) คุณค่าหน้าที่มีความสัมพันธ์ต่อความน่าเชื่อถือของสินค้าหรือความปลอดภัย 4) คุณค่าทางการตลาดซึ่งพิจารณาจากราคาหรือมูลค่าของสินค้า

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

De Ruiter and Hass (1995) ได้สำรวจความคิดเห็นของชาวอเมริกันเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมือง โดยพิจารณาจากประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาตินั้น พบว่าชาวอเมริกันได้ให้ความสำคัญต่อพรรคการเมืองที่มีนโยบายทางด้านระบบอุทยานแห่งชาติ โดยมีประเด็นที่สำคัญดังนี้ ส่วนใหญ่จะเลือกพรรคที่สนับสนุนการเพิ่มจำนวนพื้นที่คุ้มครอง เพิ่มงบประมาณให้กับอุทยานแห่งชาติ เพิ่มประสิทธิภาพของระบบการจัดการอุทยานแห่งชาติ ซึ่งโดยภาพรวมแล้วทั้งสองพรรคการเมืองส่วนใหญ่มีนโยบายเหมือนกัน คือสนับสนุนระบบอุทยานแห่งชาติ จะเห็นได้ว่าจากผลการสำรวจความคิดเห็นของชาวอเมริกาแสดงให้เห็นว่าได้ให้ความสำคัญเรื่องระบบอุทยานแห่งชาติ ด้านการเป็นนโยบายที่มีความสำคัญในระดับประเทศ

The Nation Parks and Conservation Association (NPCA) และ Colorado State University (1996) ได้สำรวจความคิดเห็นของสาธารณะชนเกี่ยวกับระบบอุทยานแห่งชาติในด้านต่างๆ ดังนี้ ผู้ตอบส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการรักษาอุทยานแห่งชาติและพื้นที่คุ้มครองไว้ให้กับคนรุ่นหลังมากกว่า 80% ผู้ตอบมีความรู้สึกห่วงใยในการคงอยู่ของพื้นที่คุ้มครอง และการเพิ่มจำนวนพื้นที่คุ้มครองให้มากขึ้น อีกทั้งมีความคิดเห็นว่ามีควมเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้น เพื่อใช้ในการพัฒนาระบบอุทยานแห่งชาติ อีกทั้งควรมีการส่งเสริมการกระจายภาษีจากประชาชนให้เกิดประโยชน์ต่อระบบอุทยานแห่งชาติ ด้านการให้คุณค่าความสำคัญต่ออุทยานแห่งชาติ พบว่าให้คุณค่าเรื่องการให้บริการทางระบบนิเวศมากที่สุด เช่น อุทยานแห่งชาติให้คุณภาพน้ำและอากาศที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม การปกป้องถิ่นอาศัยของสัตว์ป่า ส่วนการให้คุณค่าด้านวัฒนธรรมและการศึกษาเรียนรู้ ได้ให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองว่ามีความสำคัญในการเป็นมรดกทางด้านวัฒนธรรมของประเทศ จากการสำรวจมีเพียงส่วนน้อยที่ให้ความสำคัญของพื้นที่คุ้มครองในด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว อีกทั้งได้ให้ความสำคัญต่อปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่คุ้มครอง ดังนี้ มลพิษทางอากาศและน้ำ การขุดเหมืองแร่ การเดินเรือ และการสำรวจแหล่งปิโตรเลียมใกล้เขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นภัยคุกคามระดับต้นๆ ต่อทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ

Boxall and McFarlane (1999) ได้ศึกษาการให้คุณค่าป่าไม้และทัศนคติของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ทางนันทนาการ 2 กลุ่ม ได้แก่ นักล่าสัตว์และนักพักผ่อนที่จะนำไปสู่การจัดการป่าไม้ในแบบจำลองป่าไม้ Foothill ของ Alberta ประเทศแคนาดา และใช้แบบจำลองเชื่อมโยง

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านสังคมเศรษฐกิจ อิทธิพลของสังคม ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ คุณค่าป่าไม้ ความพึงพอใจต่อการจัดการป่าไม้ และความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้ของผู้ใช้ประโยชน์ทางนันทนาการ 2 กลุ่ม เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทางไปรษณีย์ ปี ค.ศ.1996 พบว่า นักพักแรมและนักล่าสัตว์ ได้สะท้อนความคิดเรื่องคุณค่าป่าไม้ที่ทำให้สิ่งมีชีวิตเป็นศูนย์กลาง (biocentric) โดยสะท้อนความคิดเรื่องกลยุทธ์ด้านการปกป้องพื้นที่คุ้มครอง และมีความรู้สึกไม่พึงพอใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยวิธีการทำไม้ในปัจจุบัน และไม่เชื่อว่าการจัดการป่าไม้ในปัจจุบันจะมีความยั่งยืน ซึ่งเป้าหมายของการจัดการป่าไม้บนพื้นที่สาธารณะในอเมริกาเหนือ นั้น คือ การเปลี่ยนวิธีการทำไม้ให้มีความยั่งยืน โดยสะท้อนความคิดด้านคุณค่าป่าไม้ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสร้างความเข้าใจว่าอะไรคือคุณค่าของป่าไม้ รวมทั้งคุณค่าป่าไม้เป็นของใคร การรวบรวมคุณค่าเหล่านี้นำไปสู่การตัดสินใจในการจัดการป่าไม้ และความขัดแย้งแสดงถึงคุณค่าในการจัดการป่าไม้ที่เหมาะสมได้อย่างไร ซึ่งประเด็นเหล่านี้ได้นำมาใช้ในแบบจำลองป่าไม้ของ Foothill การหาความสัมพันธ์ของคุณค่าพื้นที่คุ้มครอง ได้ใช้ทฤษฎีสังคมจิตวิทยาหาคุณค่าตามกรอบแนวคิดของความเชื่อที่มีลำดับขั้น โดยเริ่มหาได้จากความเชื่อทั่วไป คุณค่าพื้นที่คุ้มครองที่มีต่อการจัดการ เช่น ความพึงพอใจในการจัดการพื้นที่คุ้มครอง และการสะท้อนความเชื่อในการจัดการพื้นที่คุ้มครองในปัจจุบัน ความเชื่อพื้นฐานเป็นความเชื่อเริ่มแรกที่มีอิทธิพลสูงกว่าความเชื่อโดยทั่วไป (Stern *et al.*, 1995) ความเชื่อทั่วไป มีอิทธิพลสูงกว่าทัศนคติ ความเชื่อทั่วไปมี ความสัมพันธ์กับพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อของปัจเจกบุคคล ผลการศึกษา ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลทางด้านสังคมเศรษฐกิจ และความรู้ มีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยต่อการสะท้อนความคิดด้านคุณค่าและทัศนคติ นอกจากนี้คุณค่าป่าไม้มีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติที่สนับสนุนแบบจำลองความเชื่อที่เป็นลำดับขั้นของ Foothill

Manning (2002) ได้สำรวจศักยภาพเรื่องการให้ความสำคัญของคุณค่าในแต่ละด้านของการมีพื้นที่สาธารณะในระดับรัฐของผู้มาเยือน 478 คนในพื้นที่สาธารณะของรัฐ Vermont 37 แห่ง โดยแบ่งระดับความสำคัญเป็นห้าระดับ คือ 1 (สำคัญมากที่สุด), 6 (ไม่มีความสำคัญ) พบว่าการให้ความสำคัญคุณค่าทางนันทนาการมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีการให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ในระดับของปัจเจกบุคคล และสังคมทางด้านนันทนาการเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าคุณค่าทางนันทนาการมีความสำคัญในการตัดสินใจในการมาเยือนอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่ง อีกทั้งมีข้อคิดเห็นว่าการตระหนักถึงคุณค่าทางนันทนาการนั้น จำเป็นต้องมีความรู้สึกความเป็นเจ้าของจึงจะทำให้ผู้มาเยือนช่วยกันดูแลรักษาพื้นที่คุ้มครองไว้ ขณะเดียวกันจำนวนของอุทยานแห่งชาติที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวข้องกับการให้คุณค่านันทนาการที่มีความสำคัญในด้านการดำรงชีวิตและ

เป็นวัตถุประสงค์หลักของการจัดการอุทยานแห่งชาติในแง่ของผลประโยชน์ที่มีให้กับสาธารณชนอีกด้วย

Tanakanjana and Saranet (2005) ได้เก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการสะท้อนความเชื่อเรื่องสัตว์ป่าในเมืองไทย โดยมีกลุ่มตัวอย่างประชากรที่อาศัยในเมือง เขตชานเมือง และชนบท พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า 8 ประการ ได้แก่ ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์สัตว์ป่า การอยู่ร่วมกันของมนุษย์กับสัตว์ป่า สัตว์ป่าเป็นสัญลักษณ์มีความสำคัญทางด้านวัฒนธรรม ความรู้สึกผูกพันและห่วงใยสัตว์ป่า ความชอบและสนใจสัตว์ป่า ความรังเกียจสัตว์ป่า ความปลอดภัยของมนุษย์จากสัตว์ป่า สัตว์ป่าเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมที่มีตามธรรมชาติ

นวลนุช (2550) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าของผู้นำเขื่อนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า 7 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า ได้แก่ ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ สัตว์ป่า ค่านิยมเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์กับสัตว์ป่า ค่านิยมเกี่ยวกับการล่าสัตว์ป่าและ ตกปลา ค่านิยมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ค่านิยมเกี่ยวกับความเคารพสัตว์ป่า ค่านิยมเกี่ยวกับความโกรธสัตว์ป่า และค่านิยมเกี่ยวกับความเกลียดสัตว์ป่า ผู้นำเขื่อนมีค่านิยมเกี่ยวกับความเคารพสัตว์ป่าในระดับสูงสุด และมีค่านิยมเกี่ยวกับการล่าสัตว์ป่าและตกปลาในระดับต่ำสุด โดยผู้นำเขื่อนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่าอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่ามากที่สุด ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบต่อสัตว์ป่า และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่ามากที่สุด ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ที่ตั้งและขนาดของพื้นที่

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณเทือกเขาพนมดงรัก ระหว่างเส้นละติจูดที่ 14 องศา 7 ลิปดา ถึง 14 องศา 31 ลิปดาเหนือ และระหว่างเส้นลองจิจูดที่ 101 องศา 7 ลิปดา ถึง 101 องศา 54 ลิปดาตะวันออก หรือบริเวณขอบด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของที่ราบสูงโคราช มีเนื้อที่ 1,353,471.53 ไร่ ครอบคลุม 4 จังหวัด 11 อำเภอ ได้แก่ อำเภอมวกเหล็ก อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอนาดี อำเภอ

ประจันตคาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี และอำเภอปากพลี อำเภอบ้านนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2549)

ความเป็นมาและลักษณะทั่วไปของพื้นที่

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นพื้นที่มรดกโลก (World Heritage Site) โดยส่วนหนึ่งของ “ผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่” เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งที่มาของการเป็นอุทยานแห่งชาตินั้น เกิดจากความคิดของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ซึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2502 ได้มีโอกาสขึ้นมabanเขาใหญ่ รู้สึกประทับใจในความงดงามของธรรมชาติ จึงเกิดความคิดจัดตั้งอุทยานแห่งชาติขึ้นในประเทศไทย หลังจากนั้นจึงให้กระทรวงเกษตรและกระทรวงมหาดไทยร่วมกันสำรวจป่ารวม 14 แห่ง เพื่อจัดตั้งอุทยานแห่งชาติต่อไป จากนั้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2505 อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย ต่อมาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้รับการคัดเลือกจากกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นอุทยานมรดกของกลุ่มประเทศอาเซียน (Asian Heritage Parks and Reserves) และในปี พ.ศ.2548 องค์การยูเนสโกได้ประกาศให้บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และพื้นที่คุ้มครองใกล้เคียง อันประกอบด้วยอุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ รวมเป็นพื้นที่ 3.8 ล้านไร่ ในนาม “ผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่” เป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ เนื่องจากมีความโดดเด่นในฐานะที่เป็นตัวแทนของกระบวนการทางธรณีวิทยาที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลกอันก่อให้เกิดแผ่นดินที่เป็นผืนป่ากว้างใหญ่ ประกอบด้วยระบบนิเวศที่หลากหลาย เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพรรณพืชและสัตว์ปามากมาย รวมทั้งเป็นแหล่งกักเก็บน้ำและเป็นต้นกำเนิดของสายน้ำที่สำคัญแห่งหนึ่ง (วรพงษ์และพิสิทธิ์, 2548; กรมทรัพยากรธรณี, 2548)

สภาพทั่วไปของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นพื้นที่ด้านตะวันตกของเทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งสูงโดดเด่นขึ้นมาจากที่ราบภาคกลางแล้วก่อตัวเป็นแนวเขตของที่ราบสูงโคราช มีเขาร่มเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดโดยมีความสูง 1,351 เมตร และยังประกอบด้วยทุ่งกว้างสลับกับป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ด้านทิศเหนือและตะวันออกพื้นที่จะลาดลง ทางทิศใต้และตะวันตกเป็นที่สูงชันไปเรื่อยๆ

ลักษณะทรัพยากรพืชพรรณและสัตว์ป่า

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีสังคมพืชที่มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชไม่ต่ำกว่า 2,000 ชนิด ซึ่งพืชพรรณที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่ป่าสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ๆ (เต็มและคณะ, 2544) ดังนี้

1) ป่าเบญจพรรณ ป่าชนิดนี้พบขึ้นอยู่บนพื้นที่ลาดต่ำทางทิศเหนือ สูงจากระดับน้ำทะเล 400-600 เมตร ไม้ชั้นบนมีต้นไม้ผลัดใบหลายๆ ชนิดปะปนกัน เช่น มะค่าโมง (*Azelia xylocarpa* (Kurz) Craib) ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus* Kurz) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstroemia calyculata* Kurz) ปออีเก้ง (*Pterocymbium tinctorium* (Blanco) Merr.) แดง (*Xylia kerrii* Craib & Hutch) และตะเคียนหนู (*Anogeissus acuminata* (Roxb.ex DC.)) พืชชั้นล่าง ได้แก่ ไม้ป่า (*Bambusa bambos* (L.) Voss) และหญ้าชนิดต่างๆ เป็นส่วนใหญ่

2) ป่าดิบแล้ง ป่าชนิดนี้พบขึ้นบนพื้นที่ค่อนข้างราบทางทิศตะวันออกในเขตจังหวัด นครราชสีมา และปราจีนบุรี สูงจากระดับน้ำทะเล 100-400 เมตร ไม้ชั้นบนที่พบทั่วไป ได้แก่ ยางนา (*Dipterocarpus alatus* Roxb.ex G.Don) ยางแดง (*Dipterocarpus turbinatus* C.F. Gaertn) สะเดาปึก (*Vetica harmandiana* Pierre) เกี่ยมคะนอง (*Shorea henryana* Pierre) พะยอม (*S. roxburghii* G.Don) ลูกคี่ (*Parkia streptocarpa* (Hance) H.C.F. Hopkins) เป็นต้น พันธุ์ไม้ชั้นรองลงมา ได้แก่ กระบากลัก (*Hydnocarpus ilicifolia* King) ตาเสือ (*Aglaia* sp.) กระโดนแดง (*Chionanthus saugda* Gagnep.) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีป่าล้มต้นสูง 2 ชนิด ขึ้นกระจัดกระจายทั่วไป คือ หมากนางลิง (*Areca triandra* Roxb.) และลาน (*Corypha lecomtei* Becc.) ส่วนพืชชั้นล่างส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ไม้วงศ์ Marantaceae สกุล *Phrynium* และ *Cucurlogo* วงศ์กระเจียว Zingibraceae สกุล *Achasma* *Curcuma* *Amomum* *Catimbium* และ *Ctenolophon* ซึ่งขึ้นปะปนกับกล้วยป่า (*Musa acuminata* Colla) และเตย (*Pandanus* sp.)

3) ป่าดิบชื้น ป่าชนิดนี้พบขึ้นทั่วไปในเขตอุทยานแห่งชาติ บนพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 400-1,000 เมตร ป่าดิบชื้นบนพื้นที่ระดับต่ำจะมีชนิดไม้คล้ายคลึงกับพันธุ์ไม้ในป่าดิบแล้ง เพียงแต่มีไม้วงศ์ยาง (*Dipterocarpaceae*) ขึ้นอยู่ด้วยเป็นจำนวนมาก เช่น ยางกล่อง (*Dipterocarpus dyeri* Pierre) ยางขน (*Dipterocarpus baudii* Korth) ยางเสี้ยน (*Dipterocarpus gracilis* Blume) และกระบาก (*Anisoptera costata* Korth) ในบริเวณหุบเขา โดยเฉพาะพื้นที่ที่ถูกรบกวนจะพบลำพูป่า (*Duabanga grandiflora* (Roxb.ex DC) Walp.) และกระทุ่ม (*Anthocephalus chinensis* (Lam.)

A.Rich ex Walp.) ขึ้นอยู่ทั่วไป พันธุ์ไม้ผลัดใบ เช่น ปออีเก้ง (*Pterocymbium javanicum* R.Br.) ไม้พื้นล่างแน่นทึบกว่าป่าดิบแล้ง แต่พันธุ์ไม้ส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน บริเวณลำธารมักมีไผ่ลำใหญ่ๆ คือ ไผ่ล้ามะลอก (*Bambusa longispiculata* Gamble) ขึ้นอยู่เป็นกลุ่มๆ ป่าดิบชื้นที่ระดับสูงขึ้นไปจะมี ยางปาย (*Dendrocalamus costatus* C.F.Garetn.) และยางควน (*Dipterocarpus retusus* Blume) ขึ้นแทนที่ไม้ในป่าดิบชื้นบนพื้นที่ระดับต่ำ นอกจากนี้ไม้ยางแล้วไม้ขึ้นบนชนิดอื่นยังมี เกี่ยม (*Shorea henryana* Pierre) ปรก (*Altingia siamensis* Craib) มะมือ (*Choerospondias axillaris* (Roxb.) B.L. Burtt & Hill) เป็นต้น ไม้ชนิดรองลงมาเป็นพวกไม้ก่อกวนชนิดต่างๆ เช่น ก่อ่น้ำ (*Lithocarpus thomsonii* (Miq.) Rehder) ก่อรัก (*Quercus semiserrata* Roxb.) เป็นต้น ในระดับไม้พุ่มมีหลายชนิดด้วยกัน ได้แก่ ส้มกุ้ง (*Embelia ribes* Burm.f.) ข้าวสารหลวง (*Maesa ramentacea* (Roxb.) A.DC.) นอกจากนี้ยังมีไผ่สกุล *Teinostachyum* sp. ลำเล็กขึ้นเป็นกอแน่นกระจายทั่วไปในหุบเขา ส่วนกล้วยไม้ที่พบทั่วไป เช่น เอื้องกุหลาบพวง (*Aeride falcate* Lind.)

4) ป่าดิบเขา ป่าชนิดนี้ขึ้นในพื้นที่ราบสูงหรือบนภูเขาสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,000 เมตร ขึ้นไป สภาพป่าแตกต่างไปจากป่าดิบชื้นอย่างเห็นได้ชัด ไม่มีพันธุ์ไม้วงศ์ยางขึ้นอยู่เลย พันธุ์ไม้ที่พบขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ ไม้จำพวกไม้เนื้ออ่อน เช่น พญาไม้ (*Podocarpus nerifolius* D.Don) มะขามป้อม (*Podocarpus imbricatus* Blume) สนสามพันปี (*Dacrydium elatum* (Roxb.)) ไม้ชั้นรองของป่าดิบเขา ได้แก่ เก็ดसान (*Chionanthus eriorachis* (Kerr) P.S.Green) ส้มแปะ (*Vaccinium sprengelii* (G.Don) Sleumer) เป็นต้น ส่วนไม้ชั้นล่างเป็นพวกไม้พุ่มชนิดต่างๆ เช่น ค้างผา (*Brassaiopsis speciosa* Decne. & Planch.) นอกจากนี้ยังมีกุศและกล้วยไม้ชนิดอีกหลายชนิดในบริเวณที่ราบสันเขาที่เป็นดินทราย มักจะมีแอ่งน้ำปกคลุมด้วย ข้าวตอกฤาษี (*Sphagnum* spp.) ตะไคร่น้ำ (mosses) และพืชล้มลุกหลายชนิด เช่น หญ้าข้าวก่ำ (*Burmannia disticha* L.) อ้าน้อย (*Osbeckia chinensis* L.) เป็นต้น

5) ป่าหญ้าและป่ารุ่ม ป่าชนิดนี้เกิดจากการทำไร่เลื่อนลอยในระยะเวลา 50 ปี ที่ผ่านมา บริเวณที่ถูกแผ้วถาง เพื่อสร้างถนนในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พืชหลักในป่าหญ้าจึงได้แก่ พวกหญ้าชนิดต่างๆ เช่น หญ้าคา (*Imperata cylindrica* (L.) P. Beauv) พง (*Neyraudia reynaudiana* (Kunth) H.Keng ex Hitchc) แคมหลวง (*Themeda arundinacea* (Roxb.) Ridl.) และยังมีกุศชนิดต่างๆ เช่น โชนใหญ่ (*Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn subsp.) กูดปัด (*Dicranopteris linearis* (Burn.f.) Underw.) เนื่องจากในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีการป้องกันไฟป่าเป็นอย่างดี พื้นที่ป่าหญ้าและป่าเหล่าจึงไม่ถูกรบกวนจากไฟป่าเลย ดังนั้นจึงมีพันธุ์ไม้เบิกนำจำนวนไม่น้อยแพร่พันธุ์

ขึ้นกระจัดกระจายทั่วไป เช่น สอยดาว (*Mallotus paniculatus* Mull. Arg.) มะมือ (*Choerospondias axillaris* (Roxb.) B.L.Burt & Hill) กระทุ่ม (*Anthocephalus chinensis* (Lam.) A.Rich ex Walp.) เป็นต้น บริเวณที่ถูกแผ้วถางสองฟากถนนตั้งแต่ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเล 400-1,000 เมตร จะพบไม้เบิกนำอีกชนิดหนึ่ง คือ ปอหนู (*Hibiscus macrophyllus* Roxb. ex Hornem.) ที่ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ที่ระดับความสูง 1,000-1,300 เมตร จะพบพันธุ์ไม้เบิกนำน้อยชนิด ส่วนใหญ่ได้แก่ กำลังเสือโคร่ง (*Betula alnoides* Buch.-Ham. Ex G.Don) และ *Mallotus* sp. เป็นต้น

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบสัตว์ป่าประเภทต่างๆ ดังนี้ (คณะวนศาสตร์, 2536)

- 1) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม จำนวนที่พบไม่ต่ำกว่า 70 ชนิด ได้แก่ ช้างป่า (*Elephas maximus* Linnaeus) ซึ่งมีประชากรราว 200 ตัว เสือโคร่ง (*Panthera tigris* (Linnaeus)) มีประมาณ 20 ตัว
- 2) สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก สำนวพบ 18 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มพวงกบชนิดต่างๆ เช่น กบหนอง (*Rana limnocharis* (Gravenhorst)) อึ่งน้ำเต้า (*Microhyla ornata* Dumeril & Bibron) กบอ่อง (*Rana nigrovittata* Blyth) เป็นต้น
- 3) สัตว์เลื้อยคลานที่สำรวพบมีถึง 35 ชนิด เช่น กิ้งก่าสวน (*Calotes mystaceus* Dumeril & Bibron) จิ้งเหลนหลากลาย (*Mabuya macularia* (Blyth)) เป็นต้น
- 4) นก มีการพบนกถึง 340 ชนิด ทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพย้ายถิ่นมาอาศัยในประเทศไทย เช่น ไก่ฟ้าพญาลอ (*Lophura diardi* (Bonaparte)) นกเป็ดน้ำท้อขาว (*Treron sieboldii* (Temminck)) นกเงือก 4 ชนิด คือ นกกก (*Buceros bicornis* Linnaeus) นกเงือกกรามช้าง (*Aceros undulatus* (Shaw)) นกเงือกสีน้ำตาล (*Anorrhinus tickelli* (Blyth)) และนกแก๊ก (*Anthracoceros albirostris* (Shaw and Nodder)) เป็นต้น
- 5) แมลง พบมากกว่า 5,000 ชนิด โดยเฉพาะผีเสื้อมีรายงานพบ 216 ชนิด แมลงปอและแมลงอื่น ๆ เช่น เช่น ผีเสื้อช่วงร่อน (*Parthenos sylvia*) ผีเสื้อปลายปีกส้ม (*Hebomoia glaucippe*) ผีเสื้อหนอนกาฝากจุดแดง (*Delias descombesi*) ผีเสื้อหางติ่งปารีส (*Papilio paris*) ผีเสื้อหางติ่งนางละเวง (*Papilio memnon*) และผีเสื้อถุงทองป่าสูง (*Troides aecus*) เป็นต้น

ทั้งนี้สัตว์ป่าที่สามารถพบเห็นได้ตามโอกาส เช่น เก้ง (*Muntiacus muntjak* (Zimmermann)) กวาง (*Cervus unicolor* (Kerr)) เลียงผา (*Naemorhedus caudatus* (Bechstein)) หมี (*Ursus malayanus* Raffles) ชะมด (*Viverra zibetha* Linnaeus) อีเห็น (*Arctogalidia trivirgata* (Gray)) ชะนีมือขาว (*Hylobates lar* (Linnaeus)) ชะนีมงกุฏ (*Hylobates pileatus* Gray) พญากระรอกดำ (*Ratufa bicolor* (Sparrrman)) นกเงือก และนกชนิดต่างๆ ที่สำคัญอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นป่าแห่งเดียวที่พบชะนีมือขาว และชะนีมงกุฏหากินอยู่ในพื้นที่เดียวกัน และมีการผสมพันธุ์เป็นชะนีลูกผสมอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กอื่นๆ เช่น เห็ด รา ฯลฯ ที่ช่วยย่อยสลายอินทรีย์วัตถุ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ระบบนิเวศเกิดความสมดุลตามวัฏจักรธรรมชาติ และยังมีคุณค่าในการศึกษาค้นคว้าเพื่อนำมาใช้เป็นยารักษาโรค หรือประโยชน์ด้านอื่นๆ สำหรับมนุษย์ในอนาคตเขาใหญ่ยังเป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยของนักวิจัยด้านพืชและสัตว์กลุ่มต่างๆ เช่น ชะนี นกเงือก ไม้กฤษณา ฯลฯ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการจัดการพื้นที่ป่าไม้ (กรมอุทยานแห่งชาติ, 2549)

ลักษณะภูมิอากาศ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีวัดได้ 2,270 มิลลิเมตร โดยสามารถสรุปลักษณะภูมิอากาศ แบ่งออกเป็น 3 ฤดูกาล คือ ฤดูฝน ตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ฤดูหนาว ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์และฤดูร้อนตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประมาณ 23 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดอยู่ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ประมาณ 28 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในเดือนธันวาคมและเดือนมกราคม ประมาณ 17 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยประมาณ 86 เปอร์เซ็นต์

ลักษณะทางธรณีวิทยาและภูมิประเทศ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีโครงสร้างทางธรณีวิทยา เกิดจากการทับถมของดินตะกอนในสมัยที่เปลือกโลกบริเวณนี้ยังจมอยู่ใต้ทะเลแล้วจึงเกิดการยกตัวของเปลือกโลกขึ้นมาเป็นแผ่นดิน กระบวนการเปลี่ยนแปลงของชั้นดินและหิน รวมถึงการระเบิดภูเขาไฟ ทำให้เกิดเป็นเทือกเขาเพชรบูรณ์ เทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อยู่ปลายสุดทางด้านตะวันตกของเทือกเขาพนมดงรัก ในส่วนที่เรียกว่าดงพญาเย็น

ลักษณะทางธรณีวิทยาของเขาใหญ่ ประกอบด้วย หินชุดโคราช ชุดกาญจนบุรี และชุดราชบุรี ซึ่งมีหินปูน หินทราย และหินดินดานและไดโอไรท์ ชุดดินที่พบเป็นดินปากช่อง ดินมวกเหล็ก ดินแก่ง ดินกบินทร์บุรี ดินเชิงใหม่ ดินจตุรัส ดินโคราช ดินเขาใหญ่ และดินลำนารายณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นดินทราย ดินเหนียว ดินร่วนเหนียวปนทราย หรือปนกรวด

หินที่พบในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นหินทรายกลุ่มโคราช นอกจากนี้ยังพบหินปูน ชุดราชบุรีด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ หินตะกอนซึ่งเกิดจากการทับถมด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ และหินดินดานกับหินทรายด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ ลักษณะดินบริเวณที่เป็นป่าและทุ่งหญ้า ประกอบไปด้วยดินทราย ดินร่วนปนทรายหรือปนกรวด ส่วนดินเชิงเขาและริมแม่น้ำเป็นดินตะกอนที่เกิดจากการพัดพาและทับถมของน้ำ

ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ยังมีการพบรอยเท้าไดโนเสาร์ที่บริเวณใกล้ลำน้ำตกวังเหว จังหวัดปราจีนบุรี ลักษณะเป็นรอยพิมพ์ร่องปรากฏบนก้อนหินทรายที่มีผิวเป็นลายคลื่นน้ำ ซึ่งบริเวณอาจเคยเป็นชายฝั่งทะเลมาก่อน รอยเท้ามีสามนิ้วพบด้วยกันสองขนาด รอยขนาดใหญ่สันนิษฐานว่าเป็นเทอโรพอด หรือพวกกินเนื้อขนาดใหญ่ และรอยขนาดเล็กเป็นพวกกินเนื้อขนาดเล็ก

สภาพภูมิประเทศของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ประกอบด้วยเทือกเขาที่สลับซับซ้อนกันหลายลูก มีที่ราบสูงๆ ต่ำๆ แทรกตัวอยู่บนสันเขาและในหุบเขา โดยมีจุดสูงสุดที่ยอดเขาร่ม คือ 1,351 เมตร จากระดับน้ำทะเล รองลงมาได้แก่ เขาแหลมสูง 1,326 เมตร เขาเขียวสูง 1,292 เมตร เขาสามยอดสูง 1,142 เมตร เขาฟ้าผ่าสูง 1,078 เมตร เขากำแพงสูง 875 เมตร เขาสมอปูนสูง 805 เมตร และเขาแก้วสูง 802 เมตร วัดความสูงจากระดับน้ำทะเลเป็นเกณฑ์ ด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกพื้นที่จะลาดต่ำ ทางทิศเหนือมีความชันน้อยถึงปานกลาง ส่วนทางทิศใต้และทิศตะวันตกเป็นที่สูงชันขึ้นไปเรื่อยๆ มีลักษณะเป็นภูเขาสูงชัน โดดเด่นคล้ายกำแพง ภูเขาส่วนใหญ่ของเขาค้อเป็นเขาหินทรายที่มีลักษณะยอดตัดมีที่ราบอยู่บนสันเขา หรือที่เรียกว่า Mesa ได้แก่ เขาร่ม เขาเขียว ทางตอนกลางของอุทยานแห่งชาติ เขากำแพงทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ และเขาสมอปูนทางด้านใต้ ส่วนทางเหนือและตะวันตกเป็นเขาหินทรายสลับกับเขาหินปูน ซึ่งต่อเนื่องมาจากเขาหินปูนทางอำเภอปากช่อง และจังหวัดสระบุรี

ทรัพยากรน้ำ

จากการเป็นภูเขาสูงซึ่งปกคลุมด้วยป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ทำให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีลักษณะเป็นแนวดักน้ำฝน ทั้งลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากทะเลอันดามันและลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจากทะเลจีนใต้ ทำให้มีฝนตกชุก จึงเป็นแหล่งกำเนิดของกลุ่มน้ำที่สำคัญ ซึ่งหล่อเลี้ยงพื้นที่ทางการเกษตรในภูมิภาคถึง 4 สายด้วยกันคือ

1. กลุ่มน้ำนครนายก อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในเขตจังหวัดนครนายก เกิดจากการรวมตัวของลำห้วยสำคัญหลายสาย เช่น คลองสาธิตา คลองนางรอง คลองลำกระตูก คลองท่าด่าน คลองมะเดื่อ และคลองสมพงษ์ใหญ่ ไหลผ่านจังหวัดนครนายกไปบรรจบกับแม่น้ำปราจีนบุรี เป็นแม่น้ำบางปะกงที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ปริมาณน้ำในกลุ่มน้ำนครนายกนี้มากกว่า 813 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ยังประโยชน์ให้แกพื้นที่ 660 ตารางกิโลเมตร
2. กลุ่มน้ำปราจีนบุรี อยู่ทางด้านทิศตะวันออกและทางทิศใต้ของอุทยานแห่งชาติเกิดจากการรวมตัวของห้วยน้ำสำคัญที่ไหลลงมาจากเขาใหญ่ เช่น ลำพระยาธาร คลองหนองแก้ว ไสน้อยใสใหญ่ ไหลผ่านที่ตั้งของอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี แล้วไปบรรจบกับแม่น้ำนครนายกเป็นแม่น้ำบางปะกงที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ปริมาณน้ำทั้งหมดของเขายใหญ่ให้น้ำแกกลุ่มน้ำนี้มากกว่า 790 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี มีพื้นที่รองรับน้ำฝนขนาด 1,122 ตารางกิโลเมตร
3. กลุ่มน้ำลำตะคอง อยู่ทางตอนเหนือของอุทยานแห่งชาติ ห้วยที่สำคัญ คือ ลำตะคอง แม่น้ำนี้จะไหลลงสู่แม่น้ำมูลในที่สุด เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของกลุ่มน้ำลำตะคองได้รับปริมาณน้ำฝนน้อย การระเหยของน้ำมีค่อนข้างสูง และพื้นที่ที่รับน้ำมีไม่มาก เมื่อเทียบกับทางด้านทิศใต้ของอุทยานแห่งชาติ น้ำที่กลุ่มน้ำนี้จะไหลลงสู่ตอนล่างที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีปริมาณน้ำประมาณ 104 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี พื้นที่รองรับน้ำฝนมีขนาด 201 ตารางกิโลเมตร
4. กลุ่มน้ำลำพระเพลิง อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของพื้นที่เขาใหญ่ มีห้วยลำพระเพลิงเป็นแม่น้ำสายหลัก แต่เนื่องจากสภาพของพื้นที่เคยผ่านการบุกรุกทำลายไปมาก น้ำที่ได้จากกลุ่มน้ำนี้จึงค่อนข้างต่ำ ประมาณ 19 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี พื้นที่รองรับน้ำฝนมีขนาด 114 ตารางกิโลเมตร

นับว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีระบบอุทยานวิทยาที่มีความสำคัญและมีลักษณะเด่นที่ช่วยส่งเสริมคุณค่าของพื้นที่ ทั้งในเชิงอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ เนื่องจากมีปริมาณและคุณภาพของน้ำที่มหาศาล ที่สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ และสนับสนุนให้มีกิจกรรมนันทนาการประเภทต่างๆที่เกี่ยวข้องกับน้ำอีก (กองอุทยานแห่งชาติ, 2529)

ทรัพยากรนันทนาการ

เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ห่างไกลจากชุมชน มีการคมนาคมที่ค่อนข้างสะดวก สามารถเข้าถึงง่าย และเดินทางมาท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล ซึ่งจากการที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลาย ทำให้ผู้มาเยือนสามารถประกอบกิจกรรมได้หลายรูปแบบ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จึงมีผู้มาเยือนมากที่สุดในประเทศจากระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาจำนวนแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งกิจกรรมนันทนาการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีดังนี้ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2549)

1. น้ำตก อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นับว่าเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญนั่นก็คือ น้ำตกที่สวยงาม มีน้ำตกน้อยใหญ่เกิดขึ้นหลายแห่งในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ น้ำตกที่อยู่ภายในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีดังนี้ น้ำตกเหวสุวัต เหวโหลวเหวประทุน น้ำตกเหวนรก น้ำตกกองแก้ว น้ำตกตาดตาภู ตาดตาแดง น้ำตกผาตะแบก น้ำตกผากล้วยไม้ น้ำตกเหวอีอ่า น้ำตกแม่ป้อง และน้ำตกที่อยู่รอบนอกอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีดังนี้ น้ำตกสาริกา น้ำตกนางรอง น้ำตกตะคร้อ สลัดได สัมปอ่ย น้ำตกวังม่วง
2. จุดชมทิวทัศน์ จุดชมทิวทัศน์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่เด่นๆ มี 3 จุด ได้แก่ จุดชมทิวทัศน์บริเวณหน่วยควบคุมไฟฟ้าเขาใหญ่ ด้านอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จุดชมทิวทัศน์ กิโลเมตรที่ 18 ถนนชนะรัชต์ ด้านจังหวัดปราจีนบุรี จุดชมทิวทัศน์เขาเขียว เป็นต้น
3. หอดูสัตว์ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวใช้ประโยชน์จากหอดูสัตว์ได้ 2 แห่ง คือ หอดูสัตว์มอสิงโต และหอดูสัตว์หนองผกชี
4. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีจำนวน 12 เส้นทาง ดังนี้ 1) กองแก้ว-เหวสุวัต 2) กองแก้ว-ผากล้วยไม้ 3) ผากล้วยไม้-เหวสุวัต 4) เหวสุวัต-เขาแหลม

5) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว-หนองผักชี 6) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว-มอสิงโต 7) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว-วังจำปี 8) ด้านช้าง-หนองผักชี 9) กม.33-หนองผักชี 10) มอสิงโตหนองผักชี 11) วังจำปี-หนองผักชี 12) ดงเสือผ่าน-เหวสุวัต นอกจากนี้ยังมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่อยู่รอบนอกอุทยานแห่งชาติ 3 เส้นทาง ดังนี้ 1) นางรอง-อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (ส่วนกลาง) 2) นางรอง-น้ำตกแม่ปล้อง 3) บ้านคลองเตื่อ-เขาแหลม

ซึ่งอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อนุญาตให้ผู้มาเยือนประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ 1) กิจกรรมเดินป่า 2) กิจกรรมส่องสัตว์โดยใช้สปอร์ตไลท์ 3) กิจกรรมดูนกหรือดูสัตว์ 4) กิจกรรมขี่จักรยาน 5) กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ 6) กิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์ 7) กิจกรรมเล่นน้ำตก 8) กิจกรรมปิกนิก 9) การพักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ 10) ล่องแก่ง เป็นต้น

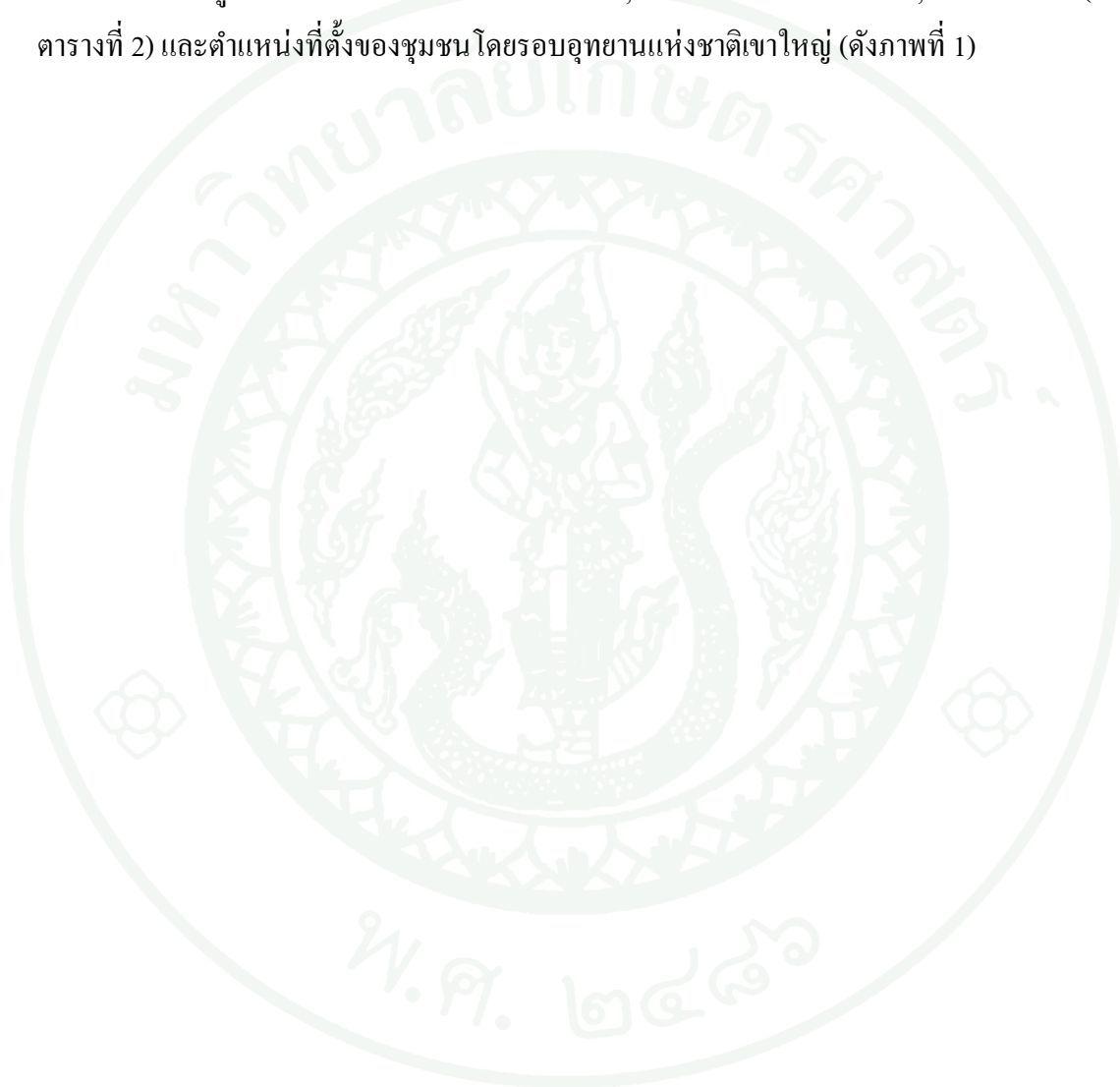
การสื่อความหมายธรรมชาติและสิ่งอำนวยความสะดวก

นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติที่สนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวและให้ความรู้แก่ผู้มาเยือน/นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับให้ข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แผนที่แสดงสถานที่ท่องเที่ยวและแสดงเส้นทางต่างๆ นิทรรศการกลางแจ้งหรือนิทรรศการริมทาง มีป้ายสื่อความหมายธรรมชาติบริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติและบริเวณจุดต่างๆ ภายในมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (visitor center) มีขนาดที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้ครั้งหนึ่งไม่ต่ำกว่า 150 คน ซึ่งภายในจัดนิทรรศการแสดงระบบนิเวศวิทยาที่มีในอุทยานฯ นิทรรศการแสดงตัวอย่างพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ แร่ธาตุ หิน แบบจำลองสภาพทางธรณีวิทยา เป็นต้นนอกจากนั้นยังจัดให้มีการชมวิดิทัศน์และสไลด์เพื่อเป็นสื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

ส่วนการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยวนั้น ได้แก่ สถานที่กางเต็นท์ผากกล้วยไม้ รับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 1,000 คน มีบริการเช่าเต็นท์และอื่นๆ ค่ายพักแรม จำนวน 2 หลัง คือ ค่ายกองแก้วและค่ายพักเยาวชน สำหรับกิจกรรมศึกษาธรรมชาติรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 250 คน สาธารณูปโภค มีถนนระบบสองทางเชื่อมโยงจากการบริการไปยังจุดท่องเที่ยวและนันทนาการต่างๆ อย่างทั่วถึง นอกจากนี้มีร้านอาหาร สถานที่บริการน้ำมันเชื้อเพลิง โทรศัพท์ หน่วยกู้ภัย และพยาบาลสนาม ร้านขายของที่ระลึก และลานแคมป์ไฟ ตลอดจนมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกตลอดเวลา

ลักษณะของชุมชนท้องถิ่น

การกระจายตัวของชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด 11 อำเภอ และ 27 ตำบล ประชากรในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยภายในแนวกันชน 5 กิโลเมตร มีจำนวน 301 หมู่บ้าน ประชากรมีจำนวนทั้งหมด 144,971 คน คิดเป็นจำนวน 35,668 ครัวเรือน (ดังตารางที่ 2) และตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (ดังภาพที่ 1)

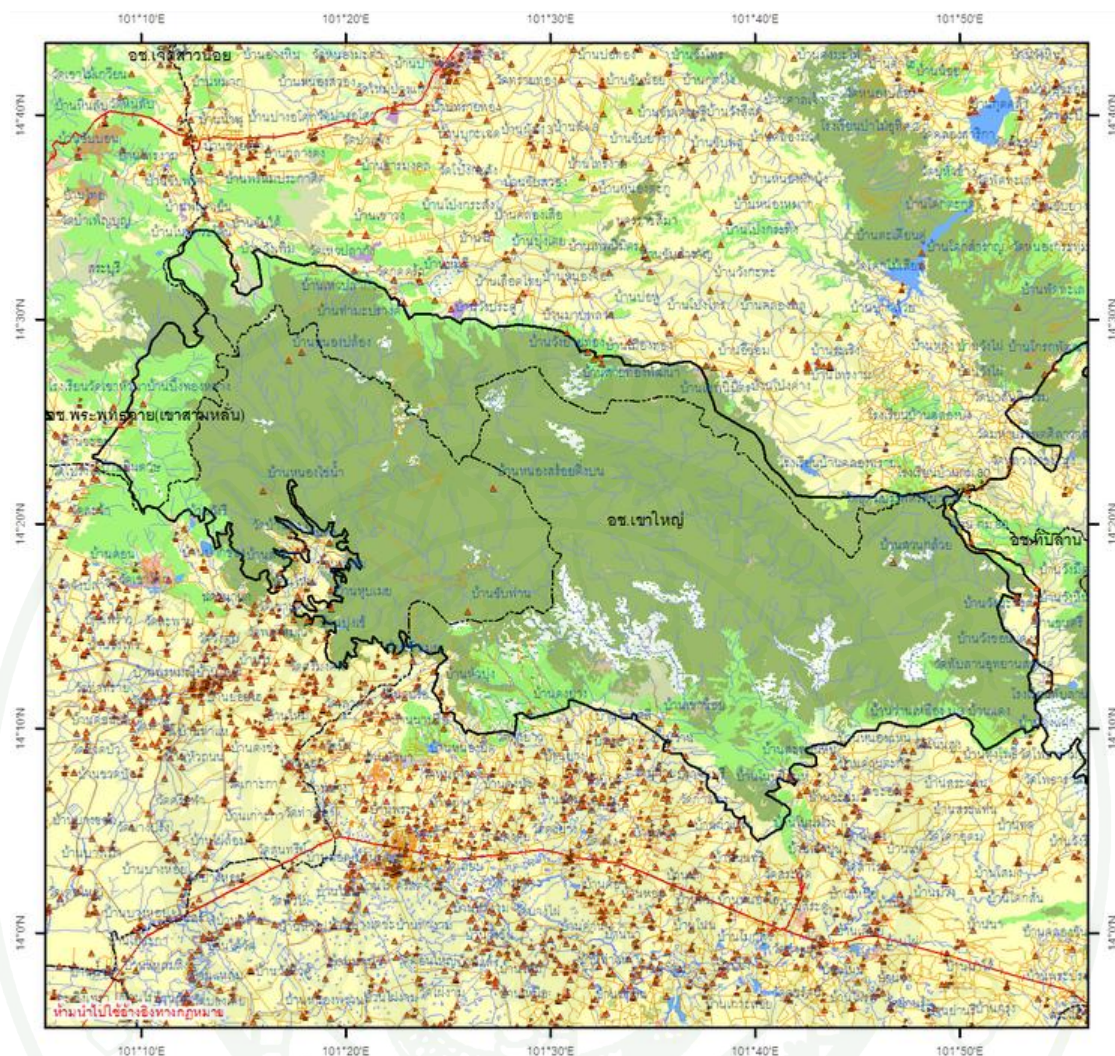
ตารางที่ 2 จำนวนและเขตการปกครองชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร	จำนวนหมู่บ้านในแนวกันชน 5 กม.
เขาเพิ่ม	บ้านนา	นครนายก	1,606	6,378	8
ศรีกะอาง	บ้านนา	นครนายก	1,579	5,602	3
นาหินลาด	ปากพลี	นครนายก	692	2,391	17
หนองแสง	ปากพลี	นครนายก	756	2,707	15
หินตั้ง	เมือง	นครนายก	1,046	4,288	10
ศาลิกา	เมือง	นครนายก	1,887	8,242	30
เขาพระ	เมือง	นครนายก	1,568	6,796	16
พญาเย็น	ปากช่อง	นครราชสีมา	2,008	7,073	4
หมูสี	ปากช่อง	นครราชสีมา	1,774	8,814	8
โป่งตาลอง	ปากช่อง	นครราชสีมา	1,058	4,451	5
วังหมี	วังน้ำเขียว	นครราชสีมา	1,375	5,560	4
วังน้ำเขียว	วังน้ำเขียว	นครราชสีมา	2,028	7,457	11
นนทรี	กบินทร์บุรี	ปราจีนบุรี	1,386	6,237	21
นาแรม	กบินทร์บุรี	ปราจีนบุรี	862	3,968	10
สะพานหิน	นาดี	ปราจีนบุรี	596	2,313	20

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร	จำนวนหมู่บ้านในแนวกันชน 5 กม.
สะพานหิน	นาดี	ปราจีนบุรี	596	2,313	20
บุพราหมณ์	นาดี	ปราจีนบุรี	1,251	5,687	15
ลำพันดา	นาดี	ปราจีนบุรี	730	3,224	8
นาดี	นาดี	ปราจีนบุรี	897	3,802	11
ทุ่งโพธิ์	นาดี	ปราจีนบุรี	948	4,138	8
โพธิ์งาม	ประจันตคาม	ปราจีนบุรี	2,349	9,207	6
บุไผ่	ประจันตคาม	ปราจีนบุรี	934	3,864	22
คำโตนด	ประจันตคาม	ปราจีนบุรี	1,433	5,513	17
หนองแก้ว	ประจันตคาม	ปราจีนบุรี	858	3,390	8
เนินหอม	เมือง	ปราจีนบุรี	1,584	6,327	11
คงขี้เหล็ก	เมือง	ปราจีนบุรี	1,840	8,006	5
ชะอม	แก่งคอย	สระบุรี	1,523	5,313	7
มิตรภาพ	มวกเหล็ก	สระบุรี	1,100	4,223	1
รวม			35,668	144,971	301

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชน (2552)

ภาพที่ 1 ที่ตั้งของหมู่บ้านรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

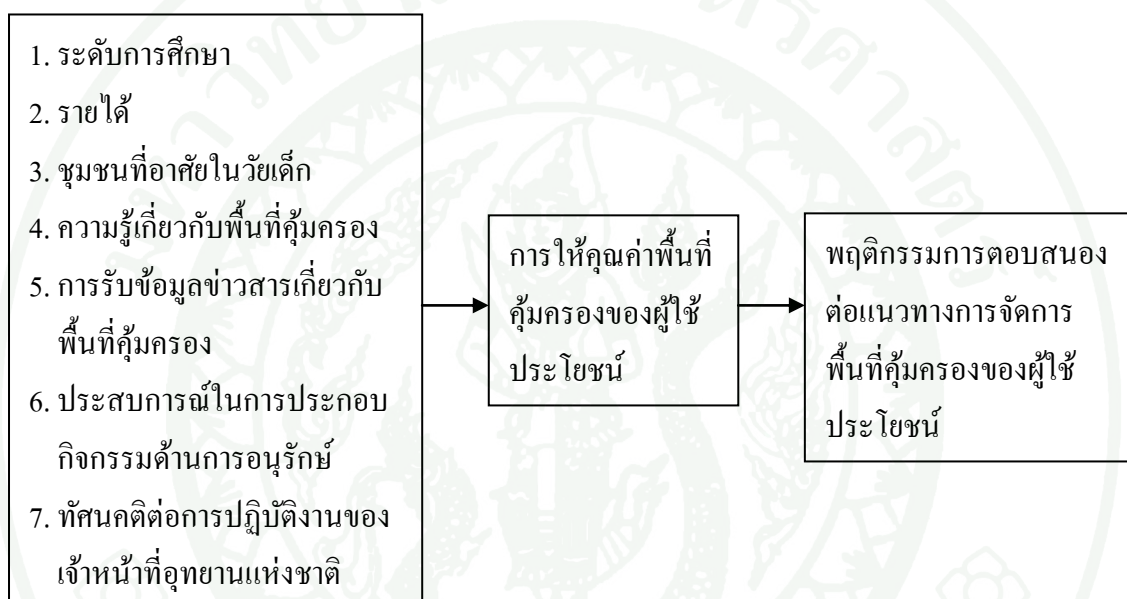
ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2549)

กรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการศึกษาการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์ ภูมิศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ดังภาพที่ 2

ตัวแปรอิสระ(x)

ตัวแปรตาม (y)

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดดังกล่าวได้กำหนดสมมติฐาน 3 ข้อ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ระดับการศึกษา รายได้ ชุมชนที่อาศัยในวัยเด็ก ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง ประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ทศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ มีความสัมพันธ์กับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

สมมติฐานที่ 3 การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือน

สมมติฐานที่ 4 การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. แบบสอบถามของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น
2. อุปกรณ์เครื่องเขียน
3. กล้องถ่ายภาพ
4. คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ
5. เครื่องพิมพ์ และอุปกรณ์สำนักงาน

วิธีการ

การศึกษาการให้คุณค่าต่อพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาใช้ประกอบการสร้างกรอบแนวคิด และสมมติฐานในงานวิจัย ซึ่งรายละเอียดวิธีการศึกษามีดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและสมมติฐาน

โดยศึกษาจากการตรวจเอกสารหลัก แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยในบทความ วารสาร ทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษานิยามของการให้คุณค่าด้านต่างๆ ต่อพื้นที่คุ้มครองที่ WPCA ที่ได้กำหนดไว้ แนวคิดการจัดการพื้นที่คุ้มครอง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และพื้นที่ศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด สมมติฐาน และสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

2. การกำหนดประชากรและการสุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิ

ผู้วิจัยกำหนดให้ประชากร คือ ผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่เป็นชาวไทยและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่รอบๆ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

2.1 การกำหนดประชากรและสุ่มตัวอย่างผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่: เนื่องจากการศึกษาเรื่องการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์มีการศึกษาในต่างประเทศแล้ว ผู้วิจัยจึงกำหนดประชากรที่ศึกษาเฉพาะชาวไทย โดยกำหนดให้ผู้มาเยือน คือ บุคคลที่เข้ามาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิงที่เดินทางมาเยือนพื้นที่ศึกษาเพื่อนันทนาการเป็นผู้สามารถทำความเข้าใจและตอบแบบสอบถามได้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้มาเยือนพื้นที่ในช่วงเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการเก็บข้อมูล (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2553) กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (sample random sampling) โดยผู้วิจัยจะแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้มาเยือนที่เป็นตัวแทนของกลุ่มที่พบในบริเวณศึกษากลุ่มละ 1 คน และชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยให้ผู้มาเยือนเข้าใจและให้ข้อมูลในแบบสอบถาม ในแหล่งนันทนาการภายในเขตบริการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เช่น บริเวณน้ำตก ลานกางเต็นท์ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จนกระทั่งครบตามขนาดตัวอย่างที่กำหนด สำหรับหน่วยในการวัดของการวิจัยครั้งนี้ กำหนดให้ผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีหน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis) คือ บัณฑิตบุคคล (individual)

โดยคำนวณขนาดตัวอย่างจากประชากรที่ศึกษา ตามสูตร Yamane (พวงรัตน์, 2540) ดังนี้

$$n = \frac{N}{(1 + N(e)^2)}$$

โดยที่ n = ขนาดตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวแทนประชากร

N = จำนวนประชากรทั้งหมด (จำนวนผู้มาเยือนเฉลี่ยเดือนธ.ค. = 138,291 คน)

e = ค่าความคลาดเคลื่อนเนื่องจากการสุ่มตัวอย่าง กำหนดไว้ที่ 0.07

หมายถึง ในกลุ่มตัวอย่างประชากร 100 ครั้ง มีโอกาสผิดพลาดได้เพียง 7 ครั้ง ถูกต้อง 93 ครั้ง

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลที่ประกอบด้วย ผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น จึงกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 0.07 เพื่อลดขนาดของตัวอย่างลงให้มีจำนวนที่เหมาะสมกับข้อจำกัดด้านงบประมาณและเวลาในการจัดเก็บข้อมูล

ขนาดตัวอย่างของผู้มาเยือนคำนวณจากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวที่มาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ย้อนหลัง 10 ปี ตั้งแต่ปี 2543- 2552 มียอดรวมทั้งสิ้น 7,648,045 คน โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปี จำนวน 764,805 คน เฉลี่ยรายเดือนที่นักท่องเที่ยวมาในเดือนธันวาคม 138,291 คน ผลจากการคำนวณตามสูตรดังกล่าว ได้ขนาดตัวอย่างในการศึกษาอย่างน้อยจำนวน 204 ตัวอย่าง

2.2 การกำหนดประชากรและสุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยรอบๆ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่: ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากผู้แทนครัวเรือนในชุมชนเป้าหมายขณะอยู่ในพื้นที่ ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 15-60 ปี ที่สามารถทำความเข้าใจและสามารถให้ข้อมูลได้ จากหมู่บ้านที่อยู่ภายในแนวกันชน 5 กิโลเมตรของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยคัดเลือกหมู่บ้านแบบเจาะจง จำนวน 10 หมู่บ้าน พิจารณาจากความคาบเกี่ยวกับพื้นที่และปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น จากนั้นคำนวณจำนวนครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้านเทียบแบบสัดส่วนร้อยละของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ทำการเก็บข้อมูลตามสัดส่วนจำนวนครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน รายละเอียดดังตารางที่ 3

กำหนดให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น มีหน่วยวิเคราะห์เป็นรายครัวเรือน และคำนวณขนาดตัวอย่างตามสูตร Yamane (พวงรัตน์, 2540) จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน กชช.2ก. (ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชน, 2552) ซึ่งเป็นข้อมูลจำนวนครัวเรือนที่มีหมู่บ้านอยู่ภายในแนวกันชน 5 กิโลเมตรของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ 35,668 ครัวเรือน ผลจากการคำนวณตามสูตรดังกล่าว ได้ขนาดตัวอย่างของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการศึกษาอย่างน้อยจำนวน 202 ครัวเรือน

ตารางที่ 3 รายชื่อหมู่บ้านและจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่อยู่โดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านท่าด่าน	หินตั้ง	เมือง	นครนายก	25
บ้านชะอม	ชะอม	แก่งคอย	สระบุรี	39
บ้านตะกร้อใต้	บุไผ่	ประจันตคาม	ปราจีนบุรี	10
บ้านโนนแสนสุข	นาดี	นาดี	ปราจีนบุรี	13
บ้านมวกเหล็กใน	มิตรภาพ	มวกเหล็ก	สระบุรี	27
บ้านเลียดไทย	หมูสี	ปากช่อง	นครราชสีมา	18
บ้านตะเียนงาม	โป่งตาลอง	ปากช่อง	นครราชสีมา	16
บ้านคลองสะทอน	วังหมี	วังน้ำเขียว	นครราชสีมา	16
บ้านเขาน้อย	บุไผ่	ประจันตคาม	ปราจีนบุรี	10
บ้านท่ามะปราง	หมูสี	ปากช่อง	นครราชสีมา	27
รวม				202

3. การออกแบบเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

การออกแบบเครื่องมือเริ่มจากการศึกษาและรวบรวมแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครอง การจัดการพื้นที่คุ้มครอง และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา นำมากำหนดประเด็นคำถามเพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการศึกษา ดังรายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ก โดยตั้งข้อคำถามทั้งคำถามปลายเปิดและปลายปิด แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประสิทธิภาพในการมาเยือนพื้นที่คุ้มครอง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง รูปแบบการประกอบกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ ประสิทธิภาพในการประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองและการให้คุณค่าด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครอง

ตอนที่ 3 ทศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

ตอนที่ 4 การปฏิบัติตัวในพื้นที่คุ้มครองของผู้ใช้ประโยชน์

ตอนที่ 5 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยการนำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของข้อคำถาม เมื่อตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงทำการทดสอบแบบสอบถาม (pretest) กับผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยรอบๆ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวนกลุ่มละ 30 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความยากง่ายของคำถาม ในส่วนของความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง และวิเคราะห์หาความน่าเชื่อถือ (reliability) โดยวิธีการของ Cronbach (พวงรัตน์, 2540) และทำการปรับแก้แบบสอบถามตามผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่ ซึ่งผลการวิเคราะห์ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาในส่วนของตัวแปรการให้คุณค่าด้านต่างๆ ของผู้ใช้ประโยชน์ที่มีต่อพื้นที่คุ้มครอง จำนวน 22 ประเด็น เท่ากับ 0.926 ดังรายละเอียดปรากฏตามผนวกที่ ข1 และตัวแปรทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ จำนวน 10 ประเด็น เท่ากับ 0.782 ดังรายละเอียดปรากฏตามผนวกที่ ข2

สำหรับผลการวิเคราะห์ค่าความน่าเชื่อถือของตัวแปรความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) สูตร K.R. 21 (พวงรัตน์, 2540)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} * 1 - \frac{\sum x(n-x)}{nS_t^2}$$

โดยที่	r_{tt}	หมายถึง	ค่าความน่าเชื่อถือ
	n	หมายถึง	จำนวนข้อ

X	หมายถึง	คะแนนเฉลี่ย
S^2_t	หมายถึง	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

$$\begin{aligned}
 \text{ค่าความน่าเชื่อถือของ} &= \frac{20}{20-1} * 1 - \frac{11.11(20-11.11)}{20(3.561)} \\
 \text{ความรู้เกี่ยวกับ} &= \frac{20}{19} * 1 - \frac{98.76}{71.22} \\
 \text{พื้นที่คุ้มครอง} &= 1.052 * 0.386 \\
 &= 0.406
 \end{aligned}$$

ดังนั้น ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองเท่ากับ 0.406 นอกจากนี้ยังได้ทำการคำนวณค่าความยาก (difficulty) ของคำถามวัดความรู้ ดังตารางผนวกที่ ค1

5. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงเดือนพฤศจิกายน-เดือนมกราคม 2554 โดยเก็บข้อมูลจากผู้มาเยือน ใช้วิธีการเก็บขณะประกอบกิจกรรมในพื้นที่ (on-site survey) ทำการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง แบ่งเป็นช่วงวันธรรมดา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการใช้ประโยชน์เบาบาง และช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ที่มีการใช้ประโยชน์เข้มข้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของผู้มาเยือน สำหรับข้อมูลของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ทำการเก็บข้อมูลเป็นรายครัวเรือนขณะอยู่ในพื้นที่ โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ผู้แทนครัวเรือนในชุมชนเป้าหมาย จนครบจำนวนที่สุ่มตัวอย่างได้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การให้ค่าคะแนนตัวแปรและการจัดกระทำกับข้อมูล

6.1.1 อายุ : ใช้อายุจริงของผู้ใช้ประโยชน์

6.1.2 ระดับการศึกษา : ให้ค่าคะแนนโดยวิธีการแปลงข้อมูลจากข้อมูลเชิงคุณภาพให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณตามจำนวนปีที่ผู้ใช้ประโยชน์ได้รับการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้

ไม่ได้ศึกษา	ให้ค่าคะแนนเป็น	0
ประถมศึกษา	ให้ค่าคะแนนเป็น	6
มัธยมศึกษา	ให้ค่าคะแนนเป็น	12
อาชีวะ/เทียบเท่า	ให้ค่าคะแนนเป็น	12
อนุปริญญา/เทียบเท่า	ให้ค่าคะแนนเป็น	14
ปริญญาตรี	ให้ค่าคะแนนเป็น	16
สูงกว่าปริญญาตรี	ให้ค่าคะแนนเป็น	19

6.1.3 อาชีพ : ให้ค่าคะแนนโดยวิธีการแปลงข้อมูลจากข้อมูลเชิงคุณภาพให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณที่ผู้ใช้ประโยชน์มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการพึงพิงทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ อาชีพเกษตรกร อาชีพรับจ้าง สำหรับอาชีพที่ไม่เกี่ยวข้อง หมายถึง อาชีพที่ไม่ต้องต้องพึงพิงทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ธุรกิจส่วนตัว นักเรียน/นักศึกษา พนักงานบริษัทเอกชน โดยผู้วิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้

อาชีพที่ไม่เกี่ยวข้อง	ให้ค่าคะแนนเป็น	0
อาชีพที่เกี่ยวข้อง	ให้ค่าคะแนนเป็น	1

6.1.4 รายได้ : ใช้รายได้จริงของผู้ใช้ประโยชน์

6.1.5 ลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัยอยู่ในวัยเด็ก : ให้ค่าคะแนนโดยจัดระดับตามขนาดชุมชนที่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยจากชุมชนเมืองขนาดใหญ่ที่มีความห่างไกลพื้นที่ธรรมชาติมากที่สุดได้ค่าคะแนนต่ำสุด ไปจนถึงชุมชนในชนบทที่มีความห่างไกลพื้นที่ธรรมชาติน้อยที่สุด ได้ค่าคะแนนมากที่สุด

ชุมชนเมืองขนาดใหญ่ มีคนอาศัยอยู่มากกว่า 100,000 คน	ให้ค่าคะแนนเป็น	1
ชุมชนเมืองขนาดกลาง มีคนอาศัยอยู่ระหว่าง 10,001-100,000 คน	ให้ค่าคะแนนเป็น	2
ชุมชนเมืองขนาดเล็ก มีคนอาศัยอยู่ไม่เกิน 10,000 คน	ให้ค่าคะแนนเป็น	3

ชุมชนชนบทขนาดกลาง มีคนอาศัยอยู่ไม่เกิน 1,000 คน

ให้ค่าคะแนนเป็น 4

ชุมชนชนบทขนาดเล็ก มีคนอาศัยอยู่ไม่เกิน 100 คน

ให้ค่าคะแนนเป็น 5

6.1.6 ประสิทธิภาพในการมาเยือนหรือเข้าไปในพื้นที่คุ้มครอง: ใช้จำนวนครั้งจริงที่ผู้ใช้ประโยชน์ได้เข้ามาในพื้นที่คุ้มครองหรือเข้าไปประกอบกิจกรรมนันทนาการเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา

6.1.7 ประสิทธิภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง : ใช้จำนวนครั้งจริงที่ผู้ใช้ประโยชน์ได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองจากแหล่ง/สื่อต่างๆ ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา

6.1.8 ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง : ใช้ค่าคะแนนจริงที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูก ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 20 ข้อ และกำหนดค่าคะแนนดังนี้

ตอบถูก ให้ค่าคะแนนเป็น 1

ตอบผิด ให้ค่าคะแนนเป็น 0

ผู้วิจัยได้จัดระดับความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ตามสูตร ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

เมื่อแทนค่าแล้วได้ผลลัพธ์ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{20 - 0}{3} = 6.67$$

3

สามารถแบ่งระดับความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง ได้ดังนี้

คะแนน	0 – 6	ความรู้ระดับต่ำ
คะแนน	7 – 13	ความรู้ระดับปานกลาง
คะแนน	14 – 20	ความรู้ระดับสูง

6.1.9 การให้คุณค่าด้านต่างๆ พื้นที่คุ้มครอง : ใช้ค่าคะแนนจริงตามระดับการให้ค่าคะแนน รวมทั้งสิ้น 22 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้ค่าคะแนนเป็น 1
ไม่เห็นด้วย	ให้ค่าคะแนนเป็น 2
ไม่แน่ใจ	ให้ค่าคะแนนเป็น 3
เห็นด้วย	ให้ค่าคะแนนเป็น 4
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้ค่าคะแนนเป็น 5

ผู้วิจัยได้จัดระดับการให้คุณค่าด้านต่างๆ ของพื้นที่คุ้มครอง โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ตามสูตร ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

เมื่อแทนค่าแล้วได้ผลลัพธ์ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{5 - 1}{3} = 1.33$$

สามารถแบ่งระดับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครอง โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้ดังนี้

คะแนน	1.00 – 2.33	หมายถึง มีการให้คุณค่าในระดับต่ำ
คะแนน	2.34 – 3.67	หมายถึง มีการให้คุณค่าในระดับปานกลาง
คะแนน	3.68 – 5.00	หมายถึง มีการให้คุณค่าในระดับสูง

6.1.10 ทศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ : ใช้ค่าคะแนนจริงตามระดับการให้ค่าคะแนน รวมทั้งสิ้น 10 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้ค่าคะแนนเป็น 1
ไม่เห็นด้วย	ให้ค่าคะแนนเป็น 2

ไม่แน่ใจ	ให้ค่าคะแนนเป็น 3
เห็นด้วย	ให้ค่าคะแนนเป็น 4
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้ค่าคะแนนเป็น 5

6.1.11 พฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ : ใช้ค่าคะแนนจริงตามระดับความถี่ของการกระทำขณะที่เข้าไปในพื้นที่คุ้มครอง/ขณะประกอบกิจกรรมในพื้นที่คุ้มครอง จำนวน 19 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้

ไม่เคยทำ	ให้ค่าคะแนนเป็น 0
เคยทำบางครั้ง	ให้ค่าคะแนนเป็น 1
เคยทำเป็นประจำ	ให้ค่าคะแนนเป็น 2

สำหรับข้อความในเชิงลบผู้วิจัยได้ให้ค่าคะแนนกลับกัน และผู้วิจัยได้จัดระดับพฤติกรรมในการปฏิบัติขณะในการเข้าไปในพื้นที่คุ้มครอง โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ตามสูตร ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

เมื่อแทนค่าแล้วได้ผลลัพธ์ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{38 - 0}{3} = 12.66$$

สามารถแบ่งระดับพฤติกรรมการตอบสนองทางบวกได้ 3 ระดับ ดังนี้

คะแนน	0 – 12.66	มีพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติน้อย
คะแนน	12.67 – 25.33	มีพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติปานกลาง
คะแนน	25.34 – 38.00	มีพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติมาก

6.2 การใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.2.1 สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ซึ่งเป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลชุดหนึ่งที่เก็บรวบรวมได้ในรูปแบบของการอธิบาย ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของปัจจัยในด้านต่าง ๆ

6.2.2 สถิติวิเคราะห์ (analytical statistics) ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) การทดสอบที (t-test) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (multiple regression analysis) ซึ่งสามารถอธิบายค่าสถิติต่างๆ ได้ดังนี้

1) การวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) เป็นเทคนิคที่จะจับกลุ่มหรือรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มหรือปัจจัย (factor) เดียวกัน เป็นการลดจำนวนตัวแปร โดยรวมตัวแปรหลายๆ ตัวให้อยู่ในปัจจัยเดียวกัน โดยถือว่าปัจจัยใหม่ที่สร้างขึ้นใหม่ โดยรายละเอียดของตัวแปรจะอยู่ภายในกลุ่ม กล่าวคือ ตัวแปรที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันมาก อาจจะเป็นในทิศทางบวก (ไปในทางเดียวกัน) หรือทิศทางลบ (ไปในทางตรงกันข้าม) ก็ได้ ส่วนตัวแปรที่อยู่คนละกลุ่มจะมีความสัมพันธ์น้อยหรือไม่มีความสัมพันธ์ ค่าที่ใช้ในการพิจารณา คือ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation) เพื่อวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยที่ตัวแปรเป็นตัวแปรเชิงปริมาณระดับในการวัดแบบสเกลอันตรภาค (interval scales) หรือสเกลอัตราส่วน (ratio scales) ในที่นี้ นำมาใช้จัดกลุ่มตัวแปรการให้คะแนนพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการอธิบายข้อมูลมีดังต่อไปนี้ (กัลยา, 2546)

- Factor loading หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรในแต่ละ factor โดยเป็นค่าที่ใช้พิจารณาว่าตัวแปรนั้นควรอยู่ใน factor ไດ หากมีค่าเข้าใกล้ +1 หรือ -1 จะถือว่ามีความ Factor loading สูง และเมื่อเทียบกับแต่ละ factor อื่นๆ ตัวแปรนั้นก็จะอยู่ในกลุ่ม factor นั้น

- Eigenvalues หมายถึง ค่าความแปรผัน หรือความแปรปรวนทั้งหมดในตัวแปรที่สามารถอธิบายได้ ซึ่งได้จากผลบวกค่า Factor loading ยกกำลังสองของแต่ละตัวแปรในกลุ่มหนึ่งๆ

- Percentage of Variance หมายถึง เปอร์เซนต์ที่ตัวแปรแต่ละกลุ่มสามารถอธิบาย ความแปรผันได้ ซึ่งได้จากสัดส่วนค่า Eigenvalues ของกลุ่มใดๆ กับจำนวนตัวแปรทั้งหมดคูณ 100

- Cumulative Percentage หมายถึง ผลบวกสะสมของเปอร์เซนต์ความแปรผันซึ่งเป็นตัวบ่งบอกผลการจำแนกกลุ่ม จำนวนกลุ่มที่จัดได้ และค่าเปอร์เซนต์ความแปรผันหรือความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดที่สามารถอธิบายได้

2) การทดสอบที (t-test Independent) เป็นการทดสอบสมมติฐานของผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 ประชากร เมื่อสุ่มตัวอย่างจากแต่ละประชากรเป็นอิสระต่อกัน เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 ประชากร หรือ 2 กลุ่ม ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ เริ่มจากการคำนวณหาว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความแปรปรวนของคะแนนแตกต่างกันหรือไม่ ด้วยการพิจารณาผลการทดสอบความแปรปรวนจากค่า Levene's Test for Equality of Variances โดยใช้ผลการทดสอบ F ถ้าคำนวณได้มีค่ามากกว่า 0.05 (Sig. > 0.05) แสดงว่าความแปรปรวนของ 2 กลุ่มนี้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรือความแปรปรวนของทั้งสองกลุ่มเท่ากัน (pooled variance) จากนั้นจึงพิจารณาค่า t-test โดยเลือกดูช่องแรก (pooled variance estimate) ว่ามีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ซึ่งถ้ามีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่ามีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือคะแนนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีค่าแตกต่างกัน ในทางกลับกันหากผลการทดสอบ F ที่คำนวณได้มีนัยสำคัญทางสถิติ คือมีค่าระดับต่ำกว่า 0.05 (Sig. < 0.05) แสดงว่าความแปรปรวนของทั้งสองกลุ่มไม่เท่ากัน (separate variance) หรือความแปรปรวนของ 2 กลุ่มนี้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ความแปรปรวนของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน จึงเลือกพิจารณาค่า t-test ในช่องสอง (separate variance estimate) ว่ามีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ถ้ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับเท่ากับหรือมากกว่า 0.05 แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) บรรยายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัว ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยมุ่งที่จะตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ โดยไม่ต้องการทราบว่าตัวแปรใดเป็นเหตุ หรือตัวแปรใดเป็นผล ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าตั้งแต่ -1 ถึง +1 ซึ่งเครื่องหมายจะบ่งบอกทิศทางความสัมพันธ์ และยิ่งค่า r เข้าใกล้ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจะยิ่งสูงขึ้น

4) การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (multiple regression analysis) ทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตามแต่ละตัว ซึ่งสามารถอธิบายค่าสถิติต่างๆ ได้ดังนี้

- R หมายถึง สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุเป็นค่าที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระทั้งหมด

- F หมายถึง ค่าที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม

- P-value คือ ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานว่าควรใช้ตัวแปรอิสระและค่าคงที่ในสมการหรือไม่ ถ้าค่าที่คำนวณได้มีระดับนัยสำคัญน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 สามารถนำเอาตัวแปรอิสระและค่าคงที่ไปใช้ในสมการ

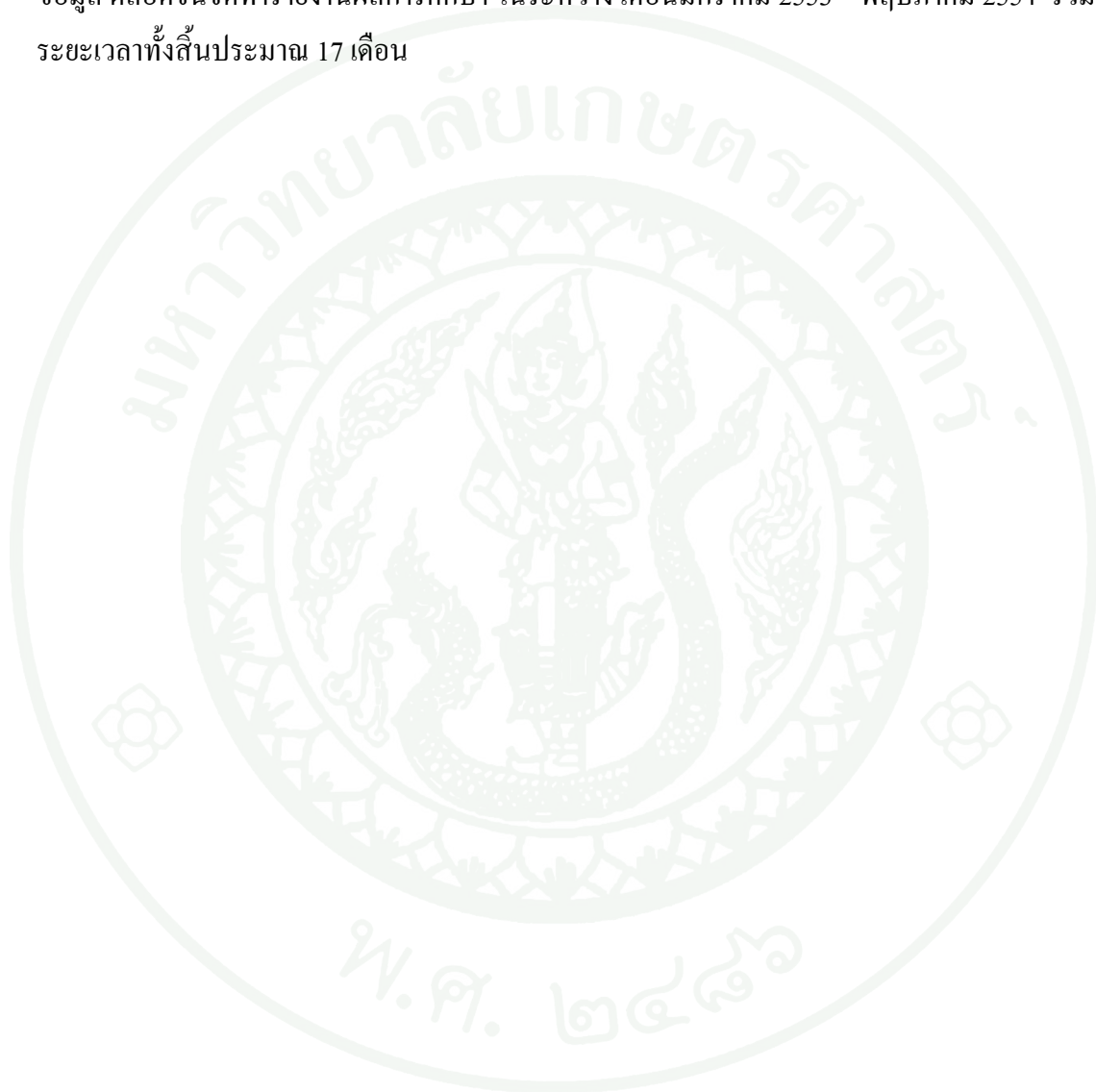
- Beta คือ สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม คือ ถ้าค่าตัวแปรอิสระใดมีค่า Beta มาก แสดงว่าตัวแปรอิสระนั้นจะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากกว่าตัวแปรอิสระที่มีค่า Beta น้อย และยังเป็นค่าที่ใช้กำหนดทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม คือ หากค่าตัวแปรอิสระใดมีค่าเป็นบวกจะมีทิศทางเดียวกันกับตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระใดมีค่าเป็นลบจะมีทิศทางตรงกันข้ามกับตัวแปรตาม โดยใช้ t-test ทดสอบนัยสำคัญของค่า Beta แต่ละตัว

- R^2 คือ ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจมีหน่วยเป็นร้อยละ ใช้อธิบายอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตาม เช่น หากตัวแปรอิสระมีค่า $R^2 = 0.547$ สามารถอธิบายได้ว่า ตัวแปรอิสระที่นำมาพิจารณา มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม 54.7 % ส่วนอีก 45.3% เกิดจากตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้นำมาศึกษา

- Adjusted R^2 คือ ค่า R^2 ที่ได้ปรับอยู่ในฐานเดียวกันแล้ว

7. ระยะเวลาทำการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา สํารวจ เก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนจัดทำรายงานผลการศึกษา ในระหว่าง เดือนมกราคม 2553 – พฤษภาคม 2554 รวมระยะเวลาทั้งสิ้นประมาณ 17 เดือน

ผลและวิจารณ์

การศึกษาการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์ของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นรอบๆ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้มาเยือนได้แบบสอบถามสมบูรณ์ 200 ชุด และจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น 247 ชุด รวมทั้งสิ้น 447 ชุด และวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 ลักษณะการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

ตอนที่ 4 พฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองกับพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชน

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่าผู้มาเยือนส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 53.3 และ 46.7 ตามลำดับ ผู้มาเยือนส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ

18.5 โดยมีอายุเฉลี่ย 31.53 ปี ($SD = 11.47$) การศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 63.3 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 12.8 สำหรับอาชีพส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 31.7 รองลงมายังมีสถานภาพเป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 22.1 และส่วนใหญ่เป็นผู้มาเยือนซึ่งเดินทางมาจากจังหวัดอื่นๆ (ที่ไม่ใช่จังหวัดนครราชสีมา นครนายก สระบุรี ปราจีนบุรี) คิดเป็นร้อยละ 82.8 ส่วนผู้มาเยือนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 17.2 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.5 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.0 ลักษณะชุมชนที่อาศัยอยู่ในวัยเด็ก ส่วนใหญ่เป็นชุมชนชนบทขนาดกลาง มีคนอาศัยอยู่ไม่เกิน 1,000 คน คิดเป็นร้อยละ 44.0 รองลงมาอยู่ในชุมชนเมืองขนาดเล็ก มีคนอาศัยอยู่ไม่เกินไม่เกิน 10,000 คน คิดเป็นร้อยละ 19.9

ในส่วนลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยรอบๆ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่าประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 55.3 และ 44.7 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 15-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.5 รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี และมีอายุอยู่ในช่วง 41- 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.6 โดยมีอายุเฉลี่ย 37.54 ปี ($SD = 16.82$) การศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 42.3 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 39.4 ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 23.5 รองลงมา มีอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 21.9 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 55.9 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.4 ลักษณะชุมชนที่อาศัยอยู่ในวัยเด็ก ส่วนใหญ่เป็นชุมชนชนบทขนาดกลาง มีคนอาศัยอยู่ไม่เกิน 1,000 คน คิดเป็นร้อยละ 66.8 รองลงมา เป็นชุมชนชนบทขนาดเล็ก มีคนอาศัยอยู่ไม่เกิน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 21.1 รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	ผู้มาเยือน	ประชาชนใน
	(ร้อยละ(จำนวน))	ชุมชนท้องถิ่น (ร้อยละ(จำนวน))
1. เพศ		
ชาย	53.3 (105)	44.7 (109)
หญิง	46.7 (92)	55.3 (135)
รวม	192	244
2. อายุ		
≤ 20 ปี	16.5 (33)	25.5 (63)
21 – 30 ปี	42.5 (85)	15.0 (37)
31 – 40 ปี	18.5 (37)	18.6 (46)
41 – 50 ปี	15.5 (31)	18.6 (46)
51-60 ปี	5.5 (11)	12.6 (31)
มากกว่า 60 ปี	1.5 (3)	9.7 (24)
รวม	200	247
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	31.53	37.54
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	11.47	16.82
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษา	0.0 (0)	42.3 (102)
มัธยมศึกษา	12.8 (25)	39.4 (95)
อาชีวะ / เทียบเท่า	3.6 (7)	5.0 (12)
อนุปริญญา/ เทียบเท่า	8.2 (16)	2.1 (5)
ปริญญาตรี	63.3 (124)	7.5 (18)
สูงกว่าปริญญาตรี	12.2 (24)	3.7 (9)
รวม	196	241

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	ผู้มาเยือน	ประชาชนใน
	(ร้อยละ(จำนวน))	ชุมชนท้องถิ่น (ร้อยละ(จำนวน))
4. อาชีพ		
อาชีพที่เกี่ยวข้อง	18.1 (36)	72.1 (178)
อาชีพที่ไม่เกี่ยวข้อง	81.9 (163)	27.9 (69)
รวม	199	247
5. รายได้ (บาท/เดือน)		
≤ 5,000 บาท	30.5 (61)	55.9 (138)
5,001- 10,000 บาท	13.5 (27)	32.4 (80)
10,001- 15,000 บาท	14.5 (29)	3.2 (8)
15,001-20,000 บาท	10.5 (21)	5.3 (13)
20,001-30,000 บาท	16.0 (32)	1.6 (4)
30,001- 50,000 บาท	12.0 (24)	1.2 (3)
มากกว่า 50,000 บาท	3.0 (6)	0.4 (1)
รวม	200	247
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	27,636	8,520
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	61,595	9,824
6. ที่อยู่ปัจจุบัน		
คนในท้องถิ่น	17.2 (33)	100 (247)
คนในจังหวัดอื่นๆ	82.8 (159)	0
รวม	192	247

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	ผู้มาเยือน	ประชาชนใน
	(ร้อยละ(จำนวน))	ชุมชนท้องถิ่น (ร้อยละ(จำนวน))
7. ลักษณะชุมชนที่อาศัยอยู่ในวัยเด็ก		
ชุมชนชนบทขนาดเล็ก มีคนอาศัยอยู่ไม่เกิน 100 คน	10.5 (20)	21.1 (49)
ชุมชนชนบทขนาดกลาง มีคนอาศัยอยู่ไม่เกิน 1,000คน	44.0 (84)	66.8 (155)
ชุมชนเมืองขนาดเล็ก มีคนอาศัยอยู่ไม่เกิน 10,000 คน	19.9 (38)	8.2 (19)
ชุมชนเมืองขนาดกลาง มีคนอาศัยอยู่ระหว่าง 10,001-100,000 คน	10.5 (20)	2.2 (5)
ชุมชนเมืองขนาดใหญ่ มีคนอาศัยอยู่มากกว่า 100,000 คน	15.2 (29)	1.7 (4)
รวม	191	232

2. ประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่คุ้มครอง

จากการศึกษาพบว่าผู้มาเยือนส่วนใหญ่รู้จักประเภทพื้นที่คุ้มครองประเภทเดียว คิดเป็นร้อยละ 21.0 รองลงมา รู้จัก 3 ประเภท คิดเป็นร้อยละ 16.5 ซึ่งส่วนใหญ่รู้จัก อุทยานแห่งชาติ คิดเป็นร้อยละ 98.0 รองลงมา รู้จัก เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า คิดเป็นร้อยละ 64.0 ซึ่งคิดเป็นจำนวนเฉลี่ย รู้จัก 3.65 ประเภท มีประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่คุ้มครอง โดยมีวัตถุประสงค์การเดินทางมาเพื่อประกอบกิจกรรมนันทนาการในรอบปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เคยมาเยือน 1-5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 94.0 รองลงมา เคยมาเยือน 6-10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.0 ซึ่งคิดเป็นจำนวนเฉลี่ย 2.76 ครั้งต่อปี

สำหรับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่รู้จักประเภทพื้นที่คุ้มครองประเภทเดียว คิดเป็นร้อยละ 21.9 รองลงมา รู้จัก 2 ประเภท คิดเป็นร้อยละ 16.6 ซึ่งส่วนใหญ่รู้จัก อุทยานแห่งชาติ คิดเป็นร้อยละ 96.8 รองลงมา รู้จัก เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า คิดเป็นร้อยละ 61.5 ซึ่งคิดเป็นจำนวนเฉลี่ย รู้จัก 3.40 ประเภท มีประสบการณ์ในการมาเยือนพื้นที่คุ้มครอง ในรอบปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เคยมาเยือน 1-5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 51.6 รองลงมา ไม่เคยมา คิดเป็นร้อยละ 38.9 ซึ่งคิดเป็นจำนวนเฉลี่ย 3.14 ครั้งต่อปี รายละเอียดดังตารางที่ 5

3. ประสิทธิภาพที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง

จากการศึกษาพบว่าผู้มาเยือนส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง ส่วนใหญ่ได้รับ 1-5 ครั้งในรอบปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมา ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 40.2 ซึ่งคิดเป็นจำนวนเฉลี่ย 2.45 ครั้งต่อปี แหล่งที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองที่ได้รับ ส่วนใหญ่มาจากข่าวจากโทรทัศน์/วิทยุ คิดเป็นร้อยละ 43.0 รองลงมาจากอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 40.5

สำหรับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง ส่วนใหญ่ได้รับ 1-5 ครั้งในรอบปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 62.4 รองลงมา ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 22.3 ซึ่งคิดเป็นจำนวนเฉลี่ย 3.83 ครั้งต่อปี แหล่งที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองที่ได้รับ ส่วนใหญ่มาจาก ข่าวจากโทรทัศน์/วิทยุ คิดเป็นร้อยละ 57.5 รองลงมา เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ/พื้นที่คุ้มครองประเภทอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 36.4 รายละเอียดดังตารางที่ 5

4. ประสิทธิภาพการประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์

จากการศึกษาพบว่าในรอบปีที่ผ่านมาผู้มาเยือนส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ 1 กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 46.5 รองลงมา 2 กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 24.5 ซึ่งคิดเป็นจำนวนเฉลี่ยประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ 3.40 กิจกรรมต่อปี กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ที่เคยเข้าร่วม ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเก็บขยะ/กำจัดสิ่งปฏิกูล คิดเป็นร้อยละ 41.0 รองลงมา ร่วมบริจาคทรัพย์/สิ่งของเพื่อกิจกรรมการอนุรักษ์ คิดเป็นร้อยละ 34.5

และพบว่าในรอบปีที่ผ่านมาประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ 1 กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 34.8 รองลงมา 2 กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 18.2 ซึ่งคิดเป็นจำนวนเฉลี่ยประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ 2.01 กิจกรรมต่อปี กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ที่เคยเข้าร่วม ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมปลูกป่า/ปลูกป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 51.0 รองลงมา เก็บขยะ/กำจัดสิ่งปฏิกูล คิดเป็นร้อยละ 47.4 รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ประสพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครองของกลุ่มตัวอย่าง

ประสพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครอง	ผู้มาเยือน	ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น
	(n= 200) (ร้อยละ(จำนวน))	(n= 247) (ร้อยละ(จำนวน))
1. ประเภทพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทยที่รู้จัก		
อุทยานแห่งชาติ	98.0 (196)	96.8 (239)
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	64.0 (128)	61.5 (152)
ป่าสงวนแห่งชาติ	53.0 (106)	52.2 (129)
เขตห้ามล่าสัตว์ป่า	48.5 (97)	52.2 (129)
พื้นที่ป่าชายเลนอนุรักษ์	44.5 (89)	30.4 (75)
วนอุทยาน	41.0 (82)	27.1 (67)
พื้นที่ชุ่มน้ำ	15.5 (31)	19.4 (48)
จำนวนพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทยที่รู้จัก		
ไม่รู้จัก		
รู้จัก	0.5 (1)	1.2 (3)
1 ประเภท	21.0 (42)	21.9 (54)
2 ประเภท	12.0 (24)	16.6 (41)
3 ประเภท	16.5 (33)	15.0 (37)
4 ประเภท	15.0 (30)	12.1 (30)
5 ประเภท	11.0 (22)	14.6 (36)
6 ประเภท	13.0 (26)	12.1 (30)
7 ประเภท	11.0 (22)	6.5 (16)
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	3.65	3.40
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	2.03	1.96

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครอง	ผู้มาเยือน	ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น
	(n= 200)	(n= 247)
	(ร้อยละ(จำนวน))	(ร้อยละ(จำนวน))
จำนวนพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทยที่รู้จัก		
ไม่รู้จัก		
รู้จัก	0.5 (1)	1.2 (3)
1 ประเภท	21.0 (42)	21.9 (54)
2 ประเภท	12.0 (24)	16.6 (41)
3 ประเภท	16.5 (33)	15.0 (37)
4 ประเภท	15.0 (30)	12.1 (30)
5 ประเภท	11.0 (22)	14.6 (36)
6 ประเภท	13.0 (26)	12.1 (30)
7 ประเภท	11.0 (22)	6.5 (16)
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	3.65	3.40
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	2.03	1.96
2. ประสบการณ์ในการมาเยือนหรือเข้าไปในพื้นที่คุ้มครองในรอบปีที่ผ่านมา (ครั้ง/ปี)		
ไม่เคย	0 (0)	38.9 (96)
เคย		
1-5 ครั้ง	94.0 (188)	51.6 (127)
6-10 ครั้ง	5.0 (10)	5.2 (13)
มากกว่า 10 ครั้ง	1.0 (2)	4.4 (11)
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	2.76	3.14
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	5.14	7.74

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครอง	ผู้มาเยือน	ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น
	(n= 200)	(n= 247)
	(ร้อยละ(จำนวน))	(ร้อยละ(จำนวน))
3. ประสบการณ์ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง ในรอบปีที่ผ่านมา (ครั้ง/ปี)		
รับ	40.2 (80)	22.3 (55)
1-5 ครั้ง	53.2 (106)	62.4 (154)
6-10 ครั้ง	3.0 (6)	8.4 (21)
11-15 ครั้ง	1.0 (2)	3.6 (9)
มากกว่า 15 ครั้ง	2.5 (5)	2.8 (7)
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	2.45	3.83
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	3.74	5.35
แหล่ง/สื่อที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองที่ได้รับ		
ข่าวจากโทรทัศน์/วิทยุ	43.0 (86)	57.5 (142)
เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่/พื้นที่คุ้มครองประเภทอื่นๆ	9.0 (18)	36.4 (90)
หนังสือพิมพ์	37.0 (74)	30.4 (75)
เพื่อนบ้าน/ญาติพี่น้อง	8.5 (17)	27.9 (69)
ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน	0.5 (1)	23.1 (57)
หน่วยงานปกครอง(จังหวัด อำเภอ อบต. ฯลฯ)	3.5 (7)	14.6 (36)
อินเทอร์เน็ต	40.5 (81)	14.6 (36)
หนังสือ/วารสาร	22.5 (45)	13.8 (34)
หน่วยงานราชการอื่นๆ	6.0 (12)	8.9 (22)
ถ่ายเขาวงกต/มูลนิธิด้านอนุรักษ์	0	6.9 (17)
หน่วยงานนอกภาครัฐราชการ	1.0 (2)	1.6 (4)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครอง	ผู้มาเยือน	ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น
	(n= 200) (ร้อยละ(จำนวน))	(n= 247) (ร้อยละ(จำนวน))
4. ประสบการณ์การประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ในรอบปีที่ผ่านมา		
ปลูกป่า/ปลูกป่าชายเลน	30.5 (61)	51.0 (126)
เก็บขยะ/กำจัดสิ่งปฏิกูล	41.0 (82)	47.4 (117)
เข้าค่ายอนุรักษ์	9.5 (19)	22.3 (55)
เข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์สัตว์ป่า	4.5 (9)	21.1 (52)
ร่วมบริจาคทรัพย์/ สิ่งของเพื่อกิจกรรมการอนุรักษ์	34.5 (69)	17.0 (42)
สร้างฝายชะลอน้ำ	4.0 (8)	15.4 (38)
ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ	16.5 (33)	8.9 (22)
ทำโป่งเทียม	2.5 (5)	7.3 (18)
เป็นวิทยากรอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์	2.0 (4)	5.3 (13)
ขยายพันธุ์พืช ธรรมชาติหายาก	0.5 (1)	2.8 (7)
ร่วมเก็บข้อมูลการวิจัยเพื่อการอนุรักษ์	2.5 (5)	1.6 (4)
ปลูกปะการังเทียม	5.0 (10)	0.8 (2)
จำนวนการประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์		
ไม่เคยทำกิจกรรม	15.5 (31)	15.8 (39)
เคยทำ		
1-3 กิจกรรม	78.5 (157)	68.0 (168)
4-6 กิจกรรม	4.0 (8)	13.3 (33)
7-10 กิจกรรม	2.0 (4)	2.8 (7)
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	3.40	2.01
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	1.96	1.80

5. ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง

ผลการศึกษาความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองจากข้อความวัดความรู้ทั้งหมด 20 ข้อ พบว่า ผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.83 คะแนน ($\bar{X} = 10.83$; $SD = 1.99$) อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อความที่ผู้มาเยือนตอบถูกมากที่สุด คือ การกำหนดเขตการจัดการในอุทยานแห่งชาติมีเป้าหมายส่วนหนึ่งเพื่อป้องกันการรบกวนแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ตอบถูกร้อยละ 95.5 รองลงมา การเข้าไปศึกษาธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องขออนุญาตจากหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นรายกรณี ตอบถูกร้อยละ 89.9 และการอนุรักษ์ทรัพยากรทางพันธุกรรมเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองประเภทเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ตอบถูกร้อยละ 89.5 ส่วนข้อความที่ผู้มาเยือนตอบถูกน้อยที่สุด คือ พื้นที่คุ้มครองทุกประเภทมีวัตถุประสงค์ของการประกาศจัดตั้งเหมือนกัน แต่ในการจัดการจะให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์แต่ละด้านในระดับที่แตกต่างกัน ตอบถูกร้อยละ 9.5 รองลงมา กรมป่าไม้เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่คุ้มครองของประเทศในปัจจุบัน ตอบถูกร้อยละ 16.4 และการสงวนรักษาชนิดพันธุ์ท้องถิ่นและชนิดพันธุ์ที่มีลักษณะเด่นพิเศษเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองประเภทอุทยานแห่งชาติ ตอบถูกร้อยละ 17.5 ซึ่งโดยสรุปแล้วผู้มาเยือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองในระดับปานกลาง คือทำข้อสอบได้คะแนน 7-13 คะแนน ร้อยละ 89.0 รองลงมา ร้อยละ 10.0 มีความรู้อยู่ในระดับสูง (14-20 คะแนน) และร้อยละ 1.0 มีความรู้อยู่ในระดับต่ำ (0-6 คะแนน)

สำหรับผลการศึกษาของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยรอบๆอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่าได้ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.87 คะแนน ($\bar{X} = 10.87$; $SD = 1.79$) อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อความที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นตอบถูกมากที่สุดคือ การเข้าไปศึกษาธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องขออนุญาตจากหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นรายกรณี ตอบถูกร้อยละ 98.8 รองลงมา การกำหนดเขตการจัดการในอุทยานแห่งชาติมีเป้าหมายส่วนหนึ่งเพื่อป้องกันการรบกวนแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ตอบถูกร้อยละ 96.3 และการอนุรักษ์ทรัพยากรทางพันธุกรรมเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองประเภทเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ตอบถูกร้อยละ 93.9 ส่วนข้อความที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นตอบถูกน้อยที่สุด คือ กรมป่าไม้เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่คุ้มครองของประเทศในปัจจุบัน ตอบถูกร้อยละ 7.8 รองลงมา พื้นที่คุ้มครองทุกประเภทมีวัตถุประสงค์ของการประกาศจัดตั้งเหมือนกัน แต่ในการจัดการจะให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์แต่ละด้านในระดับที่แตกต่างกัน ตอบถูกร้อยละ 8.3 และการสงวนรักษาชนิดพันธุ์

ท้องถิ่นและชนิดพันธุ์ที่มีลักษณะเด่นพิเศษเป็นวัตถุประสงค์ ที่สำคัญที่สุดของการจัดตั้งพื้นที่
คุ้มครองประเภทอุทยานแห่งชาติ ตอบถูกร้อยละ 9.7 ซึ่งโดยสรุปแล้วประชาชนในชุมชนท้องถิ่น
ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองในระดับปานกลาง คือทำข้อสอบได้คะแนน
7-13 คะแนน ร้อยละ 91.5 รองลงมา ร้อยละ 7.3 มีความรู้อยู่ในระดับสูง (14-20 คะแนน) และ
ร้อยละ 1.2 มีความรู้อยู่ในระดับต่ำ (0-6 คะแนน) รายละเอียดดังตารางที่ 6-7

ผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นของการ
กำหนดเขตการจัดการในอุทยานแห่งชาติ การขออนุญาตเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเข้าใจ
ในวัตถุประสงค์การจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แต่มีความรู้ความเข้าใจน้อยในส่วน of หน่วยงาน
หลักที่รับผิดชอบพื้นที่คุ้มครองและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองแต่ละประเภท

ตารางที่ 6 ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองของกลุ่มตัวอย่าง

ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง	ผู้มาเยือน (n=200)		ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น (n=247)	
	ตอบถูก	ตอบผิด	ตอบถูก	ตอบผิด
1. พื้นที่คุ้มครองทุกประเภทมีวัตถุประสงค์ของการ ประกาศจัดตั้งเหมือนกัน แต่ในการจัดการจะให้ ความสำคัญกับวัตถุประสงค์แต่ละด้านในระดับที่ แตกต่างกัน	9.5 (19)	90.5 (181)	8.3 (20)	91.7 (222)
2. การสงวนรักษานิคมพันธุ์ท้องถิ่นและชนิดพันธุ์ที่มี ลักษณะเด่นพิเศษเป็นวัตถุประสงค์ ที่สำคัญที่สุดของ การจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองประเภทอุทยานแห่งชาติ	17.5 (35)	82.5 (165)	9.7 (24)	89.1 (220)
3. การอนุรักษ์ทรัพยากรทางพันธุกรรมเป็น วัตถุประสงค์ที่สำคัญ ที่สุดของการจัดตั้งพื้นที่ คุ้มครองประเภทเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	89.5 (179)	10.5 (21)	93.9 (230)	6.1 (15)
4. พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นที่คุ้มครองที่มีความหลากหลาย ทางชีวภาพสูงสุด	22.0 (44)	78.0 (156)	13.4 (32)	86.6 (206)

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง	ผู้มาเยือน		ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น	
	(n=200)		(n=247)	
	ตอบถูก	ตอบผิด	ตอบถูก	ตอบผิด
5. การจัดการถิ่นที่อาศัยของสัตว์ป่าเป็นกิจกรรมการจัดการที่ดำเนินการเฉพาะในพื้นที่คุ้มครองประเภทเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเท่านั้น	53.3 (106)	46.7 (93)	43.4 (106)	56.6 (138)
6. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไม่อนุญาตให้จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะเป็นพื้นที่ๆ ระบบนิเวศมีความเปราะบาง	48.0 (96)	52.0 (104)	55.3 (135)	44.7 (109)
7. อุทยานแห่งชาติจัดตั้งขึ้นเพื่อให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติ ดั้งเดิมมิให้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อใช้ประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น	28.5 (57)	71.5 (143)	22.9 (56)	77.1 (189)
8. พื้นที่คุ้มครองหมายถึงพื้นที่ป่าบกที่เป็นตัวอย่างของระบบนิเวศทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์	32.2 (64)	67.8 (135)	25.6 (62)	74.4 (180)
9. การกำหนดเขตการจัดการในอุทยานแห่งชาติมีเป้าหมายส่วนหนึ่งเพื่อป้องกันการรบกวนแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า	95.5 (190)	4.5 (9)	96.3 (235)	3.7 (9)
10. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนเป็นการจัดการที่ไม่ขัดกับวัตถุประสงค์	73.0 (146)	27.0 (54)	79.1 (193)	20.9 (51)
11. การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในเขตหรือติดเขตพื้นที่คุ้มครองเป็นเป้าหมายส่วนหนึ่งของการจัดการพื้นที่คุ้มครองตามหลักสากล	85.0 (170)	15.0 (30)	87.8 (215)	12.2 (30)
12. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงพื้นที่คุ้มครองสามารถเข้าไปเก็บหาทรัพยากรธรรมชาติภายในพื้นที่คุ้มครองเพื่อการดำรงชีพได้	40.5 (81)	59.5 (119)	51.6 (127)	48.4 (119)

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง	ผู้มาเยือน		ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น	
	(n=200)		(n=247)	
	ตอบถูก	ตอบผิด	ตอบถูก	ตอบผิด
13. การศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์สามารถกระทำได้ในพื้นที่คุ้มครองทุกประเภท	77.9 (155)	22.1 (44)	84.5 (207)	15.5 (38)
14. เขตป่าสงวนแห่งชาติไม่อนุญาตให้พัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของประชาชน	43.7 (87)	56.3 (112)	44.9 (110)	55.1 (135)
15. การพักผ่อนของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติทำได้เฉพาะในเขตบริการหรือเขตการใช้ประโยชน์เข้มข้นเท่านั้น	85.9 (170)	14.1 (28)	89.7 (218)	10.3 (25)
16. การเข้าไปศึกษาธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ต้องขออนุญาตจากหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นรายกรณี	89.9 (178)	10.1 (20)	98.8 (241)	1.2 (3)
17. อุทยานแห่งชาติกับวนอุทยาน ได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกัน	73.6 (145)	26.4 (52)	86.8 (197)	13.2 (30)
18. ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พื้นที่ที่อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่สามารถประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติได้	76.9 (150)	23.1 (45)	80.6 (191)	19.4 (46)
19. พื้นที่คุ้มครองทุกประเภทควรมีขนาดพื้นที่อย่างน้อย 10 ตารางกิโลเมตรขึ้นไป	31.0 (61)	69.0 (136)	24.4 (57)	75.6 (177)
20. กรมป่าไม้เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่คุ้มครองของประเทศในปัจจุบัน	16.4 (32)	83.6 (163)	7.8 (19)	92.2 (224)

ตารางที่ 7 ระดับความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับความรู้	ผู้มาเยือน (n=200) (ร้อยละ(จำนวน))	ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น (n=246) (ร้อยละ(จำนวน))
ระดับต่ำ (0-6 คะแนน)	1.0 (2)	1.2 (3)
ระดับปานกลาง (7-13 คะแนน)	89.0 (178)	91.5 (225)
ระดับสูง (14-20 คะแนน)	10.0 (20)	7.3 (18)
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	10.83	10.87
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	1.99	1.79

6. ทักษะต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

ผลการศึกษาทัศนคติของผู้มาเยือนที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ จากข้อความวัดทัศนคติทั้งหมด 10 ข้อ พบว่าผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 คะแนน ($\bar{X} = 3.00$; $SD = 0.42$) คือ มีทัศนคติทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อความที่ให้ค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรให้มากขึ้น เพื่อประชาชนจะได้ช่วยกันรักษาอุทยานแห่งชาติไม่ให้เสื่อมโทรม มีคะแนนเฉลี่ย 4.03 รองลงมา หากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีการสำรวจลาดตระเวนพื้นที่คุ้มครองบ่อยครั้งขึ้น พื้นที่ป่าไม้ก็คงเหลือมากกว่านี้ มีคะแนนเฉลี่ย 4.00 และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยว อย่างจริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อช่วยลดผลกระทบต่อพื้นที่ธรรมชาติ มีคะแนนเฉลี่ย 3.92 ซึ่งโดยสรุปแล้วผู้มาเยือนส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในระดับปานกลาง คือ มีค่าเฉลี่ยคะแนน 1.67-3.33 คะแนน ร้อยละ 86.0 รองลงมา ร้อยละ 13.0 มีทัศนคติอยู่ในระดับสูง (3.34-5.00 คะแนน) และร้อยละ 1.0 มีทัศนคติอยู่ในระดับต่ำ (0-1.66 คะแนน)

สำหรับผลการศึกษาทัศนคติของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ พบว่าประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.13 คะแนน ($\bar{X} = 3.13$; $SD = 0.42$) คือ มีทัศนคติทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อความที่ให้ค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรให้มากขึ้น เพื่อประชาชนจะได้ช่วยกันรักษาอุทยานแห่งชาติไม่ให้เสื่อมโทรม มีคะแนนเฉลี่ย 4.07 รองลงมา

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้ความรู้เรื่องกฎระเบียบและการปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติกับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี มีคะแนนเฉลี่ย 3.94 และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีส่วนช่วยสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว มีคะแนนเฉลี่ย 3.92 ซึ่งโดยสรุปแล้วประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีทัศนคติทางบวกต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในระดับปานกลาง คือ มีค่าเฉลี่ยคะแนน 1.67-3.33 คะแนน ร้อยละ 75.8 รองลงมา ร้อยละ 23.0 มีทัศนคติทางบวกอยู่ในระดับสูง (3.34-5.00 คะแนน) และร้อยละ 1.2 มีทัศนคติทางบวกอยู่ในระดับต่ำ (0-1.66 คะแนน) รายละเอียดดังตารางที่ 8-10

ทัศนคติของผู้มาเยือนที่มีต่อเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแตกต่างกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ดังนี้ ผู้มาเยือนส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อเจ้าหน้าที่ในประเด็นของระบบการจัดการพื้นที่คุ้มครองทางลบ ได้แก่ อยากให้จัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์มากขึ้น อยากให้มีการสำรวจลาดตระเวนบ่อยครั้งขึ้นและควรมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวมากกว่านี้

ส่วนประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีทัศนคติทางบวกกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ คือ มีความคิดเห็นว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติปฏิบัติงานต่อนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี คือ มีการให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติและยังมีส่วนช่วยสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว

ตารางที่ 8 ทศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติโดยผู้มาเยือน

n = 200

ข้อความ	ระดับทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ					$\bar{X}$	SD
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		
1. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ	3.0 (6)	5.5 (11)	29.6 (59)	55.3 (110)	6.5 (13)	3.57	0.82
2. ฉันรู้สึกประทับใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร	2.0 (4)	7.0 (14)	21.6 (43)	61.3 (122)	8.0 (16)	3.67	0.81
3. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้ความรู้เรื่องกฎระเบียบและการปฏิบัติตัว ในการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติกับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี	2.0 (4)	6.5 (13)	26.1 (52)	57.3 (114)	8.0 (16)	3.63	0.81
4. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดการอุทยานแห่งชาติ	1.5 (3)	6.1 (12)	37.4 (74)	47.0 (93)	8.1 (16)	3.54	0.79
5. การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติตอบสนองความต้องการของประชาชนท้องถิ่นเป็นอย่างดี	1.5 (3)	4.5 (9)	37.9 (75)	50.5 (100)	5.6 (11)	3.54	0.74
6. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีส่วนช่วยสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว	1 (2)	5.1 (10)	18.7 (37)	61.6 (122)	13.6 (27)	3.82	0.77

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ					$\bar{X}$	SD
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
7. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรให้มากขึ้นเพื่อประชาชนจะได้ช่วยกันรักษาอุทยาน แห่งชาติไม่ให้เสื่อมโทรม	1.5 (3)	4.0 (8)	11.0 (22)	57.5 (115)	26.0 (52)	4.03	0.82
8. หากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีการสำรวจลาดตระเวนพื้นที่ คุ้มครองบ่อยครั้งขึ้น พื้นที่ป่าไม้ก็คงเหลือมากกว่านี้	2.5 (5)	3.0 (6)	17.1 (34)	47.2 (94)	30.2 (60)	4.00	0.91
9. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยว อย่างจริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่เพื่อช่วยลดผลกระทบต่อพื้นที่ ธรรมชาติ	1.0 (2)	7.0 (14)	16.5 (33)	50.0 (100)	25.5 (51)	3.92	0.89
10. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้ความสำคัญกับการตอบสนองความ ต้องการของนักท่องเที่ยวมากกว่าผลกระทบจากกิจกรรมการ ท่องเที่ยวต่อสัตว์ป่า	2.5 (5)	9.5 (19)	27.5 (55)	44.0 (88)	16.5 (33)	3.62	0.95

ตารางที่ 9 ทศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติโดยประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

ข้อความ	ระดับทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ					n = 247	
						$\bar{X}$	SD
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
1. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ	3.3 (8)	5.3 (13)	22.1 (54)	61.1 (149)	8.2 (20)	3.66	0.83
2. ฉันรู้สึกประทับใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร	1.2 (3)	3.7 (9)	13.5 (33)	68.9 (168)	12.7 (31)	3.88	0.71
3. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้ความรู้เรื่องกฎระเบียบและการปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติกับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี	1.6 (4)	1.2 (3)	12.3 (30)	71.2 (173)	13.6 (33)	3.94	0.67
4. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดการอุทยานแห่งชาติ	1.6 (4)	7.4 (18)	20.2 (49)	59.3 (144)	11.5 (28)	3.72	0.83
5. การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติตอบสนองความต้องการของประชาชนท้องถิ่นเป็นอย่างดี	2.5 (6)	7.9 (19)	25.3 (61)	55.6 (134)	8.7 (21)	3.60	0.85
6. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีส่วนช่วยสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว	0.8 (2)	2.5 (6)	9.5 (23)	78.5 (190)	8.7 (21)	3.92	0.59

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ					$\bar{X}$	SD
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
7. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรให้มากขึ้นเพื่อประชาชนจะได้ช่วยกันรักษาอุทยาน แห่งชาติไม่ให้เสื่อมโทรม	0.4 (1)	4.5 (11)	7.9 (19)	62.4 (151)	24.8 (60)	4.07	0.74
8. หากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีการสำรวจลาดตระเวนพื้นที่ คุ้มครองบ่อยครั้งขึ้นพื้นที่ป่าไม้ก็คงเหลือมากกว่านี้	0.4 (1)	8.3 (20)	14.5 (35)	56.0 (135)	20.7 (50)	3.88	0.84
9. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยว อย่างจริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อช่วยลดผลกระทบต่อพื้นที่ ธรรมชาติ	1.2 (3)	10.8 (3)	14.5 (35)	57.7 (139)	15.8 (38)	3.76	0.89
10. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้ความสำคัญกับการตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวมากกว่าผลกระทบจากกิจกรรม การท่องเที่ยวต่อสัตว์ป่า	1.2 (3)	15.4 (37)	25.7 (62)	48.1 (116)	9.5 (23)	3.49	0.91

ตารางที่ 10 ระดับทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับทัศนคติ	ผู้มาเยือน	ประชาชนในชุมชน
	(n=200)	ท้องถิ่น (n=244)
	(ร้อยละ(จำนวน))	(ร้อยละ(จำนวน))
ระดับต่ำ (0-1.66 คะแนน)	1.0 (2)	1.2 (3)
ระดับปานกลาง (1.67-3.33 คะแนน)	86.0 (172)	75.8 (185)
ระดับสูง (3.34-5.0 คะแนน)	13.0 (26)	23.0 (56)
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	3.00	3.13
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	0.42	0.42

ตอนที่ 2 ลักษณะการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

จากการศึกษาลักษณะการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นรอบ ๆอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยมีประเด็นคำถามจำนวน 22 ข้อ ซึ่งให้ผู้ใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้ระบุตามระดับการให้คุณค่าซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่เห็นด้วยอย่างยิ่งไปจนถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งแบ่งผลการศึกษาเป็น 4 ส่วนย่อย ดังนี้

1. ระดับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์

เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยคะแนนแต่ละประเด็นคำถามทั้ง 22 ข้อ จากระดับสูงไปยังระดับต่ำ พบว่ามีประเด็นคำถาม 21 ข้อ ที่ผู้มาเยือนได้ให้คุณค่าในระดับมาก คือ ให้ค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ระหว่าง 3.68 -5.00 โดยใน 3 ประเด็นลำดับแรกที่ผู้มาเยือนได้ให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองมากที่สุด ได้แก่ ฉันชอบมาเยือนอุทยานแห่งชาติ เพราะธรรมชาติทำให้รู้สึกสบายใจและได้ผ่อนคลายความตึงเครียด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 รองลงมา คือ พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดภาวะโลกร้อน การมีพื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าของประเทศ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 และ 4.22 ตามลำดับ ใน 3 ประเด็นลำดับสุดท้ายที่ผู้มาเยือนได้ให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองน้อยที่สุด ได้แก่ ชาวชนและประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสประกอบกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลายในพื้นที่คุ้มครอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 รองลงมา พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยชีวิตมนุษย์ให้รอดพ้นจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ และพื้นที่คุ้มครองทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของการพัฒนาอารยธรรมต่างๆ ของมนุษย์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 และ 3.90 ตามลำดับ และมี 1 ประเด็นที่ผู้มาเยือนได้ให้คุณค่าในระดับปานกลาง (2.34- 3.67) ได้แก่ สัตว์ป่าสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยปราศจากการรบกวนเฉพาะในพื้นที่คุ้มครอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 รายละเอียดดังตารางที่ 11

สำหรับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น พบว่าได้ให้คุณค่าในระดับมาก (3.68 -5.00) ทุกประเด็นคำถาม 22 ข้อ โดยใน 3 ประเด็นลำดับแรกที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้ให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองมากที่สุด ได้แก่ พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดภาวะโลกร้อน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 รองลงมา ฉันชอบมาเยือนอุทยานแห่งชาติ เพราะธรรมชาติทำให้รู้สึกสบายใจและได้ผ่อนคลายความตึงเครียด และการมีอุทยานแห่งชาติทำให้สามารถรักษาความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมของพืชพรรณและสัตว์ป่าในพื้นที่ธรรมชาติเอาไว้ได้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.23

และ 4.18 ตามลำดับ และใน 3 ประเด็นลำดับสุดท้ายที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้ให้คุณค่าพื้นที่
 กลุ่มครองน้อยที่สุด ได้แก่ สัตว์ป่าสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยปราศจากการรบกวน
 เฉพาะในพื้นที่กลุ่มครอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 รองลงมา พื้นที่กลุ่มครองทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้
 ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของการพัฒนาอารยธรรมต่างๆ ของมนุษย์ และพื้นที่กลุ่มครองมี
 ส่วนช่วยชีวิตมนุษย์ให้รอดพ้นจากภัยพิบัติ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 และ 3.94 ตามลำดับ
 รายละเอียดดังตารางที่ 12

จะเห็นได้ว่าระดับการให้คุณค่าพื้นที่กลุ่มครองดังกล่าว ส่วนใหญ่ผู้มาเยือนและประชาชน
 ในชุมชนท้องถิ่น มีการให้คุณค่าแต่ละประเด็นจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน คือ ด้านการให้บริการ
 สิ่งแวดล้อม ด้านนันทนาการ ส่วนประเด็นที่ให้คุณค่าน้อย ส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มด้านการศึกษา
 เรียนรู้ธรรมชาติ และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย ดังนั้นจะเห็นว่าส่วนใหญ่ให้
 คุณค่าในประเด็นที่ผู้ใช้ประโยชน์สามารถรับรู้หรือสัมผัสได้อย่างชัดเจนจากการมีประสบการณ์ใน
 ประกอบกิจกรรมนันทนาการหรือประสบการณ์การมาเยือนโดยตรง สำหรับในด้านของการให้
 คุณค่าเรียนรู้ๆ และการเป็นแหล่งที่อยู่สัตว์ป่ายังให้คุณค่าน้อยอยู่

ตารางที่ 11 การให้คุณค่าด้านต่างๆของผู้มาเยือนที่มีต่อพื้นที่คุ้มครอง

n =200

ข้อความ	ระดับความคิดเห็นที่สะท้อนการให้คุณค่า					$\bar{X}$	SD
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
1. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ที่สำคัญของนักเรียน นิสิต นักศึกษา	1.5 (3)	5.1 (10)	13.1 (26)	58.6 (116)	21.7 (43)	3.94	0.83
2. การมีอุทยานแห่งชาติทำให้สามารถรักษาความเป็นธรรมชาติ ดั้งเดิมของพืชพรรณและสัตว์ป่าในพื้นที่ธรรมชาติเอาไว้ได้	2.0 (4)	3.0 (6)	9.0 (18)	53.8 (107)	32.2 (64)	4.11	0.84
3. พื้นที่คุ้มครองทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์และความ เป็นมาของการพัฒนาอารยธรรมต่างๆ ของมนุษย์	1.5 (3)	5.6 (11)	18.2 (36)	51.0 (101)	23.7 (47)	3.90	0.88
4. สัตว์ป่าสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยปราศจากการ รบกวนเฉพาะในพื้นที่คุ้มครอง	4.5 (9)	9.0 (18)	24.6 (49)	42.7 (85)	19.1 (38)	3.63	1.04
5. การอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารและสมดุลของสภาวะแวดล้อมเป็น บทบาทหนึ่งของพื้นที่คุ้มครอง	1.5 (3)	2.5 (5)	9.0 (18)	55.3 (110)	31.7 (63)	4.13	0.79
6. ผลงานวิจัยที่ได้จากพื้นที่คุ้มครองล้วนมีคุณค่าต่อสังคม	0.5 (1)	2.5 (5)	8.5 (17)	59.3 (118)	29.1 (58)	4.14	0.71

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็นที่สะท้อนการให้คุณค่า					$\bar{X}$	SD
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
7. พื้นที่คุ้มครองช่วยคงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะ และเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละพื้นที่ เช่น น้ำตก เป็นต้น	1.5 (3)	2.5 (5)	10.5 (21)	62.0 (124)	23.5 (47)	4.04	0.76
8. ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่คุ้มครองทำให้เกิดความภาคภูมิใจกับคนในท้องถิ่น	2.0 (4)	5.0 (10)	9.0 (18)	58.0 (116)	26.0 (52)	4.01	0.86
9. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติและระบบ นิเวศ ที่เป็นตัวแทนความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ในประเทศ	0 (0)	3.0 (6)	5.5 (11)	64.0 (128)	27.5 (55)	4.16	0.65
10.ฉันชอบมาเยือนอุทยานแห่งชาติ เพราะธรรมชาติทำให้รู้สึก สบายใจและได้ผ่อนคลายความตึงเครียด	0 (0)	4.0 (8)	7.0 (14)	49.0 (98)	40.0 (80)	4.25	0.76
11. ชาวชนและประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสประกอบกิจกรรม นันทนาการที่หลากหลายในพื้นที่คุ้มครอง	0.5 (1)	9.5 (19)	20.0 (40)	54.0 (108)	16.0 (32)	3.76	0.85
12. การมาเยือนอุทยานแห่งชาติเป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และทำให้รู้สึกว่าได้เติมเต็มบางอย่างให้กับชีวิต	0.5 (1)	5.0 (10)	8.5 (17)	63.5 (127)	22.5 (45)	4.03	0.75

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็นที่สะท้อนการให้คุณค่า					$\bar{X}$	SD
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
13. พื้นที่คุ้มครองเป็นสถานที่ที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวได้ ทำกิจกรรมร่วมกันในวันหยุดของแต่ละปี	1.0 (2)	4.5 (9)	13.1 (26)	52.8 (105)	28.6 (57)	4.04	0.83
14. วิถีทัศน์ที่สวยงามในอุทยานแห่งชาติช่วยให้เกิดความคิด สร้างสรรค์ในการทำงาน	0.5 (1)	3.5 (7)	14.1 (28)	58.3 (116)	23.6 (47)	4.01	0.75
15. อุทยานแห่งชาติเปรียบเสมือนที่พัฒนาทักษะ เรียนรู้ กิจกรรมกลางแจ้งจากสภาพแวดล้อมรอบๆตัวเรา	1.0 (2)	3.5 (7)	8.5 (17)	64.0 (128)	23.0 (46)	4.05	0.74
16. พื้นที่คุ้มครองทำให้มนุษย์มีแรงบันดาลใจในการดูแลใส่ใจ ธรรมชาติ	0 (0)	2.0 (4)	11.1 (22)	55.8 (111)	31.2 (62)	4.16	0.69
17. บรรยากาศที่เงียบสงบในพื้นที่คุ้มครองช่วยกล่อมเกลา จิตใจคน	0 (0)	5.5 (11)	16.5 (33)	55.0 (110)	23.0 (46)	3.96	0.78
18. พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยชีวิตมนุษย์ให้รอดพ้นจากภัยพิบัติ ทางธรรมชาติ	1.0 (2)	6.0 (12)	21.6 (43)	52.8 (105)	18.6 (37)	3.82	0.84

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็นที่สะท้อนการให้คุณค่า					$\bar{X}$	SD
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
19. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งรวมของทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนในสังคม	1.0 (2)	2.5 (5)	17.1 (34)	63.3 (126)	16.1 (32)	3.91	0.72
20. พื้นที่คุ้มครองเป็นบ้านที่รวบรวมพันธุ์กรรมสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ไว้ในอนาคสำหรับประชาชนและโลกของเรา	0.5 (1)	2.0 (4)	11.1 (22)	59.8 (119)	26.6 (53)	4.10	0.70
21. พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดภาวะโลกร้อน	1.0 (2)	3.0 (6)	9.0 (18)	44.7 (89)	42.2 (84)	4.24	0.82
22. การมีพื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าของประเทศ	1.5 (3)	2.0 (4)	11.0 (22)	44.0 (88)	41.5 (83)	4.22	0.83

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ยคะแนนการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือน = 4.01

ตารางที่ 12 การให้คุณค่าด้านต่างๆ ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อพื้นที่คุ้มครอง

n=247

ข้อความ	ระดับความคิดเห็นที่สะท้อนการให้คุณค่า					$\bar{X}$	SD
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
1. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ที่สำคัญของนักเรียน นิสิต นักศึกษา	0.8 (2)	0.4 (1)	7.7 (19)	70.4 (174)	20.6 (51)	4.10	0.60
2. การมีอุทยานแห่งชาติทำให้สามารถรักษาความเป็นธรรมชาติ ดั้งเดิมของพืชพรรณและสัตว์ป่าในพื้นที่ธรรมชาติเอาไว้ได้	1.6 (4)	0.8 (2)	2.8 (7)	67.6 (167)	27.1 (67)	4.18	0.67
3. พื้นที่คุ้มครองทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์และความ เป็นมาของการพัฒนาอารยธรรมต่างๆ ของมนุษย์	0.8 (2)	2.4 (6)	19.6 (48)	64.9 (159)	12.2 (30)	3.85	0.69
4. สัตว์ป่าสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยปราศจากการ รบกวนเฉพาะในพื้นที่คุ้มครอง	1.2 (3)	4.1 (10)	15.5 (38)	67.3 (165)	11.8 (29)	3.84	0.72
5. การอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารและสมดุลของสภาวะแวดล้อมเป็น บทบาทหนึ่งของพื้นที่คุ้มครอง	0.8 (2)	0.4 (1)	4.0 (10)	74.1 (183)	20.6 (51)	4.13	0.57
6. ผลงานวิจัยที่ได้จากพื้นที่คุ้มครองล้วนมีคุณค่าต่อสังคม	0.8 (2)	0 (0)	6.9 (17)	70.0 (173)	22.3 (55)	4.13	0.59

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็นที่สะท้อนการให้คุณค่า					$\bar{X}$	SD
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
7. พื้นที่คุ้มครองช่วยคงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะ และเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละพื้นที่ เช่น น้ำตก เป็นต้น	0.4 (1)	0.8 (2)	10.1 (25)	72.9 (180)	15.8 (39)	4.03	0.57
8. ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่คุ้มครองทำให้เกิด ความภาคภูมิใจกับคนในท้องถิ่น	0.8 (2)	0.4 (1)	5.3 (13)	70.4 (174)	23.1 (57)	4.14	0.59
9. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติและระบบ นิเวศ ที่เป็นตัวแทนความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ในประเทศ	0.8 (2)	1.2 (3)	5.7 (14)	71.4 (175)	20.8 (51)	4.10	0.62
10.ฉันชอบมาเยือนอุทยานแห่งชาติ เพราะธรรมชาติทำให้รู้สึก สบายใจและได้ผ่อนคลายความตึงเครียด	0.8 (2)	1.2 (3)	2.0 (5)	65.9 (162)	30.1 (74)	4.23	0.63
11.เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสประกอบกิจกรรม นันทนาการที่หลากหลายในพื้นที่คุ้มครอง	1.2 (3)	2.0 (5)	11.8 (29)	68.3 (168)	16.7 (41)	3.97	0.69
12. การมาเยือนอุทยานแห่งชาติเป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และทำให้รู้สึกว่าได้เติมเต็มบางอย่างให้กับชีวิต	1.2 (3)	2.0 (5)	9.7 (24)	68.0 (168)	19.0 (47)	4.02	0.69

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็นที่สะท้อนการให้คุณค่า					$\bar{X}$	SD
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
13. พื้นที่คุ้มครองเป็นสถานที่ที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวได้ทำ กิจกรรมร่วมกันในวันหยุดของแต่ละปี	1.6 (4)	1.6 (4)	13.0 (32)	66.0 (163)	17.8 (44)	3.97	0.72
14. วิถีทัศน์ที่สวยงามในอุทยานแห่งชาติช่วยให้เกิดความคิด สร้างสรรค์ในการทำงาน	0.8 (2)	2.0 (5)	6.9 (17)	71.5 (176)	18.7 (46)	4.05	0.64
15. อุทยานแห่งชาติเปรียบเสมือนที่พัฒนาทักษะ เรียนรู้ กิจกรรมกลางแจ้งจากสภาพแวดล้อมรอบๆตัวเรา	0.4 (1)	1.2 (3)	10.9 (27)	71.3 (176)	16.2 (40)	4.02	0.60
16. พื้นที่คุ้มครองทำให้มนุษย์มีแรงบันดาลใจในการดูแลใส่ใจ ธรรมชาติ	0.4 (1)	0.8 (2)	8.1 (20)	70.7 (174)	19.9 (49)	4.09	0.59
17. บรรยากาศที่เงียบสงบในพื้นที่คุ้มครองช่วยกล่อมกลา จิตใจคน	0.4 (1)	0.8 (2)	13.9 (34)	63.1 (154)	21.7 (53)	4.05	0.65
18. พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยชีวิตมนุษย์ให้รอดพ้นจากภัยพิบัติ ทางธรรมชาติ	1.2 (3)	3.7 (9)	15.9 (39)	58.1 (143)	21.1 (52)	3.94	0.79

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็นที่สะท้อนการให้คุณค่า					$\bar{X}$	SD
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
19. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งรวมของทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนในสังคม	0 (0)	1.6 (4)	11.3 (28)	72.5 (179)	14.6 (36)	4.00	0.57
20. พื้นที่คุ้มครองเป็นบ้านที่รวบรวมพันธุ์กรรมสัตว์ป่าและพันธุ์พืชไว้ในอนาคตสำหรับประชาชนและโลกของเรา	0.8 (2)	2.8 (7)	9.7 (24)	65.2 (161)	21.5 (53)	4.04	0.71
21. พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดภาวะโลกร้อน	0.8 (2)	0.8 (2)	7.3 (18)	55.9 (138)	35.2 (87)	4.24	0.69
22. การมีพื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าของประเทศ	0.8 (2)	4.9 (12)	8.1 (20)	59.1 (146)	27.1 (67)	4.07	0.79

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ยคะแนนการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น = 4.04

พบว่าเมื่อนำค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนและ
 ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มาแบ่งระดับการให้คุณค่าซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ
 คือ ระดับต่ำ ผู้ใช้ประโยชน์ที่ได้คะแนนระหว่าง 1.00-2.33 คิดเป็นร้อยละ 2.5 และ 0.4 ตามลำดับ
 ผู้ใช้ประโยชน์ที่ได้คะแนนระหว่าง 2.34- 3.67 มีการให้คุณค่าในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ
 13.0 และ 6.9 ตามลำดับ ผู้ใช้ประโยชน์ที่ได้คะแนนระหว่าง 3.68 -5.00 มีการให้คุณค่าในระดับมาก
 คิดเป็นร้อยละ 84.5 และ 92.7 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) เพื่อจัดกลุ่มการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นรอบๆ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

เมื่อนำค่าคะแนนการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมาจัดกลุ่มโดยวิธีการวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) สามารถจัดกลุ่มตัวแปรการให้คุณค่าได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 (factor 1) คุณค่าด้านนันทนาการ และการพักผ่อนหย่อนใจ

กลุ่มที่ 2 (factor 2) คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพ

กลุ่มที่ 3 (factor 3) คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต

กลุ่มที่ 4 (factor 4) คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิตนักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย

จากผลการจำแนกเป็น 4 กลุ่ม โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ซึ่งในการวิเคราะห์ปัจจัย เรียกว่าค่า factor loading นั้น พบว่าผลการจำแนกกลุ่มนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้ง 22 ตัว ได้ร้อยละ 56.571 (cumulative percentage of variance= 56.571) โดยการให้คุณค่ากลุ่มที่ 1 คุณค่าด้านนันทนาการ และการพักผ่อนหย่อนใจ สามารถอธิบายความแปรปรวนได้สูงสุด คือ ร้อยละ 39.937 รายละเอียดดังตารางที่ 13 และผลการทดสอบความน่าเชื่อถือของตัวแปรแต่ละกลุ่ม ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.860 0.820 0.806 และ 0.666 ตามลำดับ รายละเอียดปรากฏดังภาคผนวก ข3-ข6

ตารางที่ 13 ค่า Factor loading ของการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครอง

คุณค่าด้านต่างๆ ของพื้นที่คุ้มครอง	Factor loading ของแต่ละกลุ่มการให้คุณค่า			
	1	2	3	4
คุณค่าด้านนันทนาการและพักผ่อนหย่อนใจ				
1. ฉันชอบมาเยือนอุทยานแห่งชาติ เพราะธรรมชาติ ทำให้รู้สึกสบายใจและได้ผ่อนคลายความตึงเครียด	.600			
2. เยวชนและประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสประกอบ กิจกรรมนันทนาการที่หลากหลายในพื้นที่คุ้มครอง	.612			
3. การมาเยือนอุทยานแห่งชาติเป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และทำให้รู้สึกว่าได้เติมเต็มบางอย่างให้กับชีวิต	.673			
4. พื้นที่คุ้มครองเป็นสถานที่ที่ทำให้สมาชิกในครอบครัว ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในวันหยุดของแต่ละปี	.645			
5. วิถีทัศน์ที่สวยงามในอุทยานแห่งชาติช่วยให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน	.628			
6. อุทยานแห่งชาติเปรียบเสมือนที่พัฒนาทักษะ เรียนรู้กิจกรรมกลางแจ้งจากสภาพแวดล้อมรอบๆตัวเรา	.689			
7. พื้นที่คุ้มครองทำให้มนุษย์มีแรงบันดาลใจในการดูแล ใส่ใจธรรมชาติ	.525			
8. บรรยากาศที่เงียบสงบในพื้นที่คุ้มครองช่วยกล่อมกลา จิตใจคน	.587			
คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิม				
ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่น และความ				
หลากหลายทางชีวภาพ				
9. การมีอุทยานแห่งชาติทำให้สามารถรักษาความเป็น ธรรมชาติ ดั้งเดิมของพืชพรรณและสัตว์ป่าในพื้นที่ ธรรมชาติเอาไว้ได้		.664		
10. การอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารและสมดุลของสภาวะแวดล้อม เป็นอีกบทบาทหนึ่งของพื้นที่คุ้มครอง		.610		
11. ผลงานวิจัยที่ได้จากพื้นที่คุ้มครองล้วนมีคุณค่าต่อสังคม		.660		
12. พื้นที่คุ้มครองช่วยคงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่มี ลักษณะและเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละพื้นที่ เช่น น้ำตก เป็นต้น		.595		

ตารางที่ 13 (ต่อ)

คุณค่าด้านต่างๆ ของพื้นที่คุ้มครอง	Factor loading ของแต่ละกลุ่มการให้คุณค่า			
	1	2	3	4
13. ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่คุ้มครอง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจกับคนในท้องถิ่น		.526		
14. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติและ ระบบนิเวศที่เป็นตัวแทนความหลากหลายของ ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศ		.544		
คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต				
15. พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยชีวิตมนุษย์ให้รอดพ้นจากภัย พิบัติทางธรรมชาติ			.720	
16. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งรวมของทรัพยากรธรรมชาติที่มี ความสำคัญซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของคน ในสังคม			.614	
17. พื้นที่คุ้มครองเป็นบ้านที่รวบรวมพันธุ์กรรมสัตว์ป่าและ พันธุ์พืช ไว้ในอนาคดสำหรับประชาชนและโลกของเรา			.720	
18. พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดภาวะโลกร้อน			.691	
19. การมีพื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดปัญหาการตัดไม้ทำลาย ป่าของประเทศ			.538	
คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิตนักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย				
20. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ที่สำคัญของ นักเรียนนิสิต นักศึกษา				.637
21. พื้นที่คุ้มครองทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ และ ความเป็นมาของการพัฒนาอารยธรรมต่างๆ ของ มนุษย์				.589
22. สัตว์ป่าสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดย ปราศจากการรบกวนเฉพาะในพื้นที่คุ้มครอง				.641

ตารางที่ 13 (ต่อ)

หมายเหตุ	Eigenvalues ของปัจจัยที่ 1 = 8.786	เปอร์เซ็นต์ความแปรปรวน = 39.937
	Eigenvalues ของปัจจัยที่ 2 = 1.325	เปอร์เซ็นต์ความแปรปรวน = 6.023
	Eigenvalues ของปัจจัยที่ 3 = 1.270	เปอร์เซ็นต์ความแปรปรวน = 5.772
	Eigenvalues ของปัจจัยที่ 4 = 1.065	เปอร์เซ็นต์ความแปรปรวน = 4.839
	Cumulative Percentage of Variance = 56.571	

3. ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อน และประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

จากผลการจัดกลุ่มการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์ พบว่าสามารถเรียงลำดับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่รอบๆ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีจากระดับสูงไปยังระดับต่ำ ได้ดังนี้ การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองกลุ่มที่ 2 คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่น และความหลากหลายทางชีวภาพ ของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีในระดับสูงสุดที่ค่าเฉลี่ย 4.09 ($\bar{X} = 4.09$; $SD = 0.60$) และ 4.11 ($\bar{X} = 4.11$; $SD = 0.41$) ตามลำดับ รองลงมา กลุ่มที่ 3 คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีค่าเฉลี่ย 4.04 ($\bar{X} = 4.04$; $SD = 0.64$) และ 4.05 ($\bar{X} = 4.05$; $SD = 0.51$) ตามลำดับ กลุ่มที่ 1 คุณค่าด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ มีค่าเฉลี่ย 4.02 ($\bar{X} = 4.02$; $SD = 0.57$) และ 4.03 ($\bar{X} = 4.03$; $SD = 0.46$) และกลุ่มที่ 4 คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิต นักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย มีค่าเฉลี่ย 3.81 ($\bar{X} = 3.81$; $SD = 0.73$) และ 3.91 ($\bar{X} = 3.91$; $SD = 0.56$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนรวมของการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์ 2 กลุ่ม คือ ผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ด้วยการทดสอบที่พบว่า การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ($t = -0.261$, $P\text{-value} = 0.794$; $t = -0.531$, $P\text{-value} = 0.596$; $t = -0.219$, $P\text{-value} = 0.827$ และ $t = -1.629$, $P\text{-value} = 0.104$ ตามลำดับ) รายละเอียดดังตารางที่ 14 จากผลการเปรียบเทียบการให้คุณค่าทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้ให้คุณค่าไม่แตกต่างกันนั้น สอดคล้องกับประสบการณ์ในการมาเยือน ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครองที่ทั้งสองกลุ่มตัวอย่างไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

ตารางที่ 14 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการให้คุณค่าต่อพื้นที่คุ้มครองของ
ผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

ข้อความ	ผู้มาเยือน		ประชาชนใน ชุมชนท้องถิ่น	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. คุณค่าด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ				
1.1 ฉันชอบมาเยือนอุทยานแห่งชาติ เพราะธรรมชาติ ทำให้รู้สึก สบายใจ และได้ผ่อนคลายความตึงเครียด	4.25	0.76	4.23	0.63
1.2 ชาวชนและประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสประกอบกิจกรรม นันทนาการที่หลากหลายในพื้นที่คุ้มครอง	3.76	0.85	3.97	0.69
1.3 การมาเยือนอุทยานแห่งชาติเป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และทำให้รู้สึกว่าได้เติมเต็มบางอย่างให้กับชีวิต	4.03	0.75	4.02	0.69
1.4 พื้นที่คุ้มครองเป็นสถานที่ที่ทำให้สมาชิกในครอบครัว ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในวันหยุดของแต่ละปี	4.04	0.83	3.97	0.72
1.5 วิถีทัศน์ที่สวยงามในอุทยานแห่งชาติช่วยให้เกิดความคิด สร้างสรรค์ในการทำงาน	4.01	0.75	4.05	0.64
1.6 อุทยานแห่งชาติเปรียบเสมือนที่พัฒนาทักษะ เรียนรู้กิจกรรม กลางแจ้งจากสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวเรา	4.05	0.74	4.02	0.60
1.7 พื้นที่คุ้มครองทำให้มนุษย์มีแรงบันดาลใจในการดูแลใส่ใจ ธรรมชาติ	4.16	0.69	4.09	0.59
1.8 บรรยากาศที่เงียบสงบในพื้นที่คุ้มครองช่วยกล่อมเกลาคิดใจคน	3.96	0.78	4.05	0.65
รวม $t = -0.261$; $P\text{-value} = 0.794$	4.02	0.57	4.03	0.46

2. คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิม

ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่น และความ

หลากหลายทางชีวภาพ

2.1 การมีอุทยานแห่งชาติทำให้สามารถรักษาความเป็นธรรมชาติ ดั้งเดิมของพืชพรรณ และสัตว์ป่าในพื้นที่ธรรมชาติเอาไว้ได้	4.11	0.84	4.18	0.67
2.2 การอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารและสมดุลของสภาวะแวดล้อม เป็นอีกบทบาทหนึ่งของพื้นที่คุ้มครอง	4.13	0.79	4.13	0.57
2.3 ผลงานวิจัยที่ได้จากพื้นที่คุ้มครองล้วนมีคุณค่าต่อสังคม	4.14	0.71	4.13	0.59

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ข้อความ	ผู้มาเยือน		ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
2.4 พื้นที่คุ้มครองช่วยคงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะและเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละพื้นที่ เช่น น้ำตก เป็นต้น	4.04	0.76	4.03	0.57
2.5 ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่คุ้มครอง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจกับคนในท้องถิ่น	4.01	0.86	4.15	0.59
2.6 พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติและระบบนิเวศที่เป็นตัวแทนความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติในประเทศ	4.16	0.65	4.10	0.62
รวม $t = -0.531$; $P\text{-value} = 0.596$	4.09	0.60	4.11	0.41
3. คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อม และปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต				
3.1 พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยชีวิตมนุษย์ให้รอดพ้นจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ	3.82	0.84	3.94	0.79
3.2 พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งรวมของทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนในสังคม	3.91	0.72	4.00	0.57
3.3 พื้นที่คุ้มครองเป็นบ้านที่รวบรวมพันธุ์กรรมสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ไว้ในอนาคตสำหรับประชาชนและโลกของเรา	4.10	0.70	4.04	0.71
3.4 พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดภาวะโลกร้อน	4.24	0.82	4.23	0.69
3.5 การมีพื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าของประเทศ	4.22	0.83	4.07	0.79
รวม $t = -0.219$; $P\text{-value} = 0.827$	4.04	0.64	4.05	0.51

4. คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิต

นักศึกษาและเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย

4.1 พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ที่สำคัญของนักเรียน นิสิต นักศึกษา	3.94	0.83	4.10	0.60
---	------	------	------	------

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ข้อความ	ผู้มาเยือน		ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
4.2 พื้นที่คุ้มครองทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ และ ความเป็นมาของการพัฒนาอารยธรรมต่างๆ ของมนุษย์	3.90	0.88	3.85	0.69
4.3 สัตว์ป่าสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยปราศจาก การรบกวนเฉพาะในพื้นที่คุ้มครอง	3.63	1.04	3.84	0.72
รวม $t = -1.629$; $P\text{-value} = 0.104$	3.81	0.73	3.91	0.56

4. คุณค่าพื้นที่คุ้มครองด้านต่างๆ ของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

ผลการศึกษาการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองจากการตั้งคำถามปลายเปิดว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีคุณค่าหรือมีความสำคัญต่อตนเองและสังคมอย่างไรบ้าง สามารถจัดกลุ่มการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองตามนิยามที่ผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้ให้ไว้ดังนี้

1) คุณค่าด้านการให้บริการทางระบบนิเวศ (ecosystem service values)

เป็นลักษณะของพื้นที่คุ้มครองที่จะช่วยรักษาความสมดุลของสภาวะแวดล้อมและระบบนิเวศในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ ทำให้อากาศบริสุทธิ์ ช่วยลดอุณหภูมิในพื้นที่รอบๆ ลดมลพิษดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ เป็นแหล่งโอโซน ก่อให้เกิดความสมดุลต่อธรรมชาติ ทั้งทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ทั้งยังให้บริการทางสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เกิดความชุ่มชื้นแก่ผืนดิน มีบรรยากาศร่มรื่น ลดความรุนแรงของการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ และทำให้ที่ใดได้เห็นและได้ใกล้ชิดธรรมชาติ รู้สึกถึงการคงมีความเป็นธรรมชาติอยู่มากในพื้นที่คุ้มครอง

2) คุณค่าด้านการศึกษา (educational values)

เป็นลักษณะของพื้นที่คุ้มครองที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติที่ประชาชนจะได้รับความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า ระบบนิเวศและความสัมพันธ์เกี่ยวกับ

สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเราในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ได้รู้ถึงความเป็นมาของธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้เราเข้าใจในธรรมชาติมากขึ้น ทั้งยังเป็นแหล่งศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งพันธุ์ไม้ตามธรรมชาติ และสัตว์ป่าที่หายาก ของนักเรียน นักศึกษา นักวิจัย ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่คุ้มครองและชุมชนบริเวณรอบๆพื้นที่คุ้มครอง

3) คุณค่าด้านการอนุรักษ์ (conservation values)

เป็นลักษณะของพื้นที่คุ้มครองที่เป็นแหล่งพื้นที่ธรรมชาติที่ให้ประโยชน์ทางอ้อมแก่สังคม ได้แก่ เป็นแหล่งอนุรักษ์และศูนย์รวมของสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ที่สมบูรณ์ เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ป่าไม้เป็นจำนวนมาก เป็นป่าที่ทรงคุณค่าตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นป่าต้นน้ำหล่อเลี้ยงคนในเขตลุ่มน้ำ และคนในท้องถิ่นซึ่งมีความสำคัญในด้านการดำรงชีวิต อีกทั้งป้องกันการลุกล้ำของประชาชนหรือคนทั่วไปที่จะเข้าไปบุกรุกทำลายพื้นที่คุ้มครอง

4) คุณค่าด้านเศรษฐศาสตร์ (economics values)

เป็นลักษณะของพื้นที่คุ้มครองที่มนุษย์จะได้รับประโยชน์จากการใช้สอยและพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ เช่น เป็นแหล่งอาหาร เป็นยารักษาโรค เป็นแหล่งเก็บน้ำสำหรับมนุษย์และสิ่งมีชีวิตต่างๆ ได้ใช้น้ำในการอุปโภค-บริโภค เพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต อีกทั้งพื้นที่คุ้มครองมีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างมาก อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นและทำให้เศรษฐกิจภายในประเทศดีขึ้น

5) คุณค่าด้านจิตใจ (spiritual values)

เป็นลักษณะของการเข้ามาเยือนในพื้นที่คุ้มครองแล้วทำให้มนุษย์มีแรงบันดาลใจในการปกป้องรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความสนใจ รักและอยากดูแลใส่ใจทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ทั้งยังสร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชนให้สืบสานการอนุรักษ์ ดูแลรักษาธรรมชาติ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและรู้สึกหวงแหนพื้นที่คุ้มครองเป็นสมบัติของชาติ และคิดว่าการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติจะช่วยเพิ่มคุณค่าในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ แต่ต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้อุทยานแห่งชาติเสื่อมโทรม และประชาชนในชุมชนท้องถิ่นยังรู้สึกอยากปกป้องไม่ให้มีพยานมาลกลอบตัดไม้และล่าสัตว์ป่า

6) คุณค่าด้านการมีอยู่/คงไว้ (existence values)

เป็นลักษณะที่มนุษย์รับรู้ถึงความสำคัญของพื้นที่คุ้มครองที่เป็นพื้นที่ที่เป็นเขตอนุรักษ์ทรัพยากรและเป็นพื้นที่คุ้มครองที่ควรรักษาไว้ รู้สึกอยากจะช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำ และถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าให้คงอยู่ในสภาพเดิม อยากให้ทุกคนในสังคมช่วยกันรักษาธรรมชาติให้คงอยู่นานๆ และรักษาไว้ให้กับรุ่นต่อไป คือ มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานได้สัมผัส ได้มีอากาศบริสุทธิ์ ได้มาเที่ยว ได้ศึกษา ได้เห็นสัตว์ป่าที่หายาก ได้ดูแลและอนุรักษ์ผืนป่าที่ใหญ่เพื่อให้มีสัตว์ป่าและมีป่าไม้อยู่ร่วมกับมนุษย์ตลอดไป

7) คุณค่าด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social relation values)

เป็นลักษณะของพื้นที่คุ้มครองที่เป็นสถานที่ที่สร้างความสัมพันธ์/ความสามัคคีระหว่างเพื่อน ครอบครัว หมู่คณะให้ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในวันหยุดพักผ่อน ทำให้สร้างความทรงจำที่ดีให้กับคนในครอบครัว อีกทั้งยังทำให้เกิดความผูกพันกับพื้นที่ที่ไปเยือน และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของสังคมทุกระดับ

8) คุณค่าด้านความหลากหลายทางพันธุกรรม (genetic diversity values)

เป็นลักษณะของพื้นที่คุ้มครองที่เป็นต้นกำเนิดของสิ่งมีชีวิตต่างๆ มีทรัพยากรทางพันธุกรรมที่หลากหลายทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ป่าที่หายาก เป็นการให้คุณค่าที่ให้ความสำคัญกับได้เห็นสัตว์ป่าหลากหลายชนิดดำรงชีวิตตามธรรมชาติ ได้รู้ถึงความสำคัญของสัตว์ป่า การอนุรักษ์สัตว์ป่า และการคุ้มครองถิ่นที่อยู่อาศัยและแหล่งหากินของสัตว์ป่า พื้นที่คุ้มครองช่วยปกป้องไม่ให้สูญพันธุ์ และยังช่วยขยายพันธุ์พืชและสัตว์ป่าให้คงอยู่

9) คุณค่าด้านนันทนาการ (recreational values)

เป็นลักษณะของพื้นที่คุ้มครองที่สร้างประโยชน์ทางด้านนันทนาการให้กับมนุษย์ คือ ทำให้ได้พักผ่อนหย่อนใจ เพลิดเพลินสนุกสนานกับกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ทำอย่างหลากหลายรูปแบบ เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับบุคคลทั่วไป ซึ่งมีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

10) คุณค่าด้านความงาม (aesthetic values)

เป็นลักษณะของพื้นที่คุ้มครองที่เป็นพื้นที่ทางธรรมชาติที่สวยงาม ทำให้มนุษย์ได้เห็นสิ่งสวยงามตามธรรมชาติ และยังเป็นความสวยงามของโลก

11) คุณค่าด้านการบำบัดรักษา/ฟื้นฟู (therapeutic values)

เป็นลักษณะของพื้นที่คุ้มครองที่เป็นพื้นที่ธรรมชาติซึ่งมีศักยภาพด้านการบำบัดความเหนื่อยล้าทั้งร่างกายและจิตใจของประชาชนเข้ามาใช้พื้นที่ คลายความตึงเครียดจากการทำงาน หลีกเลียงความวุ่นวายในเมืองหลวง ทำให้รู้สึกสงบ สบายตา สบายใจ และมีความสุขกับการมาเยือนพื้นที่คุ้มครอง

12) คุณค่าการเป็นมรดกโลกและมีความสำคัญในระดับประเทศ (heritage values)

เป็นลักษณะที่ประชาชนให้ความสำคัญกับพื้นที่คุ้มครองว่าเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีสำคัญต่อประชาชน สังคม ประเทศไทย และโลกของเรา ทั้งยังเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งโอโซนธรรมชาติที่เหลือเพียงไม่กี่แห่งในประเทศ เป็นอุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นมรดกโลก และยังมีคุณค่าทางจิตใจ เนื่องจากอุทยานแห่งชาติบางแห่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยอดนิยม ทำให้ดึงดูดผู้มาเยือน และทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความรู้สึภาคภูมิใจกับการมีอุทยานแห่งชาติที่มีชื่อเสียงอยู่ใกล้บ้าน

การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือน พบว่าในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 200 คน มีผู้ตอบคำถามปลายเปิดจำนวน 155 คน ส่วนใหญ่ได้ให้คุณค่า 1 ด้าน คิดเป็นร้อยละ 29.0 รองลงมา 2 ด้าน 3 ด้านและ 4 ด้าน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 23.0 18.5 และ 7.0 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ให้คุณค่าด้านนันทนาการคิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมา การให้บริการทางระบบนิเวศ คุณค่าด้านความหลากหลายทางพันธุกรรม คุณค่าด้านการมีอยู่/คงอยู่ คิดเป็นร้อยละ 38.0 19.0 และ 17.0 ตามลำดับ สำหรับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น พบว่าในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 247 คน มีผู้ตอบคำถามปลายเปิดจำนวน 198 คน ส่วนใหญ่ได้ให้คุณค่า 2 ด้าน คิดเป็นร้อยละ 30.4 รองลงมา 1 ด้าน 3 ด้านและ 4 ด้าน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 29.1 16.2 และ 4.4 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ให้คุณค่าด้านการให้บริการทางระบบนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 54.2 รองลงมา

คุณค่าด้านนันทนาการ คุณค่าด้านความหลากหลายทางพันธุกรรม คุณค่าด้านการมีอยู่/คงอยู่ คิดเป็นร้อยละ 24.7 20.0 และ 11.8 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 15 จะเห็นได้ว่าการให้คุณค่าแต่ละด้านของคำถามปลายเปิด สอดคล้องกับระดับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของคำถามปลายปิดที่ส่วนใหญ่ที่ให้คุณค่าด้านนันทนาการและคุณค่าด้านการให้บริการทางระบบนิเวศ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้ให้คุณค่าด้านการให้บริการทางระบบนิเวศมากกว่าครึ่ง รองลงมาคุณค่าด้านนันทนาการ แตกต่างจากผู้มาเยือนที่ให้คุณค่าด้านนันทนาการมากกว่าคุณค่าด้านการให้บริการทางระบบนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับการที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นไม่เคยมาเยือนพื้นที่คุ้มครองในรอบปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 38.9 จึงไม่ได้ประกอบกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่คุ้มครอง

ตารางที่ 15 การให้คุณค่าด้านต่างๆ ต่ออุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะการให้คุณค่าของกลุ่มตัวอย่าง	ผู้มาเยือน (n=200)	ประชาชนใน ชุมชนท้องถิ่น (n=247)
	(ร้อยละ(จำนวน))	(ร้อยละ(จำนวน))
1. จำนวนด้านที่ให้คุณค่า		
ให้คุณค่า 1 ด้าน	29.0 (58)	29.1 (72)
ให้คุณค่า 2 ด้าน	23.0 (46)	30.4 (75)
ให้คุณค่า 3 ด้าน	18.5 (37)	16.2 (40)
ให้คุณค่า 4 ด้าน	7.0 (14)	4.4 (11)
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	1.61	1.57
2. คุณค่าด้านต่างๆ ของพื้นที่คุ้มครอง		
คุณค่าด้านนันทนาการ	40.0 (80)	24.7 (61)
คุณค่าด้านการให้บริการทางระบบนิเวศ	38.0 (76)	54.2 (134)
คุณค่าด้านความหลากหลายทางพันธุกรรม	19.0 (38)	20.0 (49)
คุณค่าด้านการมีอยู่/คงอยู่	17.0 (34)	11.8 (29)
คุณค่าด้านการอนุรักษ์	15.5 (31)	11.3 (28)
คุณค่าด้านการเป็นมรดก	14.0 (28)	10.1 (25)
คุณค่าด้านศึกษา	13.0 (26)	10.1 (25)

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ลักษณะการให้คุณค่าของกลุ่มตัวอย่าง	ผู้มาเยือน	ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น
	(n=200)	(n=247)
	(ร้อยละ(จำนวน))	(ร้อยละ(จำนวน))
คุณค่าด้านจิตใจ	9.0 (18)	6.1 (15)
คุณค่าด้านความสวยงาม	7.0 (14)	2.0 (5)
คุณค่าด้านเศรษฐศาสตร์	4.0 (8)	16.2 (40)
คุณค่าด้านความสัมพันธ์ของสังคม	4.0 (8)	0.4 (1)
คุณค่าด้านการบำบัดรักษา	3.0 (6)	0.0 (0)

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

เนื่องจากผลการเปรียบเทียบการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้ให้คุณค่าไม่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงทดสอบความสัมพันธ์กับผลรวมการให้คุณค่าของทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่าง ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 7 ปัจจัย ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ ลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัยในวัยเด็ก ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง ประสิทธิภาพการประกอบกิจกรรมด้านอนุรักษ์และทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติกับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองในด้านต่างๆ ซึ่งพบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองในด้านต่างๆ ของผู้ใช้ประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.126 2) ทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.128

มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองในด้านต่างๆ ของผู้ใช้ประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ 1) ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิตนักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ -0.110 2) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครอง 3 ด้าน คือ คุณค่าด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิมทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพ และคุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.102 0.099 และ 0.101 ตามลำดับ

สรุปได้ว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองในด้านต่างๆ ได้แก่ ระดับการศึกษา ความรู้ที่เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง และทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งถือได้ว่ามีความสัมพันธ์มากกว่าครึ่งหนึ่งของปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 7 ปัจจัย ซึ่งปัจจัยระดับการศึกษา ความรู้ที่เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง การรับรู้ข่าวสารพื้นที่คุ้มครอง สอดคล้องกับลักษณะของค่านิยมที่ Rokeach (1973) ได้อธิบายว่าค่านิยมเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยความรู้ (cognitive) ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากภายนอกตัวบุคคล เช่น การศึกษา ความรู้และได้รับรับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครองจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อนบ้าน และสื่อต่างๆ เป็นต้น และนอกจากนั้นทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเป็นปัจจัยที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Stanley and Hopkin (1972) ว่าการให้คุณค่าเป็นองค์ประกอบของเจตพิสัย (affective) ของลักษณะเฉพาะของบุคคลที่มีการแสดงออกถึงความรู้สึกที่มีภายในจิตใจจากการมีปฏิสัมพันธ์ที่เกิดกับสังคม การคิดพิจารณา อารมณ์ ความรู้สึกและความพอใจ ซึ่งการให้คุณค่าเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งทั้งสองแนวคิดนี้อธิบายได้ว่าการให้คุณค่าเป็นบรรทัดฐานของบุคคลที่ครอบคลุมทั้งครอบคลุมทั้งเจตคติ ความรู้ และเป็นตัวชี้นำที่นำไปสู่พฤติกรรม ที่บุคคลจะให้ระดับความสำคัญมาก-น้อย

นอกจากนั้น หากพิจารณาถึงทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองในด้านต่างๆ ของผู้ใช้ประโยชน์ทั้ง 7 ปัจจัยข้างต้น จะพบว่ามี 1 ปัจจัย คือ ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองด้านการเรียนรู้ธรรมชาติฯ อาจเนื่องมาจากการให้คุณค่าหรือค่านิยมเป็นความเชื่อที่ใช้เป็นฐานสำหรับการเลือก

ปฏิบัติตามหรือให้ความสำคัญกับสิ่งที่บุคคลนั้นชอบหรือสนใจก็ได้ (Allport, 1961) จึงส่งผลให้ผู้ที่
มีระดับการศึกษาสูงมีการให้คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติฯ น้อย รายละเอียดดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองในด้านต่างๆ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)			
	การให้คุณค่าด้าน นันทนาการ	การให้คุณค่าด้านการเป็น แหล่งอนุรักษ์สภาพ ธรรมชาติดั้งเดิม	การให้คุณค่าด้านการ ให้บริการสิ่งแวดล้อม	การให้คุณค่าด้านการ เรียนรู้ธรรมชาติ
1. ระดับการศึกษา	0.001 ^{ns}	0.040 ^{ns}	-0.040 ^{ns}	-0.110*
2. รายได้	-0.031 ^{ns}	0.066 ^{ns}	0.028 ^{ns}	0.024 ^{ns}
3. ลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัยในวัยเด็ก	0.051 ^{ns}	0.060 ^{ns}	0.034 ^{ns}	0.057 ^{ns}
4. ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง	0.057 ^{ns}	0.126**	0.057 ^{ns}	-0.005 ^{ns}
5. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง	0.102*	0.099*	0.101*	0.008 ^{ns}
6. ประสบการณ์การประกอบกิจกรรมด้านอนุรักษ์	0.035 ^{ns}	-0.062 ^{ns}	-0.021 ^{ns}	-0.063 ^{ns}
7. ทักษะต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ อุทยานแห่งชาติ	0.128**	-0.016 ^{ns}	0.028 ^{ns}	0.084 ^{ns}

หมายเหตุ: NS P-value > 0.05 * P-value ≤ 0.05 ** P-value ≤ 0.01

ตอนที่ 4 พฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อน และประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

ผลการศึกษาพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อน อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 19 ข้อ โดยให้ผู้ใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ระบุตามความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวขณะเข้าไปในพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ไม่เคยทำ ทำเป็นบางครั้ง และทำเป็นประจำ และเมื่อนำค่าคะแนนรวมพฤติกรรมทางบวกของผู้นำเขื่อน มาจัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้ 0-12.66 คะแนน เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการตอบสนองทางบวกน้อย กลุ่มที่ได้ 12.67- 25.33 คะแนน เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการตอบสนองทางบวกปานกลาง และกลุ่มที่ได้ 25.34 – 38.00 คะแนน เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการตอบสนองทางบวกมาก คิดเป็นร้อยละ 0.5 18.0 และ 81.5 ตามลำดับ พบว่าพฤติกรรมทางบวกที่ผู้นำเขื่อนปฏิบัติมากที่สุด คือ กางเส้นทางพักแรมเฉพาะในบริเวณที่อุทยานแห่งชาติกำหนด มีค่าเฉลี่ย 1.76 รองลงมา คือ นำขยะที่เกิดจากการประกอบกิจกรรมนันทนาการในอุทยานแห่งชาติมาทิ้งในบริเวณที่กำหนด มีค่าเฉลี่ย 1.74 และฉันทับรถข้างลงเมื่อเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติเพื่อป้องกันการขับรถยนต์วัวป่า มีค่าเฉลี่ย 1.60 สำหรับพฤติกรรมทางลบที่ผู้นำเขื่อนปฏิบัติมากที่สุด คือ ฉันทไม่เข้าฟังการปฐมนิเทศ/การบรรยายของเจ้าหน้าที่เรื่องการปฏิบัติตัวในอุทยานแห่งชาติ เพราะรู้สึกว่เสียเวลาและเป็นเรื่องท่รู้ดีอยู่แล้ว มีค่าเฉลี่ย 0.68 รองลงมาส่งเสียงดีใจและเรียกคนอื่นให้ดูสัตว์ป่าที่ไดพบเห็น มีค่าเฉลี่ย 0.53 และฉันทก่อองไฟในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อให้ความอบอุ่นเวลาอากาศหนาว มีค่าเฉลี่ย 0.48 รายละเอียดดังตารางที่ 17-18 จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมที่ผู้นำเขื่อนปฏิบัติ ส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตัวตามกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติในขณะประกอบกิจกรรมนันทนาการ

ตารางที่ 17 พฤติกรรมการปฏิบัติตัวในพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือน

n=200

ข้อความ	การปฏิบัติตัว			$\bar{X}$	SD
	ไม่เคยทำ	ทำเป็น บางครั้ง	ทำเป็น ประจำ		
1. ฉันนำขยะที่เกิดจากการประกอบกิจกรรม นันทนาการในอุทยานแห่งชาติมาทิ้งในบริเวณที่ กำหนด n=200	5.5 (11)	15.5 (31)	79.0 (158)	1.74	0.55
2. ฉันไม่เข้าฟังการปฐมนิเทศ/การบรรยายของ เจ้าหน้าที่เรื่องการปฏิบัติตัวในอุทยานแห่งชาติ เพราะรู้สึกว่เสียเวลาและเป็นเรื่องที่รู้ดีอยู่แล้ว	40.5 (81)	51.5 (103)	51.5 (16)	0.68	0.62
3. ฉันศึกษาข้อมูลด้านต่างๆ ของพื้นที่คุ้มครอง มาล่วงหน้าก่อนมาเยือน เพื่อจะได้ทราบว่าพื้นที่ บริเวณไหนที่เข้าถึงได้หรือไม่ควรเข้าไป	11.6 (23)	56.6 (112)	31.8 (63)	1.20	0.63
4. ฉันดูป้ายสื่อความหมายบริเวณเส้นทางศึกษา ธรรมชาติและบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อจะได้ทราบคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติมาก ขึ้น	2.0 (4)	38.5 (77)	59.5 (119)	1.58	0.53
5. ฉันชอบเปิดเครื่องเสียงในรถให้เสียงดังเล็ก ลดออกมาภายนอกรถ ขณะขับรถ/จอดรถใน พื้นที่คุ้มครอง	78.4 (156)	12.6 (25)	9.0 (18)	0.31	0.63
6. ฉันเดินออกนอกเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติที่ อุทยานแห่งชาติกำหนดเพราะรู้สึกว่เจียบสงบ และมีโอกาสเห็นพันธุ์ไม้ที่หายาก	66.8 (133)	24.6 (49)	8.5 (17)	0.42	0.65
7. ฉันจะมีเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเดินนำทางใน เส้นทางป่าระยะไกลหรือเส้นทางที่ไม่เคยไป เพราะว่ารู้สึกปลอดภัยและจะได้เรียนรู้ธรรมชาติ	30.1 (59)	40.3 (79)	29.6 (58)	0.99	0.77
8. ฉันทิ้งเศษอาหารบนพื้นดินเพื่อจะเป็นอาหาร แก่สัตว์ได้	78.0 (156)	16.5 (33)	5.5 (11)	0.28	0.56

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ข้อความ	การปฏิบัติตัว			$\bar{X}$	SD
	ไม่เคยทำ	ทำเป็น บางครั้ง	ทำเป็น ประจำ		
9. ฉันกางเต็นท์พักแรมเฉพาะในบริเวณที่ อุทยานแห่งชาติกำหนด	6.6 (13)	10.6 (21)	82.8 (164)	1.76	0.56
10. ฉันให้อาหารสัตว์ป่าเพื่อล่อให้มันเข้ามา ใกล้ๆจะได้มองเห็นพฤติกรรมของมันได้ ชัดเจน	76.4 (152)	17.6 (35)	6.0 (12)	0.30	0.58
11. ฉันส่งเสียงดีใจและเรียกคนอื่นให้ดูสัตว์ป่า ที่ได้พบเห็น	56.3 (112)	34.2 (68)	9.5 (19)	0.53	0.66
12. ฉันขับรถช้าลงเมื่อเข้าไปในเขตอุทยาน แห่งชาติเพื่อป้องกันการขับรถชนสัตว์ป่า	12.0 (24)	15.5 (31)	72.5 (145)	1.60	0.69
13. เมื่อฉันเห็นพันธุ์ไม้สวยงามในอุทยาน แห่งชาติฉันจะแอบเก็บไปปลูกที่บ้าน	82.9 (165)	13.6 (27)	3.5 (7)	0.21	0.48
14. ฉันขับถ่ายของเสียลงในแหล่งน้ำธรรมชาติ ภายในอุทยานแห่งชาติ	83.5 (167)	13.0 (26)	3.5 (7)	0.20	0.48
15. ฉันเก็บใบไม้ เมล็ดพันธุ์ไม้ ที่ตกอยู่ใต้ ต้นไม้ เพื่อไว้เป็นของที่ระลึก	78.4 (156)	17.6 (35)	4.0 (8)	0.26	0.52
16. ฉันก่อกองไฟในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อให้ความอบอุ่นเวลาอากาศหนาว	60.5 (121)	31.5 (63)	8.0 (16)	0.48	0.64
17. ฉันขุดดินเพื่อฝังกลบขยะ เศษอาหารใน บริเวณที่ไม่มีถังขยะ	68.5 (137)	19.5 (39)	12.0 (24)	0.44	0.70
18. ฉันมักจะขีดเขียนบนต้นไม้เพื่อทำเป็น สัญลักษณ์บนเส้นทางที่เดินเข้าป่า	82.8 (164)	12.1 (24)	5.1 (10)	0.22	0.52
19. ฉันทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ เพราะคิดว่าน้ำตก มีการฟอกตัวตลอดเวลา จึงไม่เป็นอันตรายต่อ สภาพแวดล้อม	85.5 (171)	12.0 (24)	2.5 (5)	0.17	0.44

ตารางที่ 18 ระดับคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติตัวในพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อน

n = 200		
ระดับคะแนน	จำนวน	ร้อยละ
0-12.66 คะแนน	1	0.5
12.67- 25.33 คะแนน	36	18.0
25.34 – 38.00 คะแนน	163	81.5
$\bar{X} = 29.16$ คะแนน $SD = 5.35$		

ผลการศึกษาพฤติกรรมการตอบสนองต่อการจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นรอบๆ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 19 ชื้อ เมื่อนำค่าคะแนนรวมพฤติกรรมทางบวกของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น มาจัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้ 0-12.66 คะแนน เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการตอบสนองทางบวกน้อย กลุ่มที่ได้ 12.67- 25.33 คะแนน เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการตอบสนองทางบวกปานกลาง กลุ่มที่ได้ 25.34 – 38.00 คะแนน เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการตอบสนองทางบวกมาก คิดเป็นร้อยละ 0.8 5.8 และ 93.4 ตามลำดับ พบว่าพฤติกรรมทางบวกที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นปฏิบัติมากที่สุด คือ ขับรถช้าลงเมื่อเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติเพื่อป้องกันการขับรถยนต์เร็ว มีค่าเฉลี่ย 1.24 รองลงมา เข้าร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ มีค่าเฉลี่ย 0.87 และฉันทช่วยเหลือคนทำผิดกฎระเบียบในพื้นที่คุ้มครอง มีค่าเฉลี่ย 0.67 สำหรับพฤติกรรมทางลบที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นปฏิบัติมากที่สุด คือ ฉันทซื้อของป่าที่เพื่อนบ้าน/ชาวบ้านในหมู่บ้านอื่นนำมาขาย มีค่าเฉลี่ย 0.38 รองลงมา ขับรถเข้า-ออกพื้นที่คุ้มครองได้ตลอดเวลา มีค่าเฉลี่ย 0.32 และเก็บใบไม้ เมล็ดพันธุ์ไม้ ที่ตกอยู่ใต้ต้นไม้ เพื่อไว้เป็นของที่ระลึก มีค่าเฉลี่ย 0.28 รายละเอียดดังตารางที่ 19-20 จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นปฏิบัติ ส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบและการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ อีกทั้งช่วยกันปกป้องพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติทางบวกที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีต่อเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีส่วนช่วยสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว

ตารางที่ 19 พฤติกรรมการปฏิบัติตัวในพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

n=247

ข้อความ	การปฏิบัติตัว			$\bar{X}$	SD
	ไม่เคยทำ	ทำเป็นบางครั้ง	ทำเป็นประจำ		
1. ถังแ้วถางป่าในบริเวณพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมภายในเขตอุทยานแห่งชาติ	81.9 (199)	17.3 (42)	0.8 (2)	0.19	0.41
2. ถังจุดไฟเผาเศษวัสดุทางการเกษตรในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ในเขตอุทยานแห่งชาติ	91.4 (222)	7.8 (19)	0.8 (2)	0.09	0.32
3. ถังซื้อของป่าที่เพื่อนบ้าน/ชาวบ้านในหมู่บ้านอื่นนำมาขาย	65.3 (158)	33.1 (80)	1.7 (4)	0.36	0.52
4. เมื่อถังเห็นพันธุ์ไม้สวยงามในอุทยานแห่งชาติ ถังจะแอบเก็บไปปลูกที่บ้าน	79.4 (193)	18.5 (45)	2.1 (5)	0.23	0.47
5. ถังจับรดฆ่าลงเมื่อเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติเพื่อป้องกันการจับรดชนสัตว์ป่า	26.8 (63)	22.1 (52)	51.1 (120)	1.24	0.85
6. ถังขับถ่ายของเสียลงในแหล่งน้ำธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติ	93.0 (225)	5.4 (13)	1.7 (4)	0.09	0.36
7. ถังเก็บใบไม้ เมล็ดพันธุ์ไม้ ที่ตกอยู่ใต้ต้นไม้เพื่อไว้เป็นของที่ระลึก	74.1 (180)	23.9 (58)	2.1 (5)	0.28	0.49
8. ถังจับรดเข้า-ออกพื้นที่คุ้มครองได้ตลอดเวลา	74.7 (180)	18.3 (44)	7.1 (17)	0.32	0.60
9. ถังปล่อยสัตว์เลี้ยงให้เข้าไปหากินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	90.9 (221)	7.4 (18)	1.6 (4)	0.11	0.36
10. ถังนำเครื่องมือล่าสัตว์ เข้าไปในพื้นที่คุ้มครอง	95.9 (233)	2.5 (6)	1.6 (4)	0.06	0.30
11. ถังก่อกองไฟในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อให้ความอบอุ่นเวลาอากาศหนาว	82.3 (200)	16.0 (39)	1.6 (4)	0.19	0.44
12. ถังขุดดินเพื่อฝังกลบขยะ เศษอาหารในบริเวณที่ไม่มีถังขยะ	68.4 (167)	20.9 (51)	10.7 (26)	0.42	0.68

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ข้อความ	การปฏิบัติตัว			$\bar{X}$	SD
	ไม่เคยทำ	ทำเป็น บางครั้ง	ทำเป็น ประจำ		
13. ฉันมักจะขีดเขียนบนต้นไม้เพื่อทำ สัญลักษณ์ เป็นบนเส้นทางที่เดินเข้าป่า	87.2 (212)	11.1 (27)	1.6 (4)	0.14	0.40
14. ฉันตัดต้นไม้เพื่อมาเป็นเชื้อเพลิงใน การหุงข้าว	81.6 (199)	17.6 (43)	0.8 (2)	0.19	0.42
15. ฉันจับสัตว์ป่าในพื้นที่คุ้มครองมาดูแลแล้ว ปล่อยมันไป	90.6 (221)	8.2 (20)	1.2 (3)	0.11	0.35
16. ฉันช่วยสอดส่องคนทำผิดกฎระเบียบใน พื้นที่คุ้มครอง	43.2 (105)	46.9 (114)	9.9 (24)	0.67	0.65
17. ฉันเข้าร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูพื้นที่เสื่อม โทรม ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	30.3 (74)	52.5 (128)	17.2 (42)	0.87	0.68
18. ฉันทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ เพราะคิดว่าน้ำตก มีการฟอกตัวตลอดเวลาจึงไม่เป็นอันตรายต่อ สภาพแวดล้อม	91.4 (222)	7.4 (18)	1.2 (3)	0.10	0.34
19. ฉันสังเกตเห็นสิ่งผิดปกติในขณะที่อยู่ในพื้นที่ คุ้มครอง เพื่อให้สัตว์ป่าเข้ามาใกล้	83.6 (204)	14.8 (36)	1.6 (4)	0.18	0.43

ตารางที่ 20 ระดับคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติตัวในพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

n = 244		
ระดับคะแนน	จำนวน	ร้อยละ
0-12.66 คะแนน	2	0.8
12.67- 25.33 คะแนน	14	5.8
25.34 – 38.00 คะแนน	228	93.4
$\bar{X} = 30.41$ คะแนน SD = 3.85		

ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองกับพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนว ทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชน

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองในแต่ละด้านกับพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อน พบว่า การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนจำนวน 3 ด้านมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ คุณค่าด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิมทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพ คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน(r) เท่ากับ 0.273 0.341 และ 0.326 ตามลำดับ และมีค่าเป็นบวก (+) หรือมีทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าผู้นำเขื่อนมีการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิมทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพ คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนทางบวกสูงตามไปด้วย

มีการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนจำนวน 1 ด้านที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิตนักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน(r) เท่ากับ 0.153 มีค่าเป็นบวก (+) หรือมีทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าผู้นำเขื่อนมีการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองด้านคุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิตนักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย มากก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนทางบวกสูงตามไปด้วย ดังรายละเอียดตารางที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Stanley and Hopkin (1972) ว่าการศึกษาเรื่องการให้คุณค่าแสดงถึงความคิดที่มีลักษณะเป็นความชอบหรือความรู้สึกต่อเรื่องหนึ่งเรื่องใดในใจของแต่ละบุคคล จะทราบถึงแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้น

ตารางที่ 21 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าแต่ละด้านของผู้มาเยือนกับ
พฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือน

การให้คุณค่าด้านต่างๆของพื้นที่คุ้มครอง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) กับพฤติกรรมตอบสนองต่อ แนวทางการจัดการพื้นที่ คุ้มครองของผู้มาเยือน
1. คุณค่าด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ	0.273**
2. คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลาย ทางชีวภาพ	0.341**
3. คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการ ดำรงชีวิต	0.326**
4. คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิต นักศึกษา และเป็นแหล่งที่สืบทอดวิถีชีวิตได้อย่างปลอดภัย	0.153*

หมายเหตุ: * P-value $\leq$ 0.05 ** P-value $\leq$ 0.01

เมื่อทำการทดสอบความมีอิทธิพลของการให้คุณค่าด้านต่างๆ ต่อพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนโดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุ พบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกัน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมตอบสนองการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 9.381$; P-value = 0.000) โดยตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกันก่อให้เกิดความแปรปรวนในตัวแปรตามในระดับ 0.01 ประมาณร้อยละ 16 ($R^2 = 0.162$) แต่เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวต่อพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือน พบว่ามีตัวแปรอิสระ 2 ตัว ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.375 ($t = 3.438$; P-value = 0.001) หรือมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน คือ ผู้มาเยือนที่มีการให้คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพ

มาก จะมีพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองทางบกมากเช่นกัน ตัวแปรที่มีอิทธิพลรองลงมา คือ คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิตนักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ -0.207 ($t = -2.202$; $P\text{-value} = 0.029$) หรือมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือน คือ ผู้มาเยือนที่มีการให้คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิตนักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยมากจะมีพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองทางบกน้อย และผู้มาเยือนที่มีการให้คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิตนักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยน้อยจะมีพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองทางบกมาก ดังรายละเอียดในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุระหว่างการใช้คุณค่าในแต่ละด้านกับพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือน

คุณค่าในแต่ละด้าน	พฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่					
	กลุ่มครองของผู้มาเยือน					
	ค่าคงที่	$\bar{X}$	SD	Beta	t	P-value
ค่าคงที่	14.622				5.365	0.000
1. คุณค่าด้านนันทนาการ และการพักผ่อนหย่อนใจ		4.02	0.57	0.012	0.111	0.912
2. คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติ ดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่น และความหลากหลายทางชีวภาพ		4.10	0.59	0.375	3.438	0.001
3. คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและ ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต		4.04	0.65	0.175	1.764	0.079
4.คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ของนิสิตนักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่า ดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย		3.81	0.73	- 0.207	-2.202	0.029

หมายเหตุ: $F = 9.381$; $P\text{-value} = 0.000$; $R^2 = 0.16$

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองในแต่ละด้านของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นกับพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น พบว่า การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำนวน 3 ด้านมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ คุณค่าด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิมทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพ คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน(r) เท่ากับ 0.294 0.339 และ 0.309 ตามลำดับ และมีค่าเป็นบวก (+) หรือมีทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิมทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพ คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นสูงตามไปด้วย

มีการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำนวน 1 ด้านที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิตนักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน(r) เท่ากับ 0.157 มีค่าเป็นบวก (+) หรือมีทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองด้านคุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิตนักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นสูงตามไปด้วย ดังรายละเอียดตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าแต่ละด้านของประชาชนในชุมชน
ท้องถิ่นกับพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนใน
ชุมชนท้องถิ่น

การให้คุณค่าด้านต่างๆของพื้นที่คุ้มครอง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)
	กับพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น
1. คุณค่าด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ	0.294**
2. คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความ หลากหลายทางชีวภาพ	0.339**
3. คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานใน การดำรงชีวิต	0.309**
4. คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิต นักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย	0.157*

หมายเหตุ: * P-value ≤ 0.05 ** P-value ≤ 0.01

เมื่อทำการทดสอบความมีอิทธิพลของการให้คุณค่าด้านต่างๆ ต่อพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอย พบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกัน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 10.220$; P-value = 0.000) โดยตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกันก่อให้เกิดความแปรปรวนในตัวแปรตามที่ระดับ 0.01 ประมาณร้อยละ 15 ($R^2 = 0.146$) แต่เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวต่อพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น พบว่ามีตัวแปรอิสระ 2 ตัว ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.208 ($t = 2.545$; P-value = 0.012) หรือมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน คือ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีการให้คุณค่าด้านการเป็น

แหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพมาก จะมีพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่ที่คุ้มครองมากเช่นกัน ตัวแปรที่มีอิทธิพลรองลงมา คือ คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.160 ($t = 2.048$; $P\text{-value} = 0.042$) หรือมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน คือ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีการให้คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตมาก จะมีพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่ที่คุ้มครองมากเช่นกัน ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับสภาพพื้นฐานทางสังคมประชากรของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ การให้คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตอบสนองฯ ดังกล่าว ดังรายละเอียดในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุระหว่างการให้คุณค่าในแต่ละด้านกับพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

คุณค่าในแต่ละด้าน	พฤติกรรม การตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น					
	ค่าคงที่	$\bar{X}$	SD	Beta	t	P-value
ค่าคงที่	15.361				6.153	0.000
1.คุณค่าด้านนันทนาการ และการพักผ่อนหย่อนใจ		4.04	0.47	0.135	1.711	0.088
2.คุณค่าด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพ		4.11	0.41	0.208	2.545	0.012
3. คุณค่าด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต		4.05	0.51	0.160	2.048	0.042
4.คุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิตนักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัปดาห์ดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย		3.91	0.56	-0.087	-1.190	0.235

หมายเหตุ: $F = 10.220$; $P\text{-value} = 0.000$; $R^2 = 0.15$

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงลักษณะการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เพื่อศึกษาพฤติกรรม การตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และเพื่อศึกษาอิทธิพลของการให้คุณค่ากับพฤติกรรม การตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล และใช้สถิติการทดสอบที การวิเคราะห์ปัจจัย การวิเคราะห์ถดถอยและการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผู้นำเขื่อนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 200 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน เดินทางมาเขื่อนมาจากจังหวัดอื่นๆ ที่ไม่ใช่จังหวัดนครราชสีมา ปราจีนบุรี สระบุรี และนครนายก สำหรับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นรอบๆอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 247 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุอยู่ใน ช่วง 15-20 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 5,000 บาท และ ลักษณะชุมชนที่อาศัยอยู่ในวัยเด็ก ส่วนใหญ่เป็นชุมชนชนบทขนาดกลาง มีคนอาศัยอยู่ไม่เกิน 1,000 คน

ผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่รู้จักประเภทพื้นที่คุ้มครองประเภทเดียว คือ อุทยานแห่งชาติ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง 1-5 ครั้งในรอบปีที่ผ่านมา ประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ 1 กิจกรรม ผู้นำเขื่อนส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ คือ การกิจกรรมเก็บขยะ/กำจัดสิ่งปฏิกูล ซึ่งในรอบปีที่ผ่านมาได้ประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์เฉลี่ย 3.40 กิจกรรมต่อปี ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมด้าน

การอนุรักษ์ คือ กิจกรรมปลูกป่า/ปลูกป่าชายเลนซึ่งในรอบปีที่ผ่านมาได้ประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์เฉลี่ย 2.01 กิจกรรมต่อปี

ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองและทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ พบว่า ผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองและมีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองพบว่าผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ มีการให้คุณค่าในระดับมาก เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัจจัย พบว่าสามารถจำแนกการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองได้ 4 กลุ่ม โดยให้ค่ามากที่สุดในการเป็นแหล่งอนุรักษ์สภาพธรรมชาติดั้งเดิมทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นและความหลากหลายทางชีวภาพ ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนรวมของการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์ 2 กลุ่ม ด้วยการทดสอบที พบว่าการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยรอบๆ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมตอบสนองต่อแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองทางบวก

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองในด้านต่างๆ พบว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครอง 2 ปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองและทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ส่วน 2 ปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษาและการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองแต่ละด้านของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นกับพฤติกรรมตอบสนองการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นพบว่าให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองจำนวน 3 ด้านมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และให้ค่าจำนวน 1 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และทดสอบความมีอิทธิพลของการให้คุณค่าในแต่ละด้านของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นกับพฤติกรรมตอบสนองการจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้มาเยือนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นพบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกัน มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=9.381$; $P\text{-value} = 0.000$ และ $F = 10.220$; $P\text{-value} = 0.000$) ตามลำดับ โดย

ตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกันก่อให้เกิดความผันแปรในตัวแปรตามทีละระดับ 0.01 ประมาณร้อยละ 16 และร้อยละ 15 ($R^2 = 0.162$ และ 0.146) ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวต่อพฤติกรรมการตอบสนองต่อแนวทางจัดการพื้นที่คุ้มครองของผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น พบว่ามีตัวแปรอิสระ 2 ตัวที่มีอิทธิพลอย่างนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการพื้นที่ใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

1. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชและอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรมีการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญและวัตถุประสงค์การจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองในแต่ละประเภทของพื้นที่คุ้มครองในประเทศไทย ให้กับผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยรอบๆอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับปานกลาง รู้จักประเภทพื้นที่คุ้มครองประเภทเดียวและส่วนใหญ่ตอบคำถามผิดในส่วนหนึ่งของประเด็นวัตถุประสงค์การจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองและยังไม่เข้าใจว่าการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองแต่ละประเภทแตกต่างกันอย่างไร
2. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรเพิ่มเติมการสื่อความหมายธรรมชาติในคุณค่าด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของพื้นที่มากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้นำเขื่อนและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยคะแนนน้อยในด้านนี้ เช่น การให้ข้อมูลประวัติความเป็นมาความสำคัญของการเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ การเพิ่มองค์ความรู้ของคุณค่าระบบนิเวศ คุณค่าที่สังคมจะได้รับจากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้คุณค่าของทรัพยากรในพื้นที่มากยิ่งขึ้น
3. ควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์และเผยแพร่ผลงานวิจัยของนิสิตนักศึกษา ให้กับผู้ใช้ประโยชน์ทุกภาคส่วนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้มากขึ้น เนื่องจากผลการศึกษาทัศนคติที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ พบว่าประเด็นในการให้จัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรให้มากขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อสร้างจิตสำนึกเพื่อให้ประชาชนช่วยกันรักษาอุทยานแห่งชาติไม่ให้เสื่อมโทรม และการตระหนักถึงคุณค่าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีให้ต่อสังคม เช่น จัดตั้งเครือข่ายเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตัวในอุทยานแห่งชาติ

4. บริเวณพื้นที่ลานกางเต็นท์ เจ้าหน้าที่อุทยานฯ ยังไม่เข้มงวดเรื่องการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมากนัก เช่น ปล่อยให้มีการส่งเสียงดัง มีการจุดพลุ ซึ่งอาจทำให้นักท่องเที่ยวคนอื่นปฏิบัติตาม อีกทั้งเห็นความสำคัญของการเป็นพื้นที่คุ้มครองลดลงอีกด้วย อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จึงควรเพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎระเบียบกับผู้มาเยือนให้มากกว่าที่เป็นอยู่

5. ควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวพฤติกรรมทางลบของผู้ใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่คุ้มครองในทุกๆ ด้านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกระตุ้นการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมและเป็นการให้ความรู้ในการปฏิบัติที่เหมาะสมให้กับผู้ใช้ประโยชน์และคงไว้ซึ่งคุณค่าของทรัพยากรในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองกรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งเป็นประเภทพื้นที่คุ้มครองที่มีการประกาศจัดตั้งมากที่สุดในประเทศไทย เพื่อให้การศึกษาการให้ค่าพื้นที่คุ้มครองครอบคลุมถึงประเด็นที่แตกต่างในแต่ละประเภทพื้นที่คุ้มครองที่มีการประกาศจัดตั้งในประเทศไทย ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาพื้นที่ตัวอย่างในพื้นที่คุ้มครองประเภทอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อพัฒนางานวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครอง เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การกำหนดแนวทางการจัดการพื้นที่คุ้มครองต่อไป

2. เนื่องจากในต่างประเทศมีงานวิจัยเรื่องการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงลึก เพื่อกำหนดแนวนโยบาย มาตรการต่างๆ ในการจัดการพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งส่วนใหญ่ได้ทำการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การศึกษาการให้คุณค่าในด้านต่างๆ ต้องใช้ระยะเวลาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลกับการให้คุณค่าเฉพาะด้านให้ครอบคลุมกับพฤติกรรมของผู้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้นๆ มากขึ้น

3. ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติตัวของผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่คุ้มครองครั้งต่อไป ควรเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตพฤติกรรมจริงควบคู่กับการสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กรมทรัพยากรธรณี. 2548. สารคดีวิทัศน์ เรื่อง ผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่มรดกโลกทาง
ธรรมชาติ. แหล่งที่มา: http://www.dmr.go.th/news_dmrpr/data/0084.html, 3 ตุลาคม 2551.
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2551. รายงานสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้าไปในเขตอุทยาน
แห่งชาติต่างๆ ของประเทศไทย ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,
กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)
- กองอุทยานแห่งชาติ. 2529. แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พ.ศ. 2530- 2534. กรมป่าไม้,
กรุงเทพฯ.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2546. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 6.
บริษัท ธรรมสาร จำกัด, กรุงเทพฯ.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2546. การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. พิมพ์ครั้งที่ 3.
บริษัท ธรรมสาร จำกัด, กรุงเทพฯ.
- คณะวนศาสตร์. 2530. รายงานการประเมินสถานภาพอุทยานแห่งชาติ พื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่าและ
พื้นที่คุ้มครองอื่นๆ ในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ
- เต็ม สมิตินันท์. 2544. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย. ส่วนพฤกษศาสตร์ป่าไม้. สำนักวิชาการป่าไม้.
กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- นิวัติ เรืองพานิช. 2533. การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์. อักษรสยามการพิมพ์, กรุงเทพฯ
- นวนนุช เขียวหวาน. 2550. ถิ่นนิยมและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าของผู้มาเยือน
อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นภวรรณ ฐานะกาญจน์. 2550. เอกสารประกอบการสอนวิชา 308512 มนุษยมิติในการจัดการ
อุทยานและพื้นที่นันทนาการ. ภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)

พล แสงสว่าง. 2537. สัมมนาถ่านิยม: ยุทธศาสตร์การสอนเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง.
พิมพ์ครั้งที่ 2. 220 หน้า. กรุงเทพฯ.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. สำนัก
ทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ

วรพงษ์ นามสีฐาน และพิสิทธิ์ จังสิดกุล. 2548. ตะลุยกู้ไทย: อุทยานเขาใหญ่ฯ ดังกระฉ่อน
องค์การยูเนสโกยกย่อง มรดกโลกทางธรรมชาติ. แหล่งที่มา:
<http://www.dailynews.co.th/each.asp?newsid=62530>, 13 ตุลาคม 2551.

วสิน อิงคพัฒนากุล. 2548. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม.
พิมพ์ครั้งที่ 2. ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. คณะวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร,
นครปฐม.

ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชน. 2552. ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน กชช.2ค. ปี 2552.
กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพฯ.

สาโรช บัวศรี. 2527. จริยธรรมศึกษา: วิจัยและวัดผล. หน้า 12. กรุงเทพฯ.

สุรเชษฐ์ เชษฐมาต, อุทิศ ภูอินทร์, สมพร อิศวิลานนท์, เรืองเดช ศรีวรรณะ, เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์
และนภวรรณ ฐานะกาญจน์. 2534. รายงานฉบับสมบูรณ์ ป่าอนุรักษ์: ขนาด เนื้อที่ และ
มาตรการในการจัดการ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ

สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ. 2539. อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์, น.1-26.ใน การบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ (1) การฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นวิทยากรด้านการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ 8 ม.ค.-10 ก.พ. 2539. ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ ร่วมกับกองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ และ Danish Cooperation for Environment and Development

สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ. 2549. เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาการจัดการพื้นที่อนุรักษ์. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)

Allport, G. W. 1961. **Pattern and growth in personality**. Holt, Rinehart Winston. New York

Boxall, C.,P and L.B.Mcfarlane. 2000. Factors Influencing Forest Values and Attitude of Two Stakeholder Groups: The Case of the Foothills Model Forest, Alberta, Canada. **Society & Natural Resources**. 13:649-661

Darla, S. and G. E. Haas. 1995. **National Public Opinion Survey on the National Park System**. Human Dimensions in Natural Resources Unit, College of Natural Resources, Colorado State University, Fort Collin.

Davis, G. E., D. M. Graber and S.A. Acker. 2003. **National Parks as Scientific Benchmark Standard for the Biosphere**; or, How are You Going to Tell How It Used to Be, When There's Nothing Left to See?

Haas, G. and B. Driver. 1987. Some dispersed recreation experiences and the resource setting in which they occur. Assessing Amenity Resource Values. **USDA Forest Service General Technical Report RM**. 68: 21-26.

Eagle, P. and S. Mccool. 2002. **Tourism in National Parks and Protected Areas: Planning and Management**. CABI Publishing, Oxon

Guhrs, M. 2003. IUCN Commission on Environmental, Economic & Social Policy Policy Matter, pp. 55-63. In D. Harmon, ed. **Intangible values of protected areas**. 12:(3)

Harmon, D., and A.D. Putney, eds. 2003. **The Full Value of Parks: From Economic to the Intangible**, Rowman & Littlefield, Lanham . Maryland, USA

IUCN-The World Conservation. 1994. **Guideline for Protected Area Management Catagories**. CNPPA With the assistance of WCMC. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge.

Kellert, S. R. 1996. **The Value of Life**. Washington, D. C.: Island.

Kimmel, M. R. 2002. The Value of Historic and Cultural Resources in Public Parks. **The George Wright Forum**. 19(2): 57- 62.

Khomin, S. and S. Samakkan. 1979. **Research Report on Value and Thai Valuing System: Measurement Tool**. NIDA Research Institute. Bangkok. Cited M. Rokeach 1968. **Beliefs, attitudes, and values: A theory of organization and change**. San Francisco: Jossey –Bass

Lucas, P.H.C. (Bing). 1994. **Guidelines for Protected Areas Management Categories Protected Areas and World Heritage Programme**. 17-23.

Manning, R. and T. More. 2002. Recreational Values of Public Parks. **The George Wright Forum**. 19(2): 21-30.

McNeely, J.A. and K.R. Miller. 1984. **National Parks Conservation and Development**. Smithsonian Institute Press. Washington D.C.

National Parks and Conservation Association and Human Dimensions in Natural Resources Unit,
Colorado State University. 1996. **A Summary Report American Views on National
Park Issues.**

Petrick, F. J. 2002. Development of a Multi-Dimensionnal Scale for Measuring the Perceived
Value of a Service. **Journal of Leisure Research.** 34(2): 119-134

Pritchard, A. J. 2002. The Meaning of Nature : Wilderness, Wildlife and Ecological Values in the
National Parks. **The George Wright Forum.** 19(2): 46-56.

Rokeach, M. 1973. **The Nature of Human Values.** The Free Press A Division of Macmillan
Publishing Co., Inc, United State of America.

Schwartz H. M. 2002. The Many Values of Public Parks. **The George Wright Forum.** 19(2): 4-12.

Stern, P. C., T. Dietz and G.A. Guagnano. 1995. The new ecological paradigm in social-
psychological context. **Environ. Behav.** 27(6) : 723-743.

Tanakanjana, N. and S. Saowanee. 2007. Wildlife Value Orientations in Thailand: Preliminary
Findings. **Human Dimensions of Wildlife.** 12:1-7.

World Commission on Protected Areas. 2000. **published report.** Task Force on the Non
Material Values of Protected Areas, Gland, Switzerland.

Zeithaml, V.A. 1988. Consumer perceptions of price, quality and value: A means-end model and
synthesis of evidence. **Journal of Marketing,** 52: 2-22.

--	--	--

หมายเลขแบบสอบถาม

การศึกษาวิจัยเรื่อง

การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลในการวิจัยหัวข้อ “การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองโดยผู้ใช้ประโยชน์ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่” ซึ่งเป็นการวิจัยประกอบวิทยานิพนธ์ของ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาอุทยาน นันทนาการและการท่องเที่ยว ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้มาเยือนพื้นที่เพื่อ นันทนาการและการท่องเที่ยว 2) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนรอบแนวเขตพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถาม และผู้วิจัยขอรับรองว่า ข้อมูลต่าง ๆ ที่ท่านตอบในแบบสอบถามจะถูกใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบทางลบหรือก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ ต่อตัวท่าน

แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งสิ้น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครอง

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความเข้าใจและการให้คุณค่าต่อพื้นที่คุ้มครอง

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในพื้นที่คุ้มครอง

ตอนที่ 5 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความอนุเคราะห์อย่างยิ่งของท่านมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย: นางสาวศิรดา นัยผ่องศรี

นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาอุทยาน นันทนาการ และการท่องเที่ยว

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วันที่เก็บแบบสอบถาม.....เวลา.....สถานที่เก็บข้อมูล.....

กลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม ☐ ผู้มาเยือน ☐ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

(โปรดระบุข้อมูลสถานภาพในครัวเรือนและที่ตั้งบ้านเรือนด้านล่าง)

สถานภาพในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

☐ หัวหน้าครัวเรือน ☐ คู่สมรส ☐ พ่อ/แม่ ☐ บุตร ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ชื่อหมู่บ้าน.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่คุ้มครอง

คำชี้แจง กรุณาทำใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือ เติมคำลงในช่องว่างที่เว้นไว้ตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. ท่านรู้จักพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทยประเภทใดบ้าง (เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

☐ อุทยานแห่งชาติ	☐ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	☐ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า
☐ วนอุทยาน	☐ ป่าสงวนแห่งชาติ	☐ พื้นที่ป่าชายเลนอนุรักษ์
☐ พื้นที่ชุ่มน้ำ	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....	

2. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านไปเยือน หรือเข้าไปในพื้นที่คุ้มครอง (รวมการเยือนในครั้งนี้อย่างน้อยครั้ง)

3. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองบ้างหรือไม่

- ☐ ไม่ได้รับ
- ☐ ได้รับ ประมาณ ครั้ง

โปรดระบุแหล่ง/สื่อที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองที่ท่านได้รับ (ตอบได้มากกว่า 1 แหล่ง)

☐ หนังสือพิมพ์	☐ หนังสือ/วารสาร	☐ ข่าวจากโทรทัศน์/วิทยุ
☐ อินเทอร์เน็ต	☐ เพื่อนบ้าน/ญาติพี่น้อง	☐ ผู้ใหญ่บ้าน/ กำนัน
☐ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ / เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า / พื้นที่คุ้มครองประเภทอื่น ๆ		
☐ หน่วยงานปกครอง (จังหวัด อำเภอ อบต. ฯลฯ)		
☐ หน่วยงานราชการอื่น ๆ		
☐ หน่วยงานนอกภาครัฐราชการ		
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....		

4. เฉพาะผู้มาเยือนเพื่อนันทนาการและการท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการเดินทางมาเยือน อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ของท่านในครั้งนี้ (โปรดเลือกเพียงข้อเดียว) คือ

☐ เดินป่า/เดินศึกษาธรรมชาติ	☐ เล่นน้ำตก	☐ แคมป์ปิ้ง
☐ ดูนก ดูผีเสื้อ	☐ ส่องสัตว์	☐ ชมวิวทิวทัศน์
☐ พักผ่อน นั่งเล่น นอนเล่น	☐ ถ่ายภาพธรรมชาติ	☐ บ้านจักรยาน
☐ ปิกนิก	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....	

5. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านเคยประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์อะไรบ้าง (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ปลูกป่า/ปลูกป่าชายเลน ☐ ปลูกปะการังเทียม ☐ ทำโป่งเทียม
☐ เก็บขยะ/กำจัดสิ่งปฏิกูล ☐ เข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์สัตว์ป่า ☐ เข้าค่ายอนุรักษ์
☐ สร้างฝายชะลอน้ำ ☐ ปลปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ
☐ ร่วมบริจาคทรัพย์/ สิ่งของเพื่อกิจกรรมการอนุรักษ์
☐ ร่วมเก็บข้อมูลการวิจัยเพื่อการอนุรักษ์
☐ เป็นวิทยากรอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความเข้าใจและการให้คุณค่าต่อพื้นที่คุ้มครอง

6. ตามความคิดของท่าน อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีคุณค่าหรือมีความสำคัญต่อตัวท่านและสังคมอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

7. ข้อความต่อไปนี้ถูกหรือผิดตามความเข้าใจของท่าน (โปรดทำ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเข้าใจของท่าน)

ข้อความ	ถูก	ผิด
1. พื้นที่คุ้มครองทุกประเภทมีวัตถุประสงค์ของการประกาศจัดตั้งเหมือนกัน แต่ในการจัดการจะให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์แต่ละด้านในระดับที่แตกต่างกัน		
2. การสงวนรักษาชนิดพันธุ์ท้องถิ่นและชนิดพันธุ์ที่มีลักษณะเด่นพิเศษเป็นวัตถุประสงค์ ที่สำคัญที่สุดของการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองประเภทอุทยานแห่งชาติ		
3. การอนุรักษ์ทรัพยากรทางพันธุกรรมเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองประเภทเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า		
4. พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นที่คุ้มครองที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงสุด		
5. การจัดการถิ่นที่อาศัยของสัตว์ป่าเป็นกิจกรรมการจัดการที่ดำเนินการเฉพาะในพื้นที่คุ้มครองประเภทเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเท่านั้น		

ข้อความ	ถูก	ผิด
6. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไม่อนุญาตให้จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพราะเป็นพื้นที่ๆระบบนิเวศมีความเปราะบาง		
7. อุทยานแห่งชาติจัดตั้งขึ้นเพื่อให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติดั้งเดิม มิให้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อใช้ประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น		
8. พื้นที่คุ้มครองหมายถึงพื้นที่ป่าบกที่เป็นตัวอย่างของระบบนิเวศทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์		
9. การกำหนดเขตการจัดการในอุทยานแห่งชาติมีเป้าหมายส่วนหนึ่งเพื่อป้องกันการรบกวนแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า		
10. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนเป็นการจัดการที่ไม่ขัดกับวัตถุประสงค์การจัดการอุทยานแห่งชาติตามหลักวิชาการ		
11. การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในเขตหรือติดเขตพื้นที่คุ้มครองเป็นเป้าหมายส่วนหนึ่งของการจัดการพื้นที่คุ้มครองตามหลักสากล		
12. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงพื้นที่คุ้มครองสามารถเข้าไปเก็บหาทรัพยากรธรรมชาติภายในพื้นที่คุ้มครองเพื่อการดำรงชีพได้		
13. การศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์สามารถกระทำได้ในพื้นที่คุ้มครองทุกประเภท		
14. เขตป่าสงวนแห่งชาติไม่อนุญาตให้พัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของประชาชน		
15. การพักผ่อนของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติทำได้เฉพาะในเขตบริการหรือเขตการใช้ประโยชน์เข้มข้นเท่านั้น		
16. การเข้าไปศึกษาธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องขออนุญาตจากหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นรายกรณี		
17. อุทยานแห่งชาติ กับวนอุทยาน ได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกัน		
18. ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พื้นที่อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่สามารถประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติได้		
19. พื้นที่คุ้มครองทุกประเภทควรมีขนาดพื้นที่อย่างน้อย 10 ตารางกิโลเมตรขึ้นไป		
20. กรมป่าไม้เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่คุ้มครองของประเทศในปัจจุบัน		

8. ข้อความต่อไปนี้เป็นการสะท้อนถึงการให้คุณค่าด้านต่าง ๆ ของผู้ใช้ประโยชน์ที่มีต่อพื้นที่
 กลุ่มครอง โปรดระบุว่าท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความแต่ละข้อในระดับใด โดยใส่
 เครื่องหมาย✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดท่านมากที่สุด

ข้อความ	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. พื้นที่กลุ่มครองเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ที่สำคัญของ นักเรียนนิสิต นักศึกษา					
2. การมีอุทยานแห่งชาติทำให้สามารถรักษาความ เป็นธรรมชาติดั้งเดิมของพืชพรรณและสัตว์ป่าใน พื้นที่ธรรมชาติเอาไว้ได้					
3. พื้นที่กลุ่มครองทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้ ประวัติศาสตร์ และความเป็นมาของการพัฒนา อารยธรรมต่างๆ ของมนุษย์					
4. สัตว์ป่าสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดย ปราศจากการรบกวนเฉพาะในพื้นที่กลุ่มครอง					
5. การอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารและสมดุลของสภาวะ แวดล้อมเป็นบทบาทหนึ่งของพื้นที่กลุ่มครอง					
6. ผลงานวิจัยที่ได้จากพื้นที่กลุ่มครองล้วนมีคุณค่า ต่อสังคม					
7. พื้นที่กลุ่มครองช่วยคงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่ มีลักษณะและเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละพื้นที่ เช่น น้ำตก เป็นต้น					
8. ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ กลุ่มครองทำให้เกิดความภาคภูมิใจกับคนในท้องถิ่น					
9. พื้นที่กลุ่มครองเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติ และระบบนิเวศที่เป็นตัวแทนความหลากหลายของ ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศ					
10.ฉันชอบมาเยือนอุทยานแห่งชาติ เพราะ ธรรมชาติทำให้รู้สึกสบายใจและได้ผ่อนคลายความ ตึงเครียด					

ข้อความ	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
11. เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้มีโอกาส ประกอบกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลายในพื้นที่ คุ้มครอง					
12. การมาเยือนอุทยานแห่งชาติเป็นประสบการณ์ที่ แปลกใหม่และทำให้รู้สึกว่าได้เติมเต็มบางอย่างให้กับ ชีวิต					
13. พื้นที่คุ้มครองเป็นสถานที่ที่ทำให้สมาชิกใน ครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกันในวันหยุดของ แต่ละปี					
14. วิถีทัศน์ที่สวยงามในอุทยานแห่งชาติช่วยให้ เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน					
15. อุทยานแห่งชาติเปรียบเสมือนที่พัฒนาทักษะ เรียนรู้กิจกรรมกลางแจ้งจากสภาพแวดล้อม รอบๆตัวเรา					
16. พื้นที่คุ้มครองทำให้มนุษย์มีแรงบันดาลใจใน การดูแลใส่ใจธรรมชาติ					
17. บรรยากาศที่เงียบสงบในพื้นที่คุ้มครองช่วย กล่อมเกลาคิดใจคน					
18. พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยชีวิตมนุษย์ให้รอดพ้น จากภัยพิบัติทางธรรมชาติ					
19. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งรวมของทรัพยากร ธรรมชาติที่มีความสำคัญซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานใน การดำรงชีวิตของคนในสังคม					
20. พื้นที่คุ้มครองเป็นบ้านที่รวบรวมพันธุ์กรรม สัตว์ป่าและพันธุ์พืชไว้ในอนาคตสำหรับประชาชน และโลกของเรา					
21. พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดภาวะโลกร้อน					
22. การมีพื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดปัญหาการตัด ไม้ทำลายป่าของประเทศ					

ตอนที่ 3 ทักษะต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

9. ข้อความต่อไปนี้สะท้อนถึงทักษะและความรู้สึกที่ท่านมีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับทักษะและความรู้สึกจริงของท่าน

ข้อความ	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ					
2. ฉันรู้สึกประทับใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร					
3. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้ความรู้เรื่องกฎระเบียบและการปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติกับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี					
4. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดการอุทยานแห่งชาติ					
5. การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติตอบสนองความต้องการของประชาชนท้องถิ่นเป็นอย่างดี					
6. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีส่วนช่วยสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว					
7. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรให้มากขึ้น เพื่อประชาชนจะได้ช่วยกันรักษาอุทยานแห่งชาติไม่ให้เสื่อมโทรม					
8. หากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีการสำรวจลาดตระเวนพื้นที่คุ้มครองบ่อยครั้งขึ้น พื้นที่ป่าไม้ก็คงเหลือมากกว่านี้					
9. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อช่วยลดผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว					
10. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากกว่าผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อสัตว์ป่า					

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในพื้นที่คุ้มครอง

10. ท่านปฏิบัติตัวอย่างใดบ้างขณะเข้าไปในพื้นที่คุ้มครอง / ขณะประกอบกิจกรรมในพื้นที่คุ้มครอง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของท่าน โดยผู้มาเยือนให้ตอบคำถามเฉพาะส่วนที่ 1 ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นให้ตอบคำถามเฉพาะส่วนที่ 2

ส่วนที่ 1 สำหรับผู้มาเยือน

ข้อความ	ไม่เคย ทำ	ทำเป็น บางครั้ง	ทำเป็น ประจำ
1. ฉันนำขยะที่เกิดจากการประกอบกิจกรรมนันทนาการในอุทยานแห่งชาติมาทิ้งในบริเวณที่กำหนด			
2. ฉันไม่เข้าฟังการปฐมนิเทศ/การบรรยายของเจ้าหน้าที่เรื่องการปฏิบัติตัวในอุทยานแห่งชาติ เพราะรู้สึกว่เสียเวลาและเป็นเรื่องที่รู้ดีอยู่แล้ว			
3. ฉันศึกษาข้อมูลด้านต่างๆ ของพื้นที่คุ้มครองมาล่วงหน้าก่อนมาเยือน เพื่อจะได้ทราบว่าพื้นที่บริเวณไหนที่เข้าถึงได้หรือไม่ควรเข้าไป			
4. ฉันดูป้ายสื่อความหมายบริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติและบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อจะได้ทราบคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น			
5. ฉันชอบเปิดเครื่องเสียงในรถให้เสียงดังเล็ดลอดออกมาภายนอกขณะขับรถ/จอดรถในพื้นที่คุ้มครอง			
6. ฉันเดินออกนอกเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติที่อุทยานแห่งชาติกำหนด เพราะรู้สึกว่เจียบสงบและมีโอกาสเห็นพันธุ์ไม้ที่หายาก			
7. ฉันจะมีเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเดินนำทางในเส้นทางเดินป่าระยะไกลหรือเส้นทางที่ไม่เคยไป เพราะว่รู้สึกปลอดภัยและจะได้เรียนรู้ธรรมชาติระหว่างการเดินทาง			
8. ฉันทิ้งเศษอาหารบนพื้นดินเพื่อจะเป็นอาหารแก่สัตว์ได้			
9. ฉันกางเต็นท์พักแรมเฉพาะในบริเวณที่อุทยานแห่งชาติกำหนด			
10.ฉันให้อาหารสัตว์ป่าเพื่อล่อให้มันเข้ามาใกล้ๆ จะได้มองเห็นพฤติกรรมของมันได้ชัดเจน			

ข้อความ	ไม่เคย ทำ	ทำเป็น บางครั้ง	ทำเป็น ประจำ
11. ฉันส่งเสียงดีใจและเรียกคนอื่นให้ดูสัตว์ป่าที่ได้พบเห็น			
12. ฉันขับรถช้าลงเมื่อเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติเพื่อป้องกันการขับรถยนต์สัตว์ป่า			
13. เมื่อฉันเห็นพันธุ์ไม้สวยงามในอุทยานแห่งชาติ ฉันจะแอบเก็บไปปลูกที่บ้าน			
14. ฉันขับถ่ายของเสียลงในแหล่งน้ำธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติ			
15. ฉันเก็บใบไม้ เมล็ดพันธุ์ไม้ ที่ตกอยู่ใต้ต้นไม้ เพื่อไว้เป็นของที่ระลึก			
16. ฉันก่อกองไฟในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อให้ความอบอุ่นเวลาอากาศหนาว			
17. ฉันขุดดินเพื่อฝังกลบขยะ เศษอาหารในบริเวณที่ไม่มีถังขยะ			
18. ฉันมักจะขีดเขียนบนต้นไม้เพื่อทำเป็นสัญลักษณ์บนเส้นทางที่เดินเข้าป่า			
19. ฉันทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ เพราะคิดว่าน้ำตกมีการฟอกตัวตลอดเวลา จึงไม่เป็นอันตรายต่อสภาพแวดล้อม			

ส่วนที่ 2 สำหรับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

ข้อความ	ไม่เคย ทำ	ทำเป็น บางครั้ง	ทำเป็น ประจำ
1. ฉันแฉ้วถางป่าในบริเวณพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมภายในเขตอุทยานแห่งชาติ			
2. ฉันจุดไฟเผาเศษวัสดุทางการเกษตรในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมในเขตอุทยานแห่งชาติ			
3. ฉันซื้อของป่าที่เพื่อนบ้าน/ชาวบ้านในหมู่บ้านอื่นนำมาขาย			
4. เมื่อฉันเห็นพันธุ์ไม้สวยงามในอุทยานแห่งชาติ ฉันจะแอบเก็บไปปลูกที่บ้าน			
5. ฉันขับรถล่าลงเมื่อเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติเพื่อป้องกันการขับรถชนสัตว์ป่า			
6. ฉันจับถ้ำของเสี้ยลงในแหล่งน้ำธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติ			
7. ฉันเก็บใบไม้ เมล็ดพันธุ์ไม้ ที่ตกอยู่ใต้ต้นไม้ เพื่อไว้เป็นของที่ระลึก			
8. ฉันขับรถเข้า-ออกพื้นที่คุ้มครองได้ตลอดเวลา			
9. ฉันปล่อยสัตว์เลี้ยงให้เข้าไปหากินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ			
10. ฉันนำเครื่องมือล่าสัตว์ เข้าไปในพื้นที่คุ้มครอง			
11. ฉันก่อกองไฟในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อให้ความอบอุ่นเวลาอากาศหนาว			
12. ฉันขุดดินเพื่อฝังกลบขยะ เศษอาหารในบริเวณที่ไม่มีถังขยะ			
13. ฉันมักจะขีดเขียนบนต้นไม้เพื่อทำเป็นสัญลักษณ์บนเส้นทางที่เดินเข้าป่า			
14. ฉันตัดต้นไม้เพื่อมาเป็นเชื้อเพลิงในการหุงข้าว			
15. ฉันจับสัตว์ป่าในพื้นที่คุ้มครองมาดูแลแล้วปล่อยมันไป			
16. ฉันช่วยสอดส่องคนทำผิดกฎระเบียบในพื้นที่คุ้มครอง			
17. ฉันเข้าร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ			
18. ฉันทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ เพราะคิดว่าน้ำตกมีการฟอกตัวตลอดเวลา จึงไม่เป็นอันตรายต่อสภาพแวดล้อม			
19. ฉันส่งเสียงดังอยู่เสมอในขณะที่อยู่ในพื้นที่คุ้มครอง เพื่อให้สัตว์ป่าเข้ามาใกล้			

ตอนที่ 5 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
 2. อายุ.....ปี
 3. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษา
☐ อาชีว/เทียบเท่า	☐ อนุปริญญา/เทียบเท่า
☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
☐ อื่นๆ.....	
 4. อาชีพ

☐ รับราชการ	☐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ ธุรกิจส่วนตัว	☐ นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา
☐ พนักงานบริษัทเอกชน	☐ เกษตรกร
☐ รับจ้าง	☐ อื่นๆ.....
 5. รายได้ต่อเดือนของท่านโดยประมาณ..... บาท
 6. ที่อยู่ปัจจุบัน (ระบุจังหวัด).....
 7. ลักษณะชุมชนที่เป็นภูมิลำเนาเดิมของท่าน (ตอนวัยเด็ก) เป็นอย่างไร

☐ ชุมชนชนบทขนาดเล็ก มีคนอาศัยอยู่ไม่เกิน 100 คน
☐ ชุมชนชนบทขนาดกลาง มีคนอาศัยอยู่ไม่เกิน 1,000 คน
☐ ชุมชนเมืองขนาดเล็ก มีคนอาศัยอยู่ไม่เกิน 10,000 คน
☐ ชุมชนเมืองขนาดกลาง มีคนอาศัยอยู่ระหว่าง 10,001-100,000 คน
☐ ชุมชนเมืองขนาดใหญ่ มีคนอาศัยอยู่มากกว่า 100,000 คน
 8. ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครองในประเทศไทย (ถ้ามี)
-
-
-
-
-

ขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูงที่กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถาม

ตารางผนวกที่ ข1 ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของการให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครอง

การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครอง	Correlated Item – Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1. ฉันชอบมาเยือนอุทยานแห่งชาติ เพราะธรรมชาติทำให้รู้สึก สบายใจและได้ผ่อนคลายความตึงเครียด	0.569	0.923
2. ชาวชนและประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสประกอบกิจกรรม นันทนาการที่หลากหลายในพื้นที่คุ้มครอง	0.559	0.923
3. การมาเยือนอุทยานแห่งชาติเป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และทำให้รู้สึกว่าได้เติมเต็มบางอย่างให้กับชีวิต	0.586	0.922
4. พื้นที่คุ้มครองเป็นสถานที่ที่ทำให้สมาชิกในครอบครัว ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในวันหยุดของแต่ละปี	0.457	0.926
5. วิถีชีวิตที่สวຍงามในอุทยานแห่งชาติช่วยให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน	0.572	0.923
6. อุทยานแห่งชาติเปรียบเสมือนที่พัฒนาทักษะ เรียนรู้กิจกรรม กลางแจ้ง จากสภาพแวดล้อมรอบๆตัวเรา	0.599	0.922
7. พื้นที่คุ้มครองทำให้มนุษย์มีแรงบันดาลใจในการดูแล ใส่ใจธรรมชาติ	0.632	0.922
8. บรรยากาศที่เงียบสงบในพื้นที่คุ้มครองช่วยกล่อมเกลาคิดใจคน	0.576	0.923
9. การมีอุทยานแห่งชาติทำให้สามารถรักษาความเป็นธรรมชาติ ดั้งเดิมของพืชพรรณและสัตว์ป่าในพื้นที่ธรรมชาติเอาไว้ได้	0.615	0.922
10. การอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารและสมดุลของสภาวะแวดล้อม เป็นอีกบทบาทหนึ่งของพื้นที่คุ้มครอง	0.561	0.923
11. ผลงานวิจัยที่ได้จากพื้นที่คุ้มครองล้วนมีคุณค่าต่อสังคม	0.514	0.924
12. พื้นที่คุ้มครองช่วยคงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะ และเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละพื้นที่ เช่น น้ำตก เป็นต้น	0.637	0.922
13. ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่คุ้มครอง ทำให้เกิด ความภาคภูมิใจกับคนในท้องถิ่น	0.562	0.923
14. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติและระบบนิเวศ ที่เป็นตัวแทนความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติใน ประเทศ	0.608	0.922

ตารางผนวกที่ ข1 (ต่อ)

การให้คุณค่าพื้นที่คุ้มครอง	Correlated Item – Total	Cronbach's Alpha if Item Deleted
	Correlation	Deleted
15. พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยชีวิตมนุษย์ให้รอดพ้นจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ	0.647	0.921
16. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งรวมของทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนในสังคม	0.608	0.922
17. พื้นที่คุ้มครองเป็นบ้านที่รวบรวมพันธุ์กรรมสัตว์ป่าและพันธุ์พืชไว้ในอนาคตสำหรับประชาชนและโลกของเรา	0.592	0.922
18. พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดภาวะโลกร้อน	0.518	0.924
19. การมีพื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าของประเทศ	0.638	0.922
20. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ที่สำคัญของนักเรียนนิสิตนักศึกษา	0.596	0.922
21. พื้นที่คุ้มครองทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของการพัฒนาอารยธรรมต่างๆ ของมนุษย์	0.589	0.922
22. สัตว์ป่าสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยปราศจากการรบกวนเฉพาะในพื้นที่คุ้มครอง	0.598	0.922

หมายเหตุ: n of Case = 68.0; n of Items= 22; Alpha= 0.926

**ตารางผนวกที่ ข2 ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของ
เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ**

ทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	Correlated	Cronbach's
	Item – Total Correlation	Alpha if Item Deleted
1. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ	0.552	0.752
2. ฉันรู้สึกประทับใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร	0.579	0.749
3. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้ความรู้เรื่องกฎระเบียบและการปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติกับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี	0.446	0.764
4. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดการอุทยานแห่งชาติ	0.444	0.767
5. การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติตอบสนองความต้องการของประชาชนท้องถิ่นเป็นอย่างดี	0.497	0.758
6. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีส่วนช่วยสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว	0.444	0.765
7. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรให้มากขึ้น เพื่อประชาชนจะได้ช่วยกันรักษาอุทยานแห่งชาติไม่ให้เสื่อมโทรม	0.645	0.753
8. หากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีการสำรวจลาดตระเวนพื้นที่คุ้มครองบ่อยครั้งขึ้น พื้นที่ป่าไม้ก็คงเหลือมากกว่านี้	0.506	0.756
9. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อช่วยลดผลกระทบต่อพื้นที่ธรรมชาติ	0.496	0.761
10. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากกว่าผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อสัตว์ป่า	0.236	0.808

หมายเหตุ: n of Case = 68.0; n of Items= 10; Alpha= 0.782

ตารางผนวกที่ ข3 ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของการให้คุณค่าด้านนันทนาการ และการพักผ่อนหย่อนใจ

ปัจจัยด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ	Correlated Item – Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1. ฉันชอบมาเยือนอุทยานแห่งชาติ เพราะธรรมชาติทำให้รู้สึก สบายใจ และได้ผ่อนคลายความตึงเครียด	0.570	0.847
2. เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสประกอบกิจกรรม นันทนาการที่หลากหลายในพื้นที่คุ้มครอง	0.556	0.849
3. การมาเยือนอุทยานแห่งชาติเป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และทำให้รู้สึกว่าได้เติมเต็มบางอย่างให้กับชีวิต	0.663	0.836
4. พื้นที่คุ้มครองเป็นสถานที่ที่ทำให้สมาชิกในครอบครัว ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในวันหยุดของแต่ละปี	0.580	0.846
5. วิถีทัศน์ที่สวยงามในอุทยานแห่งชาติช่วยให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน	0.628	0.840
6. อุทยานแห่งชาติเปรียบเสมือนที่พัฒนาทักษะ เรียนรู้กิจกรรม กลางแจ้ง จากสภาพแวดล้อมรอบๆตัวเรา	0.676	0.835
7. พื้นที่คุ้มครองทำให้มนุษย์มีแรงบันดาลใจในการดูแล ใส่ใจธรรมชาติ	0.581	0.846
8. บรรยากาศที่เงียบสงบในพื้นที่คุ้มครองช่วยกล่อมเกลาคิดใจคน	0.603	0.843

หมายเหตุ: n of Case = 439; n of Items = 8; Alpha= 0.860

ตารางผนวกที่ ๔4 ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของการให้คุณค่าด้านการเป็นแหล่ง
อนุรักษ์ สภาพธรรมชาติดั้งเดิมทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่น และ
ความหลากหลายทางชีวภาพ

ปัจจัยด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์ สภาพธรรมชาติดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่น และความหลากหลายทาง ชีวภาพ	Correlated Item – Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1. การมีอุทยานแห่งชาติทำให้สามารถรักษาความเป็นธรรมชาติ ดั้งเดิมของพืชพรรณและสัตว์ป่าในพื้นที่ธรรมชาติเอาไว้ได้	0.576	0.795
2. การอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารและสมดุลของสภาวะแวดล้อม เป็นอีกบทบาทหนึ่งของพื้นที่คุ้มครอง	0.598	0.789
3. ผลงานวิจัยที่ได้จากพื้นที่คุ้มครองล้วนมีคุณค่าต่อสังคม	0.591	0.790
4. พื้นที่คุ้มครองช่วยคงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะ และเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละพื้นที่ เช่น น้ำพุร้อน น้ำตก ถ้ำ แนวปะการัง เป็นต้น	0.613	0.786
5. ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่คุ้มครอง ทำให้เกิด ความภาคภูมิใจกับคนในท้องถิ่น	0.559	0.798
6. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติและระบบนิเวศ ที่เป็นตัวแทนความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติในประเทศ	0.584	0.792

หมายเหตุ: n of Case = 444; n of Items = 6; Alpha = 0.820

ตารางผนวกที่ ข5 ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของการให้คุณค่าด้านการให้บริการ
สิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต

ปัจจัยด้านการให้บริการสิ่งแวดล้อม และปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต	Correlated Item – Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1. พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยชีวิตมนุษย์ให้รอดพ้นจากภัยทางพิบัติ ธรรมชาติ	0.568	0.778
2. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งรวมของทรัพยากรธรรมชาติที่มี ความสำคัญซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนในสังคม	0.599	0.769
3. พื้นที่คุ้มครองเป็นบ้านที่รวบรวมพันธุ์กรรมสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ไว้ในอนาคตสำหรับประชาชนและโลกของเรา	0.625	0.759
4. พื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดภาวะโลกร้อน	0.637	0.754
5. การมีพื้นที่คุ้มครองมีส่วนช่วยลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าของประเทศ	0.549	0.784

หมายเหตุ: n of Case = 442; n of Items= 5; Alpha= 0.806

ตารางผนวกที่ ข6 ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของการให้คุณค่าด้านการเรียนรู้
ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิต นักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่า
ดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย

ปัจจัยด้านการเรียนรู้ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของนิสิต นักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย	Correlated Item – Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1. พื้นที่คุ้มครองเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ที่สำคัญของนักเรียนนิสิต นักศึกษา	0.510	0.538
2. พื้นที่คุ้มครองทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ และความเป็นมาของการพัฒนาอารยธรรมต่างๆ ของมนุษย์	0.476	0.573
3. สัตว์ป่าสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยโดยปราศจาก การรบกวนเฉพาะในพื้นที่คุ้มครอง	0.460	0.607

หมายเหตุ: n of Case = 441; n of Items= 3; Alpha= 0.666

ภาคผนวก ค

ผลการคำนวณค่าความยาก (difficulty) ของเครื่องมือวัดความรู้

การคำนวณหาค่าความยาก(difficulty) ของเครื่องมือวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่
คุ้มครอง ใช้สูตรดังนี้ (พวงรัตน์, 2540)

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ P = ความยาก
 R = จำนวนคนที่ทำข้อความถูก
 N = จำนวนคนที่ทำแบบทดสอบทั้งหมด

ค่าความยากมีค่าอยู่ระหว่าง 0 – 1.00 โดยค่าที่ได้จะอ่านความหมายได้ดังนี้

ค่า $P = 0.00 - 0.19$	หมายความว่า	เป็นข้อสอบที่ยากมาก
ค่า $P = 0.20 - 0.39$	หมายความว่า	เป็นข้อสอบที่ค่อนข้างยาก
ค่า $P = 0.40 - 0.60$	หมายความว่า	เป็นข้อสอบที่ยากปานกลาง
ค่า $P = 0.61 - 0.80$	หมายความว่า	เป็นข้อสอบที่ค่อนข้างง่าย
ค่า $P = 0.81 - 1.00$	หมายความว่า	เป็นข้อสอบที่ง่ายมาก

จากการคำนวณค่าความยากของเครื่องมือเก็บข้อมูลความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง พบว่า

1. มีข้อที่ยากมาก ($P = 0.00-0.19$) จำนวน 4 ข้อ
2. มีข้อที่ค่อนข้างยาก ($P = 0.20-0.39$) จำนวน 4 ข้อ
3. มีข้อที่ยากปานกลาง ($P = 0.40-0.60$) จำนวน 1 ข้อ
4. มีข้อที่ค่อนข้างง่าย ($P = 0.61-0.80$) จำนวน 6 ข้อ
5. มีข้อที่ง่ายมาก ($P = 0.81-1.00$) จำนวน 5 ข้อ

และเมื่อคำนวณค่าเฉลี่ยของค่าความยากของเครื่องมือทั้ง 20 ข้อ พบว่า

$$\frac{10.65}{20} = 0.53 \text{ มีความยากระดับปานกลาง}$$

ดังนั้นเมื่อนำผลการเก็บข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองมาแทนค่าในสูตรจะได้ผลค่าความยากแต่ละข้อ ดังรายละเอียดในตารางภาคผนวกที่ ค1

ตารางผนวกที่ ค1 ค่าความยากของข้อความทดสอบความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง

ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง	เฉลย	แทนค่า	ค่าความ ยาก	ระดับ ความยาก
1. พื้นที่คุ้มครองทุกประเภทมีวัตถุประสงค์ของการประกาศจัดตั้งเหมือนกัน แต่ในการจัดการจะให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์แต่ละด้านในระดับที่แตกต่างกัน	ผิด	6/68	0.088	ยากมาก
2. การสงวนรักษานิคมพันธุ์ท้องถิ่นและชนิดพันธุ์ที่มีลักษณะเด่นพิเศษเป็นวัตถุประสงค์ ที่สำคัญที่สุดของการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองประเภทอุทยานแห่งชาติ	ผิด	2/66	0.030	ยากมาก
3. การอนุรักษ์ทรัพยากรทางพันธุกรรมเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองประเภทเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	ถูก	64/68	0.941	ง่ายมาก
4. พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นที่คุ้มครองที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงสุด	ผิด	6/66	0.091	ยากมาก
5. การจัดการถิ่นที่อาศัยของสัตว์ป่าเป็นกิจกรรมการจัดการที่ดำเนินการเฉพาะในพื้นที่คุ้มครองประเภทเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเท่านั้น	ผิด	40/68	0.588	ยากปานกลาง
6. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไม่อนุญาตให้จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะเป็นพื้นที่ๆ ระบบนิเวศมีความเปราะบาง	ถูก	44/66	0.666	ค่อนข้างง่าย
7. อุทยานแห่งชาติจัดตั้งขึ้นเพื่อให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติดั้งเดิม มิให้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อใช้ประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น	ผิด	6/68	0.088	ยากมาก
8. พื้นที่คุ้มครองหมายถึงพื้นที่ป่าบกที่เป็นตัวอย่างของระบบนิเวศทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์	ผิด	16/68	0.235	ค่อนข้างยาก
9. การกำหนดเขตการจัดการในอุทยานแห่งชาติมีเป้าหมายส่วนหนึ่งเพื่อป้องกันการรบกวนแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า	ถูก	68/68	1.000	ง่ายมาก
10. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนเป็นการจัดการที่ไม่ขัดกับวัตถุประสงค์การจัดการอุทยานแห่งชาติตามหลักวิชาการ	ถูก	44/68	0.647	ค่อนข้างง่าย
11. การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในเขตหรือติดเขตพื้นที่คุ้มครองเป็นเป้าหมายส่วนหนึ่งของการจัดการพื้นที่คุ้มครองตามหลักสากล	ถูก	62/68	0.912	ง่ายมาก

ตารางผนวกที่ ค1 (ต่อ)

ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครอง	เฉลี่ย	แทนค่า	ค่าความ ยาก	ระดับ ความยาก
12. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงพื้นที่คุ้มครองสามารถเข้าไปเก็บหาทรัพยากรธรรมชาติภายในพื้นที่คุ้มครองเพื่อการดำรงชีพได้	ผิด	30/68	0.441	ค่อนข้าง ยาก
13. การศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์สามารถกระทำได้ในพื้นที่คุ้มครองทุกประเภท	ถูก	48/68	0.706	ค่อนข้าง ง่าย
14. เขตป่าสงวนแห่งชาติไม่อนุญาตให้พัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของประชาชน	ผิด	26/68	0.382	ค่อนข้าง ยาก
15. การพักผ่อนของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติทำได้เฉพาะในเขตบริการหรือเขตการใช้ประโยชน์เข้มข้นเท่านั้น	ถูก	64/68	0.941	ง่ายมาก
16. การเข้าไปศึกษาธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องขออนุญาตจากหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นรายกรณี	ถูก	68/68	1.000	ง่ายมาก
17. อุทยานแห่งชาติ กับวนอุทยาน ได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกัน	ถูก	50/68	0.735	ค่อนข้าง ง่าย
18. ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พื้นที่ๆอยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่สามารถประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติได้	ถูก	52/68	0.765	ค่อนข้าง ง่าย
19. พื้นที่คุ้มครองทุกประเภทควรมีขนาดพื้นที่อย่างน้อย	ผิด	22/64	0.343	ค่อนข้าง ยาก
10 ตารางกิโลเมตรขึ้นไป				
20. กรมป่าไม้เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่คุ้มครองของประเทศในปัจจุบัน	ผิด	4/68	0.059	ยากมาก

หมายเหตุ: n of Case = 68.0; n of Items= 20

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวศิรดา นัยพ่องศรี
วัน เดือน ปี ที่เกิด	24 ธันวาคม 2526
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	วท.บ. (จุลชีววิทยา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
ผลงานดีเด่นและรางวัลทางวิชาการ	-
ทุนการศึกษาที่ได้รับ	-